

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Інститут державного управління

В. І. Андріяш, М. О. Багмет, О. М. Штирьов

**ПОЛІТОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ
В УМОВАХ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ
ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ В УКРАЇНІ**

*Практикум для студентів
Інституту державного управління
(за кредитно-модульною системою)*

Миколаїв – 2018

Рекомендовано до друку вченою радою Чорноморського національного університету імені Петра Могили (протокол № 6 від 27.02.2017 р.)

Рецензенти:

Г. В. Коваль – доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри соціальної роботи, управління і педагогіки Чорноморського національного університету імені Петра Могили;

В. О. Ханстантинов – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії та суспільних наук Миколаївського національного аграрного університету;

С. П. Шубін – доктор наук з державного управління, завідувач кафедри правознавства Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського.

Науковий редактор:

В. М. Ємельянов – професор, доктор наук з державного управління, директор Інституту державного управління.

- А 65 Андріяш В. І. Політологічні аспекти публічного управління та адміністрування в умовах здійснення децентралізації влади та євроінтеграції в Україні : Практикум для студентів Інституту держ. управління (за кредитно-модульною системою) // В. І. Андріяш, М. О. Багмет, О. М. Штиршов ; під ред. В. М. Ємельянова. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2018. – 148 с.

Практикум для студентів з курсу «Політологічні аспекти публічного управління та адміністрування в умовах здійснення децентралізації влади та євроінтеграції в Україні» (за кредитно-модульною системою) містять теми лекцій, плани семінарських занять і практичних занять, сформульовані проблеми для обговорення, питання для самодіагностики, творчі, індивідуальні завдання, приклади вирішення ситуацій, контрольні питання, тематика та вимоги до написання контрольних робіт, рефератів, наукових статей, приклади модульної контрольної роботи, тестові завдання для перевірки знань, передбачені питання до іспиту, список літератури.

Практикум для студентів має на меті полегшити вивчення студентами курсу «Політологічні аспекти публічного управління та адміністрування в умовах здійснення децентралізації влади та євроінтеграції в Україні», активізувати самостійну роботу, допомогти глибокому оволодінню програмними матеріалами.

Призначені для студентів Інституту державного управління Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

ЗМІСТ

Концепція викладання дисципліни «Політологічні аспекти публічного управління та адміністрування»	4
Опис навчальної дисципліни	6
Зміст навчальної дисципліни за модулями й темами	7
Тематичний план вивчення дисципліни	11
Плани лекційних занять	12
Теми семінарських занять	19
Плани практичних занять	43
Завдання для самостійної роботи	53
Вимоги та тематика рефератів з дисципліни	59
Вимоги та тематика наукових статей з дисципліни	62
Контрольні запитання для самодіагностики	68
Самостійна робота для отримання додаткових балів	71
Вимоги та тематика контрольних робіт з курсу	80
Питання та критерії оцінювання модульної контрольної роботи	85
Творчі завдання	105
Тестові завдання	110
Питання до іспитів (заліків)	126
Література	129
Короткий словник базових термінів	137

КОНЦЕПЦІЯ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІТОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»

Політологічні аспекти публічного управління та адміністрування в умовах здійснення децентралізації влади в Україні є однією з основних навчальних вріативних дисциплін. Актуальність вивчення цього курсу виявляється не тільки в його освітньому й виховному впливі. Політичні знання потрібні будь-якій людині, незалежно від її професійної належності, оскільки, живучи в суспільстві, вона обов'язково взаємодіє з державою, іншими політичними інститутами та громадськими структурами. Тим більше потреба у глибокому опануванні політичних аспектів публічного управління обумовлена необхідністю усвідомлення державними службовцями своєї ролі і місця у суспільному житті, формуванням у них високого рівня політичної свідомості, політичної культури, відчуття власної значущості, виробленням активної життєвої позиції, для фахівців державного управління необхідно усвідомлювати суспільні потреби й інтереси, розуміти перспективні завдання, що стоять перед нашою країною.

Мета дисципліни полягає у формуванні політологічних знань щодо політології як комплексної науки, оволодіння студентами систематизованими науковими знаннями про політику, розвиток творчого політичного мислення, здатності самостійно аналізувати політичні явища і процеси, формування політичної культури, набуття навичок політичної поведінки і політичної діяльності, а на їх основі – вмінь, з метою впровадження їх у професійну діяльність державних службовців для створення умов щодо забезпечення прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина. При цьому, потрібно застерегти, що все здійснюється в умовах реалізації децентралізації влади в Україні.

Основні завдання дисципліни:

– знати та розуміти основні політологічні концепції, демократичним шляхом сприяти впровадженню політичного партнерства у функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

***Політологічні аспекти публічного управління та адміністрування
в умовах здійснення децентралізації влади в Україні***

- аналіз стану і тенденцій розвитку політичної системи країни і на цій основі забезпечення реалізації політичних рішень при виконанні завдань і функцій публічного управління та адміністрування;
- аналізувати стан і тенденції розвитку політичної системи країни та на цій основі забезпечувати реалізацію завдань і функцій держави на державній службі.
- відокремити основні напрями децентралізації влади в різних регіонах України.

Студент повинен знати:

на понятійному рівні – об’єкт, предмет, методи і функції політології, чітко оперувати і володіти її понятійно-категоріальним апаратом; основні політичні школи і концепції; сутність, взаємозв’язок та взаємозумовленість політики, державного управління і влади.

на фундаментарному рівні – сутність політичного життя, політичних відносин і процесів, сутність і значення політичної системи, політичних режимів і політичних партій у житті держави і суспільства; особливості політичного процесу в Україні.

на практично-творчому рівні – знати політичні й правові засади політичної влади, функціонування політичних партій і громадських організацій, умови і шляхи розбудови демократичної, соціальної, правової держави; проблеми сучасних політичних відносин та закономірностей публічного управління та адміністрування й особливостей їх реалізації в політиці в умовах децентралізації влади в Україні.

Студент повинен вміти:

на репродуктивному рівні – правильно оцінювати сутність та зміст політичних явищ і процесів; орієнтуватись у політико-правових нормах політичної діяльності і політичних відносин, внутрішньої та зовнішньої політики держави.

на евристичному (алгоритмічному) рівні – визначати теоретичні, духовні, прикладні та інструментальні компоненти політичного знання, їх роль і функції у підготовці політичних рішень, у забезпеченні особистого внеску до суспільно-політичного життя; аналізувати та об’єктивно оцінювати суспільно-політичні явища і процеси, які відбуваються в Україні.

на творчому рівні – володіти навичками політичної культури, вміти застосувати політичні знання, свої професійні у громадській діяльності; формувати власну позицію щодо актуальних політичних проблем сьогодення; представляти і захищати свої інтереси, захищати інтереси, права, свободу інших людей і всього суспільства в умовах децентралізації влади в Україні.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс: 5 Підготовка: магістрів	Напрям, державна служба, магістр державного управління	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS: <i>4 кредити</i> Модулів: <i>1 модуль,</i> Змістових модулів: <i>1 змістовний модуль</i> Загальна кількість годин: <i>120 години</i> Тижневих годин: <i>6 годин</i>	Шифр та назва напрям <i>07 Управління та адміні- стрування</i> Шифр та назва спеціальності <i>074 Публічне управління та адміністрування</i> Освітньо-кваліфікаційний рівень <i>магістр державного управління</i>	Варіативна Рік підготовки: 1 Триместр: 2 (1) Лекції: <i>22 години</i> Семінари: <i>20 годин</i> Самостійна робота: <i>78 годин</i> Модульна конт- рольна робота: <i>2 години</i> Вид контролю: <i>залік</i>

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА МОДУЛЯМИ Й ТЕМАМИ

Модуль 1. Політологічні аспекти державного управління.

Тема 1.1. Становлення політичної науки в сучасній Україні.

Сутність політології як наукового орієнтиру, за допомогою якого моделюється, прогнозується і організовується політичне життя держави і суспільства. Форми, закономірності розвитку і функціонування політології. Її місце та роль у житті суспільства. Специфіка політології в системі гуманітарних наук: взаємозв'язок та взаємозалежність. Відносно самостійний, комплексний та загально-цивілізаційний характер політології. Напрямки розвитку в умовах трансформації: політична теорія, політична практика, політична емпірія. Політичні теорії нового часу, їх раціоналізм. Основні проблеми становлення політичної науки.

Тема 1.2. Об'єкт політології в державній службі.

Сутність політики та її взаємозв'язок з особистістю, суспільством. Загальна еволюція концепції політики як соціального явища. Економічні, соціальні, духовні детермінанти політики. Поняття соціального інтересу. Визначення і здійснення взаємозагальних інтересів як важлива передумова збереження цілісності диференційованого суспільства, порядку, взаємодії індивідів і спільнот між собою. Людина, суспільство як об'єкт політології. Сутність політичної суб'єктності особи. Особа і громадянин. Конституційні права, обов'язки та відповідальність громадян. Міжнародні документи про права людини, практика їх реалізації в Україні. Індивідуалізація людського буття як умова формування громадянського суспільства і демократичної, соціальної, правової держави. Формування громадянина в умовах становлення української державності: актуальні проблеми і перспективи. Спрямування державної служби на розв'язання проблем людини. Державна служба як сфера надання сервісних послуг населенню в умовах модернізації суспільства.

Тема 1.3. Політична система суспільства як взаємодія владних інститутів.

Сутність політичної системи. Місце і роль політичної системи в життєдіяльності суспільства. Політична система суспільства в її взаємодії з економічною, соціальною, правовою та іншими суспільними структурами. Політична система як фактор стабілізації і розвитку політичного

життя. Елементи політичної системи: характеристика інституціональної, інформаційної, інформаційно-комунікаційної, нормативно-регулятивної складової. Політична влада як основа політичної системи. Держава як основний суб'єкт політичної влади. Її властивості, місце, роль і значення в політичній системі суспільства. Функції держави. Функція здійснення «загальних справ» і функція захисту існуючого режиму. Місце і роль управлінського апарату у здійсненні державної політики. Основні напрямки демократизації організації і діяльності державного апарату. Проблеми формування демократичної політичної системи. Політична культура як чинник формування політичної системи. Політична воля, дієвість інститутів політичної системи, відповідність нормативно-регулятивної складової європейським стандартам.

Тема 1.4. Поняття і сутність влади.

Основні концепції влади. Багатомірність влади. Влада як явище суспільного життя. Народ – джерело і носій влади. Суперечності відносин панування і підкорення. Соціальне призначення влади. Основні види влади: політична, економічна, духовна, сімейна тощо. Напрямки і способи функціонування влади: керівництво управління, контроль, прийняття рішень. Ефективність влади. Проблема забезпечення легітимності влади. Зміст концепції політичної влади. Система стримувань і противаг. Концептуальні моделі організації влади у сучасному суспільстві (теорія політичної модернізації, всесвітнього суспільства).

Тема 1.5. Політичний режим як державний устрій.

Сутність політичного режиму як сукупності характерних для певного типу держави політичних відносин, засобів і методів реалізації влади, наявних стосунків між державною владою і суспільством, домінуючих форм ідеології, стану політичної культури. Основні типи політичних режимів: демократичний, авторитарний, тоталітарний. Ознаки виділення режимів політичних у самостійну одиницю класифікації: спосіб формування місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування; співвідношення законодавчої, виконавчої і судової влади, центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; становище і роль громадських організацій і політичних партій, правовий статус особистості. Особливості політичних режимів. Характеристика демократичного режиму. Плюралізм як основа досягнення демократичних цінностей (свободи, рівності, справедливості). Авторитаризм як значне зосередження влади в руках однієї особи або обмеженої групи, звуження політичних прав і свобод громадян, організацій тощо. Тоталітаризм як цілковита

відчуженість громадян від власності, влади та політики. Характеристика сучасного державного устрою в Україні. Ознаки демократичного, авторитарного, тоталітарного режимів.

Тема 1.6. Сутність та функціонування політичної системи: взаємодія з державною службою та адмініструванням.

Характеристика партійної системи як невід'ємної складової політичної системи суспільства у цілому, характер якої визначає різновид політичного режиму, механізм та ефективність функціонування демократичних інститутів суспільства. Типологія партійної системи: одно-, дво- і багатопартійні системи. Партійна система сучасної України. Напрямки політичного спектру сучасних партій, соціалістично-комуністичний, центристський, національно-демократичний. Поступова трансформація партійної системи від атомізованої до більш стабільної системи поляризованого плюралізму. Функції політичних партій – передача влади, політична мобілізація мас і легітимізація політичного режиму. Партнерська взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування з політичними партіями. Форми та методи взаємодії, тенденції.

Тема 1.7. Політичні партії та їх вплив на публічне управління та адміністрування.

Політичні партії в Україні. Ознаки політичних партій. Політичні посади в Україні. Порядок призначення та умови проходження служби. Вплив політичних партій на формування стратегічних напрямків розвитку держави. Зарубіжний досвід формування та діяльності політичних партій та їх вплив на розвиток країни.

Тема 1.8. Сутність та особливості політичного менеджменту та маркетингу.

Політичний менеджмент та маркетинг як діяльність, основні прийоми та особливості застосування. Створення, підтримання та зміна поведінки людей щодо конкретних політичних лідерів, організацій, ідей громадського значення. Функції політичного менеджменту та маркетингу. Вивчення існуючого уявлення людей про політика, організацію чи ідею; визначення характеристик ідеального образу, що існує в масовій свідомості; планування та втілення у життя конкурентоздатної програми дій, розрахованих на завоювання розуміння та актів у підтримку політичного лідера, організації чи ідеї громадськістю. Проблеми формування політичного іміджу.

Тема 1.9. Політичні технології та антитехнології.

Сутність політичної технології як системи послідовних цілеспрямованих дій орієнтованих на досягнення заданого політичного результату. Потреба в політичних технологіях, застосування їх для підвищення рівня та ефективності соціальної діяльності щодо політичного керівництва суспільством. Сутність та мета застосування політичних анти-технологій. Основа політичних антитехнологій: базування на невдоволеннях тих чи інших соціальних верств населення. Популізм у політичній діяльності. Розробка політичних технологій лідера, партії як специфічний вид політичної діяльності.

Тема 1.10. Здійснення децентралізації та реформування місцевого самоврядування в Україні.

Суть реформи органів місцевого самоврядування (децентралізації) в Україні. Мета і виклики здійснення децентралізації влади в Україні. Законодавча база об'єднання (укріплення територіальних громад). Перші результати здійснених виборів до укріплення органів місцевого самоврядування. Ефективність територіальних громад державних та регіональних програм та проектів. Фінансові ресурси та використання міжнародного досвіду по забезпеченню суспільно-політичної стабільності органами муніципальної влади.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Теми	Всього годин	З них:			
			аудиторні		позааудиторні	
			Лекцій (год)	Семінарські (год)	Індивідуальна робота (год)	Самостійна робота (год)
МОДУЛЬ 1. ПОЛІТОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ (1 заліковий кредит)						
1.1	Становлення політичної науки в сучасній Україні	14	2	3		9
1.2	Об’єкт політології в державній службі	14	3	2		9
1.3	Політична система суспільства як взаємодія владних інститутів	13	2	2		9
1.4	Поняття і сутність влади	14	2	3		9
1.5	Політичний режим як державний устрій	13	2	2		9
1.6	Сутність та функціонування політичної системи: взаємодія з державною службою	13	3	2		8
1.7	Політичні партії та їх вплив на публічне управління та адміністрування	13	3	2		8
1.8	Сутність та особливості політичного менеджменту та маркетингу	13	2	2		9
1.9	Політичні технології та анти-технології	13	3	2		8
Разом на модуль I		120	22	20		78

ПЛАНІ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Модуль 1. Політологічні аспекти публічного управління та адміністрування.

Тема 1.1. Становлення політичної науки в сучасній Україні.

План лекції:

1. Політологія: предмет, методи, закони, основні категорії та функції.
2. Специфіка політології в системі гуманітарних наук: взаємозв'язок та взаємозалежність.
3. Напрямки розвитку в умовах трансформації: політична теорія, політична практика, політична емпірія.
4. Основний зміст і особливості української політології.

Література:

1. Бабкіна О. В. Політологія : підручник / О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко, ред. – 3-є вид., перероб., допов. – К. : Академія, 2010. – 568 с.
2. Гелей С. Д. Політологія : навч. посібн. / [Електронний ресурс] / С. Д. Гелей, С. М. Рутар. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 348 с. – Режим доступу : http://culonline.com.ua/Books/politologia_Geley.pdf.
3. Перегуда Є. В. Політологія : навчальний посібник / Є. В. Перегуда, В. Ф. Панібудьласка, В. Л. Семко, Н. І. Рижко, С. Д. Місержи, В. Л. Стеценко, В. Л. Згурська, В. П. Третяк. – К. : КНУБА, 2011. – 216 с.
4. Політологія : підручник / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, І. О. Поліщук та ін. – Х. : Право, 2013. – 416 с.
5. Шляхтун П. П. Політологія : історія та теорія : підручник / П. П. Шляхтун. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 472 с.

Тема 1.2. Об'єкт політології в державній службі.

План лекції:

1. Політика як суспільне явище. Загальна еволюція концепції політики як соціального явища.
2. Місце і роль політики в системі суспільних відносин.
3. Сутність політичного публічного управління та адміністрування та їх роль у суспільно-політичному житті.
4. Державна служба як сфера надання сервісних послуг населенню в умовах модернізації суспільства.

Література:

1. Політологія : підручник / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, І. О. Поліщук та ін. – Х. : Право, 2013. – 416 с.
2. Політологія : підручник / за заг. ред. І. С. Дзюбка, К. М. Левківського. – К., 2010. – 415 с.
3. Політологічний енциклопедичний словник : навчальний посібник. – Минск, 2012. – 400 с.
4. Валовая М. Д. Политология : учебник / М. Д. Валовая. – 2-е изд. – М. : Магистр : ИНФРА, 2011. – 336 с.
5. Хейвуд Э. Политология : учебник для студентов вузов / пер. с англ. ; под ред. Г. Г. Водолазова, В. Ю. Бельского. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 544 с.

Тема 1.3. Політична система суспільства як взаємодія владних інститутів.

План лекції:

1. Сутність, структура та функції політичної системи.
2. Типологія політичних систем. Політична модернізація.
3. Основні напрями, особливості та проблеми розвитку політичної системи України.
4. Походження держави, її сутність, ознаки і функції.
5. Форми державного правління та державного устрою.

Література:

1. Кириченко В. М. Політичні системи світу : кредитно-модульний курс : навч. посіб. / В. М. Кириченко. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 218 с.
2. Кириченко В. М. Порівняльне конституційне право: модульний курс : навч. посіб. / В. М. Кириченко, О. М. Куракін. – К. : Центр навчальної літератури, 2012. – 256 с.
3. Гришин О. Е. Политическая система : некоторые подходы к анализу, функционированию и адаптации / О. Е. Гришин // Евразийский юридический журнал. – 2015. – № 5 (84). – С. 248–250.
4. Трегубов Н. А. Политическая система : принципы функционирования, условия стабильности, механизм трансформации / Н. А. Трегубов // Вестник ЮУрГУ. Серия : Социально-гуманитарные науки. – № 10. – 2008. – № 6 (106). – С. 107–111.
5. Политология : учебник для бакалавров / В. Н. Лавриненко, В. И. Буренко, Ю. А. Головин и др. ; под ред. В. Н. Лавриненко. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрайт, 2012. – 519 с.

Тема 1.4. Поняття і сутність влади.

План лекції:

1. Влада як соціальний феномен. Ресурси влади. Класифікація влади.
2. Сутність політичної влади, її функції.
3. Легітимність та легальність влади.
4. Розділення влади і розділення функцій в державному управлінні.

Література:

1. Грушевський М. С. На порозі Нової України : Гадки і мрії : монографія / М. С. Грушевський. – К. : Наук. думка, 1991. – 122 с.
2. Політична енциклопедія / ред. кол. Ю. Левенець і Ю. Шаповал. – К. : Парламентське вид-во, 2011. – 808 с.
3. Політологія для вчителя : навч. посібн. для студентів пед. ВНЗ / за заг. ред. К. О. Ващенко, В. О. Корнієнка. – К. : Вид-во НПУ ім. П. Драгоманова, 2011. – 406 с.
4. Гаджиев К. С. Политология : учебник / К. С. Гаджиев, Э. Н. Примова. – М. : ИНФРА, 2012. – 384 с.
5. Оришев А. Б. Политология : учебник / А. Б. Оришев. – М. : ИЦ РИОР : НИЦ Инфра-М, 2012. – 235 с.

Тема 1.5. Політичний режим як державний устрій.

План лекції:

1. Сутність політичного режиму.
2. Основні типи політичних режимів : демократичний, авторитарний, тоталітарний.
3. Методи публічного управління та адміністрування в структурі політичного режиму.
4. Характеристика сучасного державного устрою в Україні.

Література:

1. Борисенков А. Политический режим – способ политического влияния / А. Борисенков // Политика и общество. – 2011. – № 5 (83). – С. 20–28.
2. Бондарева К. Поняття політичних режимів як предмет юридичних досліджень / К. Бондарева // Держава і право. – 2012. – № 7. – С. 71–78.
3. Данилюк Н. Основні підходи до трактування поняття «політичний режим» / Н. Данилюк // Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації. – 2009. – № 3. – С. 55–61.
4. Шакірзянова І. Політичний і державний режим : сучасні погляди та характеристики / І. Шакірзянова // Держава і право. – 2008. – № 39. – С. 58–62.

5. Политология : учебное пособие / под ред. С. В. Решетникова. – 7-е изд. – Минск : Тегра-Системс, 2011. – 524 с.

Тема 1.6. Сутність та функціонування політичної системи: взаємодія з державною службою.

План лекцій:

1. Поняття політичної партії, її виникнення, етапи розвитку.
2. Функції політичних партій.
3. Типологія політичних партій і партійних систем.
4. Становлення багатопартійності в Україні.

Література:

1. Войтків В. Партійна система України : етапи становлення та їх Особливості / В. Войтків // Політичний менеджмент. – 2007. – № 2. – С. 114–122.

2. Меркотан К. Трансформація Європейських партійних систем : уроки для України / К. Меркотан // Політичний менеджмент. – 2007. – № 3. – С. 147–159.

3. Обушний М. Партійна система країн Європейського Союзу в цивілізаційному поступі українства [Електронний ресурс] / М. Обушний // Українознавчий альманах. – 2012. – Вип. 8. – С. 25–27. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukralm_2012_8_7.

4. Партійна система сучасної України : еволюція, тенденції та перспективи розвитку : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. ; м. Київ, 24–25 листоп. 2011 р. / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса. – К. : Видавництво ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2012. – 588 с.

5. Товадов Г. Т. Политологии : учебник / Г. Т. Тонадов. – 2-е изд. – М. : Омега, 2011. – 371 с.

Тема 1.7. Політичні партії та їх вплив на публічне управління і адміністрування.

План лекцій:

1. Політичні партії в Україні. Ознаки політичних партій.
2. Політичні посади в Україні. Порядок призначення та умови проходження служби.
3. Вплив політичних партій на формування стратегічних напрямків розвитку держави.
4. Зарубіжний досвід формування та діяльності політичних партій та їх вплив на розвиток країни.

Література:

1. Войтків В. Парти́йна система України : етапи становлення та їх особливості / В. Войтків // Політичний менеджмент. – 2007. – № 2. – С. 114–122.
2. Меркотан К. Трансформація Європейських партійних систем : уроки для України / К. Меркотан // Політичний менеджмент. – 2007. – № 3. – С. 147–159.
3. Обушний М. Парти́йна система країн Європейського Союзу в цивілізаційному поступі українства [Електронний ресурс] / М. Обушний // Українознавчий альманах. – 2012. – Вип. 8. – С. 25–27. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukralm_2012_8_7.
4. Парти́йна система сучасної України : еволюція, тенденції та перспективи розвитку : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. ; м. Київ, 24–25 листоп. 2011 р. / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса. – К. : Видавництво ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2012. – 588 с.
5. Тонадов Г. Т. Политологии : учебник / Г. Т. Тонадов. – 2-е изд. – М. : Омега, 2011. – 371 с.

Тема 1.8. Сутність та особливості політичного менеджменту та маркетингу.

План лекції:

1. Поняття та зміст політичного маркетингу.
2. Функції та види політичного маркетингу.
3. Поняття та зміст політичного менеджменту.
4. Функції та види політичного менеджменту.

Література:

1. Багмет М. О., Темерівський В. В. Виборчий маркетинг як основна складова частина політичного маркетингу / В. В. Темерівський, М. О. Багмет / гол. ред. В. М. Вашкевич // Гілея : науковий вісник : збірник наукових праць. гол. – К. : ВІР УАН, 2010. – Випуск 38. – С. 469–475.
2. Коваль Н. Стан наукового опрацювання дефініції «Політичний маркетинг» / Н. Коваль // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія : Політологія. Соціологія. Філософія. – Ужгород : Говерла, 2014. – Вип. 17. – С. 31–34.
3. Політичний менеджмент : наук. журнал / Гол. ред. Ю. Ж. Шайгородський. – 2012. – № 4–5. – 316 с.
4. Лиллекер Д. Дж. Политическая коммуникация. Ключевые концепты / Д. Дж. Лиллекер ; пер. с англ. С. И. Оснек. – Харьков : Изд-во Гуманитарный Центр, 2010. – 298 с.

Тема 1.9. Політичні технології та антитехнології.

План лекцій:

1. Поняття політичних технологій.
2. Потреба в політичних технологіях.
3. Маніпулятивні технології.
4. Побудова іміджу політичного суперника: теоретична база і технології впровадження.

Література:

1. Бова В. В. Політичні антитехнології як засіб формування новітніх міфів / В. В. Бова // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. – 2012. – Вип. 4(3). – С. 111–116.
2. Жиган Д. Ф. Політичні технології : загальна характеристика політичного феномена / Д. Ф. Жиган // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – 2014. – Вип. 65. – С. 392–402.
3. Корнієнко В. О. Політичні технології у політичній практиці // Прикладна політологія : навч. посіб. / за ред. В. П. Горбатенка. – К. : ВЦ «Академія», 2008. – С. 170–180.
4. Кочубей Л. О. Виборчі технології : політичний аналіз (на прикладі виборів до парламенту сучасної України) : моногр. / Л. О. Кочубей. – К. : ТОВ «Вид-во «Юридична думка», 2006. – 280 с.
5. Тихомирова Є. Б. Зв'язки з громадськістю : навч. посіб. / Є. Б. Тихомирова. – К. : НМЦО, 2001. – 560 с.

Тема 1.10. Здійснення децентралізації та реформування місцевого самоврядування в Україні.

План лекцій:

1. Законодавчі основи здійснення децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування в Україні.
2. Суть децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування в Україні.
3. Використання міжнародного досвіду у реалізації децентралізації влади в Україні.
4. Теоретичні та практичні рекомендації для державних службовців для ефективної реалізації децентралізації в Україні.

Література:

1. Ієвлева Л. І. Деконтр централізація і децентралізація публічної влади : розуміння категорій // – Харків : науковий збірник. – ХНУ ім. Василя Каразіна. – 2013. – С. 188–192.

2. Іщенко М. П., Самойленко Л. Я. Основні шляхи оптимізації системи державного управління та місцевого самоврядування в Україні // держава та регіони. Серія : Державне управління : наук.-витроб. Журнал. – 2012. – №1 – С. 88–93.

Тарасенко Т. М. Проблеми децентралізації в реформуванні місцевого самоврядування в Україні // Державне управління та місцеве самоврядування. – К. : НАДУ при президентіві України. – 2014. – Вип. 2 (21). – С. 277–285.

3. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333р. – Режим доступу: [www.kmu.gov.ua// control/ru/cardnpgd](http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpgd).

4. Макаров Г. В. Очікування ризику у процесі децентралізації влади в Україні. Аналітична записка. Національний ін-т стратегічних досліджень при Президентіві України. – Режим доступу : [www.niss.gov.ua// articles/1021/](http://www.niss.gov.ua/articles/1021/)

5. Шевчук Б. В. Децентралізація // Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук. ред. кол. Ю. В. Ковбасюк (голова) : (нац. акад. держ. упр. при Президентіві України. – К. – 2011. – С. 167–169.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організовує дискусію з попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів.

Завданнями семінарських занять є:

- поглиблення теоретичних знань, отриманих на лекціях;
- заохочення студентів до аналізу політичних подій, активної творчої роботи із самостійного опрацювання рекомендованої літератури;
- вироблення у студентів умінь використовувати теоретичні політичні знання в практичній діяльності, на основі історико-правових знань прогнозувати суспільно-політичне життя в Україні;
- стимулювати у студентів прагнення на основі знання політичних систем минулого та сучасності вдосконалювати політичну культуру, розуміти значення державних інститутів у житті суспільства.

На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді, їх виступи, активність у дискусії, вміння формувати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові оцінки за кожне семінарське заняття вносяться у відповідний журнал. Отримані студентом оцінки за окремі семінарські заняття враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Модуль 1. Політологічні аспекти публічного управління та адміністрування.

Тема 1.1. Становлення політичної науки в сучасній Україні.

План семінарського заняття:

1. Політологія як наука і навчальна дисципліна.
2. Форми, закономірності розвитку і функціонування політології.
3. Політичні теорії нового часу, їх раціоналізм.
4. Основні проблеми становлення політичної науки в Україні.

Методичні рекомендації:

1. Політологія як наука і навчальна дисципліна.

Головним фактором народження політології як нової науки стала загальна суспільна потреба в глибокому та об'єктивному усвідомленні політичних аспектів соціального життя. Тому необхідно розглянути об'єктивні обставини виникнення політичної сфери, які зумовили потребу у раціональному впорядкуванні різних аспектів колективного

буття. Важливо вказати місце політичної сфери в системі соціальних відносин, охарактеризувати її функціональне спрямування на управління основними процесами суспільного життя, охарактеризувати зміст директивного, комунікативного та функціонального підходів до визначення змісту політики

2. Форми, закономірності розвитку і функціонування політології.

Розгляд другого питання необхідно розпочати з того, що об'єктом політології виступає політичне життя суспільства, його прояви, тенденції і закономірності. Аналізуючи категорії політології, насамперед слід усвідомити сутність таких категорій: політична влада, держава, політичні відносини, політична система, політичні інтереси, політична свідомість, політична культура, політична боротьба, політичне управління. Теоретичне і практичне значення політології визначають її функції. Назвіть і дайте характеристики її основних функцій: світоглядна, експертно-прогностична, теоретико-пізнавальна (методологічна), інноваційна, прикладна (управлінська), виховна. Розкрийте сутність таких методів: критико-діалектичний, системний, соціологічний, функціональний, інституційний, соціально-психологічний (біхевіористський), дійовий, порівняльний, емпіричний, антропологічний.

3. Політичні теорії нового часу, їх раціоналізм.

Вивчаючи третє питання, студент має звернути увагу на положення, аргументоване Г. Гроцієм про сутність права як регулятора соціальних норм та ідею Б. Спінози про суспільний договір як категорію, якою користуються для аналізу характеру зв'язків між природним правом і державою. Необхідно пам'ятати, що Дж. Локк розвинув і доповнив і об'єднав у єдине політичне вчення – доктрину ранньобуржуазного лібералізму. Рекомендуємо звернути увагу на суть теорії «географічного детермінізму» Ш. Монтеск'є, на його розуміння свободи як упевненості громадянина у недоторканості свого життя, житла, майна. При характеристиці концепцій слід звернути увагу на те, яку модель соціально-державницького устрою відстоює її автор; яке місце в ній посідають держава, особистість, суспільство та як вони взаємодіють; які цінності пропонує та закріплює автор; яким шляхом з його точки зору можлива стабільність держави та соціуму; які методи управління пропонує; яка мета ставиться в концепції. Найбільш важливим є те, щоб студент обов'язково раціонально-критично оцінював різноманітні концепції, порівнював їх та формував і формулював у виступах на семінарах своє ставлення до тих чи інших проблем та позицій, що вивчаються ним.

4. Основні проблеми становлення політичної науки в Україні.

У четвертому питанні слід розглянути способи або методологічний інструментарій оснащення політичної науки, до якого зараховують: а) філософське обґрунтування природи політики, політичних цінностей; б) політичні теорії, що визначають основні тенденції розвитку державних, а також міжнародних політичних процесів; в) різноманітні методи, що дають змогу політології всебічно розглянути об'єкт дослідження. Варто звернути увагу на те, що виконання більш конкретних функцій спрямовує політичну науку не лише на проведення глибоких досліджень теоретичного спрямування, але й ефективне обслуговування політичної практики. При вивченні питання студенти повинні уявити для себе зміст політичного життя, політичних відносин, їх суттєвість і форми, широко застосовуючи практичний матеріал із сучасного політичного життя України та Світу для характеристики проблем змісту та тенденцій розвитку політичного життя.

Література:

1. Бабкіна О. В. Політологія : підручник / О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко, ред. – 3-є вид., перероб., допов. – К. : Академія, 2010. – 568 с.
2. Гелей С. Д. Політологія : навч. посібн. / [Електронний ресурс] / С. Д. Гелей, С. М. Рутар – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 348 с. – Режим доступу : http://culonline.com.ua/Books/politologia_Geley.pdf.
3. Димитрова Л. М. Політологія : підручник / Л. М. Димитрова, С. О. Кисельова. – К. : Знання, 2009. – 206 с.
4. Перегуда Є. В. Політологія : навчальний посібник / Є. В. Перегуда, В. Ф. Панібудьласка, В. Л. Семко, Н. І. Рижко, С. Д. Місержи, В. Л. Стеценко, В. Л. Згурська, В. П. Третяк. – К. : КНУБА, 2011. – 216 с.
5. Політологія : навчальний посібник / О. М. Кузь, П. В. Брунько, І. М. Дубровська та ін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 348 с.
6. Політологія : підручник / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, І. О. Поліщук та ін. – Х. : Право, 2013. – 416 с.
7. Шляхтун П. П. Політологія : історія та теорія : підручник / П. П. Шляхтун. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 472 с.

Тема 1.2. Об'єкт політології в державній службі.

План семінарського заняття:

1. Політика як суспільне явище. Загальна еволюція концепції політики як соціального явища.
2. Місце і роль політики в системі суспільних відносин.
3. Сутність політичного публічного управління та адміністрування та їх роль у суспільно-політичному житті.

4. Державна служба як сфера надання сервісних послуг населенню в умовах модернізації суспільства.

Методичні рекомендації:

1. Політика як суспільне явище. Загальна еволюція концепції політики як соціального явища.

Розгляд першого питання радимо розпочати із з'ясування суті політики як соціального явища, причини її виникнення, місця і ролі в житті суспільства. Проаналізуйте і порівняйте найпоширеніші визначення політики. Важливо зазначити чинники, які впливають на політику та визначити суб'єкт і об'єкт політики, її внутрішню і зовнішню сторони, основні види. Дальший розгляд питання передбачає осмислення основних детермінантів політики (економічної бази, соціальної структури, цінності, політичної свідомості, політичної культури тощо). Проаналізуйте також основні функції політики залежно від напрямів діяльності її суб'єктів. Політика часто розглядається як якась суто «брудна справа», не варта уваги глибоко моральних людей. В основі цього нерозуміння теза, що кожен з нас відповідальний за стан справ в українській державі. У зв'язку з цим викладіть ваше бачення проблеми моралі і моральності в політиці та в українській політиці зокрема.

2. Місце і роль політики в системі суспільних відносин.

Політика – це сфера цілеспрямованих відносин між соціальними групами з приводу використання інститутів публічної влади для реалізації їх суспільно значущих, потреб та інтересів. Вивчаючи це питання, слід звернути увагу на категорії: політика, влада, ресурси влади, політичні відносини, політичне життя, легітимність влади. При розгляді питань необхідно визначити різні підходи до розуміння змісту політики, причини її виникнення, розкрити, що важливо для існування високого рівня політичних відносин в суспільстві, навести структуру політики та з'ясувати функції політики в сучасному світі. Особливу увагу слід звернути на роль політики у процесах демократичного переходу в Україні, визначити як політика може впливати на стабільність суспільства, які заходи важливі для збереження суспільного порозуміння в нашій країні.

3. Сутність політичного публічного управління та адміністрування та їх роль у суспільно-політичному житті.

Вивчаючи третє питання, студент має звернутим увагу на той факт, що вихід на рівень регулювання суспільних відносин, тобто відносин між класами, націями та іншими соціальними групами, надає управлінню політичного характеру. Це означає, що політика є конкретним різновидом управління, здійснюваного владою для вдосконалення сус-

пільних відносин. Політичне публічне управління та адміністрування – цілеспрямований вплив людей і владних структур на суспільство в цілому або на окремі його сфери з метою їх оптимізації (впорядкування, вдосконалення і розвитку) та досягнення певних цілей. Найвідчутніші суспільні витрати (як матеріальні, так і моральні) є наслідком недосконалості управлінської діяльності. Щодо розуміння ролі й місця управління не можна абсолютизувати дію об'єктивних закономірностей у суспільному житті, оскільки це послаблює свідому діяльність людей, в тому числі й управління. Але науково неспроможними є й спроби розглядати суспільство як об'єкт всеохопного, «тотального» управління й планування. Як свідчить практика, політичне управління ефективне не тоді, коли намагається охопити все до найменших деталей, а коли здійснює свій вплив на людей через регулювання ключових соціальних процесів. Труднощі оновлення суспільства значною мірою можна пояснити дією принципу Ле Шательє-Брауна, згідно з яким складна система, що стає об'єктом зовнішнього впливу, намагається так перебудуватися, щоб максимально зменшити цей вплив.

4. Державна служба як сфера надання сервісних послуг населенню в умовах модернізації суспільства.

В умовах формування соціальної держави особливу актуальність і соціальну значимість здобувають питання, пов'язані з підвищенням ефективності діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування з надання державних послуг. При цьому особлива увага повинна бути сконцентрована на забезпеченні відкритості, умінні вести конструктивний діалог органів влади із суспільством, для того щоб подолати стіну взаємного відчуження влади від громадян. Модернізація державної влади повинна відбуватися у напрямку створення клієнтоорієнтованої системи публічного управління та адміністрування, які будуть невід'ємним елементом механізму соціально-політичного захисту населення, фактором підвищення його соціальної і політичної активності. Однак створення структури публічного управління більше орієнтованої на потреби громадян, бізнесу можливо лише на шляху перетворення її у відкриту систему, взаємодіючу із громадянами та їхніми об'єднаннями, чуйну до їх потреб і запитів.

Література:

1. Гаджиев К. С. Политология : учебник / К. С. Гаджиев, Э. Н. Примова. – М. : ИНФРА, 2012. – 384 с.

2. Євтушенко О. Н., Андріяш В. І. Публічне управління: поняття та зміст / О. Н. Євтушенко, Андріяш В. І. // «Ольвійський форум – 2015:

стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі»: тези. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. – Том 1. – С. 57–59.

3. Політологія : підручник / за заг. ред. І. С. Дзюбка, К. М. Левківського. – К., 2010. – 415 с.

4. Політологія : підручник / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, І. О. Поліщук та ін. – Х. : Право, 2013. – 416 с.

5. ТОВАДОВ Г. Т. Политологии : учебник / Г. Т. Тонадов. – 2-е изд. – М. : Омега, 2011. – 371 с.

6. Шляхтун П. П. Політологія : історія та теорія : підручник / П. П. Шляхтун. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 472 с.

Тема 1.3. Політична система суспільства як взаємодія владних інститутів.

План семінарського заняття:

1. Поняття, структура і функції політичної системи.
2. Політична система суспільства в її взаємодії з економічною, соціальною, правовою та іншими суспільними структурами.
3. Держава як основний суб'єкт політичної влади.
4. Проблеми формування демократичної політичної системи.

Методичні рекомендації:

1. Поняття, структура і функції політичної системи.

Розпочавши вивчення першого питання, треба мати на увазі, що політична система суспільства – одна з найскладніших категорій політології. Спочатку слід з'ясувати, що собою являє загальна теорія систем. Наступним кроком є дослідження внеску в розробку теорії політичних систем, здійснених Т. Парсоном, Д. Істоном, Г. Алмондом, і порівняння їх поглядів. Необхідно також проаналізувати погляди і підходи до структури політичної системи як зарубіжних, так і вітчизняних учених. Вивчення першого питання слід завершити аналізом підходів різних вчених до функцій політичних систем. Політична система суспільства, як визначає політолог Д. Істон, це взаємодії, завдяки яким у суспільстві авторитетно розподіляються цінності (матеріальні і духовні), тим самим запобігається конфлікт між членами суспільства. Розглядаючи це питання, слід згадати системний та структурно-функціональний методи, біхевіористський підхід. З'ясувати питання про структуру та функції політичної системи. Особливу увагу слід приділити моделі політичної системи Д. Істона. Охарактеризувати три підсистеми, з яких складається політична система: інституціональну, інформаційно-комунікативну та нормативно-регулятивну.

2. Політична система суспільства в її взаємодії з економічною, соціальною, правовою та іншими суспільними структурами.

Політична система є однією з частин (або підсистем) сукупної суспільної системи. Вона взаємодіє з іншими її підсистемами: соціальною, економічною, ідеологічною, етичною, правовою, культурною тощо. Політична система конкретного суспільства визначається його класовою природою, соціальним устроєм, формою правління (парламентського, президентського і т. п.), типом держави (монархія, республіка), характером політичного режиму (демократичного, тоталітарного, авторитарного), соціально-політичних відносин (стабільних або ні, гостроконфліктних або консенсусних і т. п.), політико-правовим статусом держави (конституційна, з розвинутими або нерозвинутими правовими структурами), характером політико-ідеологічних та культурних відносин у суспільстві (відносно відкритих або закритих, з паралельними тіньовими, маргінальними структурами або без них), історичним типом державності (централістським, з ієрархічними бюрократичними структурами і т. п.), історичною та національною традицією укладу політичного життя (політично активним або пасивним населенням, з кровно-родинними зв'язками або без них, з розвинутими або нерозвинутими громадянськими відносинами і т. п.)

3. Держава як основний суб'єкт політичної влади.

При підготовці питання про походження держави, її сутність та функції насамперед потрібно з'ясувати, що розуміється під поняттям «держава», охарактеризувати прикметні особливості теорій походження та сутності держави, окреслити її найголовніші функції. Проблема визначення цього поняття міститься не лише у складності чіткого окреслення суто державних (несоціальних, юридичних чи політичних) феноменів, а і в історичній мінливості форм суспільного співжиття, зокрема державних форм. Тож охарактеризувати державну сутність можна лише вичленувавши інваріантні складники за всіх історичних форм державності й на підставі аналізу теорій походження держави. З'ясувавши ж сутнісно-понятійні аспекти держави, варто перейти до аналізу історично-конкретних її форм (за усталеною формою) – форм державного правління та державного устрою.

4. Проблеми формування демократичної політичної системи.

Питання потребує знання теоретичного матеріалу, а також володіння знаннями про політичну ситуацію в Україні. Слід приділити увагу проблемам становлення та розвитку політичної системи України, визначити її основні характеристики. Варто прослідкувати процес становлення в Україні нового типу політичної системи, що відображається у формуванні системи органів державної влади та місцевого

самоврядування, поділі політичної влади та ефективному функціонуванню механізму стримувань та противаг. Завершуючи розгляд питання, необхідно зупинитися на проблемах становлення та основних напрямках реформування політичної системи України, перетворення України на парламентсько-президентську республіку; проведення адміністративно-територіальної реформи; посилення місцевого самоврядування.

Література:

1. Гомеров И. Н. Динамика политических систем : критерии сегментации базовых состояний / И. Н. Гомеров // Политические институты и процессы. – 2014. – № 1. – С. 16–24.
2. Гришин О. Е. Политическая система : некоторые подходы к анализу, функционированию и адаптации / О. Е. Гришин // Евразийский юридический журнал. – 2015. – № 5 (84). – С. 248–250.
3. Гришин О. Е. Устойчивость политической системы : понятие, подходы, регуляторы Электронный ресурс / О. Е. Гришин // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 1. – Режим доступа : <http://www.science-education.ru/121-18121>.
4. Гришин О. Е. Взаимосвязь государства и политической системы : теоретический аспект / О. Е. Гришин // Евразийский юридический журнал. – 2015. – № 4 (83). – С. 204–206.
5. Гришин О. Е. Константность политической системы : технологии разрушения / О. Е. Гришин // Евразийский юридический журнал. – 2015. – № 8 (87). – С. 307–309.
6. Гришин О. Е. Регресс политической системы : подходы, причины, технологии / О. Е. Гришин // Евразийский юридический журнал. – 2015. – № 9 (88). – С. 287–289.
7. Кириченко В. М. Політичні системи світу : кредитно-модульний курс : навч. посіб. / В. М. Кириченко. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 218 с.
8. Кириченко В. М. Порівняльне конституційне право : модульний курс : навч. посіб. / В. М. Кириченко, О. М. Куракін. – К. : Центр навчальної літератури, 2012. – 256 с.
9. Кирилюк Ф. М. Новітня політологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Ф. М. Кирилюк. – К. : Центр початкової літератури, 2009. – 594 с.
10. Конституційні акти України. 1917-1920 : Невідомі конституції України / наук. ред. і упоряд. Ю. Д. Прилюк, В. Ф. Жмир. – К. : Філософська і соціологічна думка, 1992. – 272 с.

11. Трегубов Н. А. Политическая система: принципы функционирования, условия стабильности, механизм трансформации / Н. А. Трегубов // Вестник ЮУрГУ. Серия : Социально-гуманитарные науки. – № 10. – 2008. – № 6 (106). – С. 107–111.

12. Политология : учебник для бакалавров / В. Н. Лавриненко, В. И. Буренко, Ю. А. Головин и др. ; под ред. В. Н. Лавриненко. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрайт, 2012. – 519 с.

13. Шабров О. Ф. Современные политические системы и политические режимы // Политология : учебник / под общ. ред. В. С. Комаровского. Изд. 2-е, доп. и перераб. – М. : Изд-во РАГС, 2006. – С. 94–109.

Тема 1.4. Поняття і сутність влади.

План семінарського заняття:

1. Влада як соціальний феномен. Ресурси влади. Класифікація влади.
2. Сутність політичної влади, її функції.
3. Легітимність та легальність влади.
4. Розділення влади і розділення функцій в публічному управлінні та адмініструванні.
5. Абсолютна влада.

Методичні рекомендації:

1. Влада як соціальний феномен. Ресурси влади. Класифікація влади.

Влада є центральною політичною категорією. Вона дає ключ до розуміння сутності і призначення політичних рухів і самої політики, є засобом реалізації політичних і соціальних цілей. Тому в першому питанні слід проаналізувати суть і зміст влади як соціального явища. Треба звернути увагу на те, що вона зумовлена цілим комплексом як матеріальних, так і духовних потреб людини, серед яких – потреби свободи, самореалізації, самоствердження, розвитку як особистості тощо. Влада визначається як здатність і можливість здійснювати свою волю певним суб'єктам, чинити вирішальний вплив на діяльність та поведінку людей за допомогою відповідних засобів.

2. Сутність політичної влади, її функції.

Далі слід розкрити суть політичної влади, її спільність і відмінність з державною владою. Зверніть увагу на фактори легітимації влади. М. Вебер називає три «ідеальні типи» легітимного панування: традиційна, легальна та харизматична влада. Для з'ясування реалізації влади в політичному житті суспільства необхідно розкрити її функції, розглянути реалізацію народовладдя в демократичному суспільстві,

визначити сутність та умови функціонального розподілу влади на законодавчу, виконавчу і судову. Ефективна політична влада покликана впорядковувати, стабілізувати, забезпечувати захист суспільства і сприяти його розвитку.

3. Легітимність та легальність влади.

Питання про легітимність влади, її види та роль необхідно пов'язувати із сучасною політичною практикою. Визначити зміст легітимності, неможливо, не згадавши концепцію М. Вебера про типи легітимного панування. Слід розкрити зв'язок легітимності влади та її ефективності, провести різницю між поняттями легітимність влади та її легальність. В ідеальному стані влада має бути і легітимною, і легальною. Проте, за певних умов, може скластися ситуація, коли політична влада є цілком легальною проте нелегітимною, або ж коли вона є легітимною, однак не є легальною. Подібна невідповідність є ознакою політичної кризи, і в більшості випадків має негативний характер та призводить до поглиблення кризових явищ. Відсутність відповідності між легітимністю та легальністю не потребує від владних інституцій та суспільства внесення чітких змін у суспільно-політичне життя. Залежно від умов та настроїв ці зміни можуть відбуватися за двома головними напрямками: або шляхом демократизації політичної системи, або – посилення адміністративного примусу та поживлення діяльності карально-репресивної системи.

4. Розділення влади і розділення функцій в публічному управлінні та адмініструванні.

Розпочавши вивчення питання, треба більш детально зупинитися на принципі поділу влади, оскільки саме він вважається однією з основоположних засад організації і діяльності державного апарату в умовах становлення в Україні демократичної правової державності. Насамперед уточнення потребує питання про те, чи поділяється єдина державна влада на певні відносно відокремлені гілки влади, чи йдеться про функціонування окремих самостійних влад. Так, Конституція США 1787 року не містить єдиного поняття державної влади, вказує лише на окремі види влади – законодавчу, виконавчу і судову. І, навпаки, з точки зору теорії народного суверенітету, коли народ визнається джерелом державної влади, передбачається її єдність, яка водночас не виключає можливості поділу державної влади на окремі її гілки. Стаття 6 Конституції України не дає чіткої відповіді на це питання, оскільки в ній йдеться про державну владу і про окремі види влади – законодавчу, виконавчу та судову. Однак системне тлумачення норм Конституції України дозволяє зробити висновок про наближеність

конституційних засад української державності до концепції народного суверенітету. Поділ державної влади не може бути зведеним до звичного поділу праці стосовно здійснення управління суспільством, що виникає разом з появою такої складної сукупності державних органів, як державний апарат, має своєю підставою спеціалізацію його працівників на певному різновиді діяльності – нормотворчій, виконавчій чи судовій, які вимагають різних здібностей і навичок, і спрямований на підвищення оперативності та ефективності функціонування державного апарату. Не буде обґрунтованим ототожнення поділу влади з розподілом функцій і повноважень у державному апараті, оскільки останнє, як лише юридичне втілення принципу поділу влади, не відбиває всіх глибинних демократичних його засад. Так, поділ функцій і повноважень може бути притаманним механізму функціонування державної влади за умов авторитарного правління, оскільки має на меті лише підвищення його ефективності і не торкається питань соціальної сутності та призначення влади. Демократія ж вимагає від державної організації певних поступок у напрямку врахування інтересів громадянського суспільства, поваги до політичної свободи своїх громадян.

Література:

1. Гаджиев К. С. Политология : учебник / К. С. Гаджиев, Э. Н. Примова. – М. : ИНФРА, 2012. – 384 с.
2. Грушевський М. С. На порозі Нової України : Гадки і мрії : монографія / М. Грушевський. – К. : Наук. думка, 1991. – 122 с.
3. Політична енциклопедія / ред. кол. Ю. Левенець і Ю. Шаповал. – К. : Парламентське вид-во, 2011. – 808 с.
4. Політологія для вчителя : навч. посібн. для студентів пед. ВНЗ / за заг. ред. К. О. Вашенка, В. О. Корнієнка. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 406 с.
5. Политология : хрестоматия : учеб. пособие. В 2 ч. 4.1. Теория, история и методология политической науки / сост. Н. А. Антанович и др. ; под общ. ред. С. В. Решетникова. – Минск : Изд. центр БГУ, 2010. – 327 с.
6. Оришев А. Б. Политология : учебник / А. Б. Оришев. – М. : ИЦ РИОР : НИЦ Инфра-М, 2012. – 235 с.
7. Хейвуд Э. Политология : учебник для студентов вузов / Э. Хейвуд ; пер. с англ. под ред. Г. Г. Водолазова, В. Ю. Бельского. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 544 с.

Тема 1.5. Політичний режим як державний устрій.

План семінарського заняття:

1. Сутність політичного режиму та його типи.
2. Основні типи політичних режимів: демократичний, авторитарний, тоталітарний.
3. Види публічного управління та адміністрування у різних політичних режимах.
4. Особливості політичного режиму в Україні.

Методичні рекомендації:

1. Сутність політичного режиму та його типи.

Вивчаючи перше питання, треба насамперед з'ясувати існуючі точки зору щодо поняття «політичні режими», його сутність. Необхідно усвідомити, яке місце займають принцип легітимності, структура інститутів, партійна система та форма і роль держави в структурі політичного режиму, а також що об'єднує і відрізняє поняття «політична система» і «політичний режим». Крім того, треба порівняти існуючі підходи до типології політичних режимів і засвоїти характерні особливості тоталітарного, авторитарного й демократичного режимів. Характеризуючи політичний режим, слід відповісти на питання завдяки чому та яким чином йде досягнення владою цілей суспільства, а також які саме ці цілі.

2. Основні типи політичних режимів: демократичний, авторитарний, тоталітарний.

При вивченні другого питання треба усвідомити, що процес трансформації політичних режимів складний, суперечливий. Важливо з'ясувати моделі переходу від авторитаризму до демократії, запропоновані С. Хантінгтоном, проаналізувати кооперативну та конкурентну моделі переходу, які є доповненням до моделей переходу С. Хантінгтона, а також три форми найбільш вирогідної мирної трансформації недемократичних політичних режимів у демократичні, запропоновані Є. Вятром. Слід також засвоїти, що процес трансформації тоталітарних та авторитарних режимів у сучасній демократії пов'язаний з великими труднощами і передбачає своєчасне і рішуче вирішення проблем, знання і усвідомлення яких дасть можливість завершити цей процес вчасно і найменш болісно для суспільства і громадян.

3. Види публічного управління та адміністрування у різних політичних режимах.

У третьому питанні необхідно розглянути найпоширеніші сучасні авторитарні режими (на прикладі пострадянських країн, країн Африки,

Азії та Латинської Америки), особливості їх функціонування. Детальніше слід розглянути організацію влади в сучасних абсолютних монархіях (Саудівська Аравія, Об'єднані Арабські Емірати, Оман) та персональних тираніях (Сомалі, Нікарагуа). У цьому питанні необхідно викласти власне бачення щодо можливих позитивів авторитарного режиму і за яких умов він може бути ефективним.

4. Особливості політичного режиму в Україні.

У четвертому питанні слід звернути увагу, що політичний режим України проміжний, що поєднує елементи тоталітарного, анархodemократичного, охлократичного, а також авторитарнодемократичного режимів. Після прийняття нової Конституції в Україні переважають елементи авторитарного демократизму, але існують конституційні передумови для становлення демократичного режиму. Політичний режим України можна також вважати режимом опікунської демократії, при якому внаслідок недорозвинутості інститутів громадянського суспільства, недостатніх юридичних механізмів громадського контролю над владними структурами державна влада виконує дві суперечливі функції: сприяє становленню громадських інститутів і одночасно гальмує їх розвиток.

Література:

1. Борисенков А. Политический режим – способ политического влияния / А. Борисенков // Политика и общество. – 2011. – № 5 (83). – С. 20–28.
2. Бондарева К. Поняття політичних режимів як предмет юридичних досліджень / К. Бондарева // Держава і право. – 2012. – № 7. – С. 71–78.
3. Данилюк Н. Основні підходи до трактування поняття «політичний режим» / Н. Данилюк // Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації. – 2009. – № 3. – С. 55–61.
4. Политология : учебное пособие / под ред. С. В. Решетникова. – 7-е изд. – Минск : Тегра-Системс, 2011. – 524 с.
5. Соловьев А. И. Политология : политическая теории, политические технологии : учебник / А. И. Соловьев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Аспект Пресс, 2010. – 530 с.
6. Шакірзянова І. Політичний і державний режим : сучасні погляди та характеристики / І. Шакірзянова // Держава і право. – 2008. – № 39. – С. 58–62.

Тема 1.6. Сутність та функціонування політичної системи: взаємодія з державною службою.

План семінарського заняття:

1. Характеристика партійної системи як невід'ємної складової політичної системи суспільства у цілому. Типологія партійної системи: одно-, дво- і багатопартійні системи.
2. Партійна система сучасної України.
3. Функції політичних партій – передача влади, політична мобілізація мас і легітимізація політичного режиму.
4. Партнерська взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування з політичними партіями. Форми та методи взаємодії, тенденції.

Методичні рекомендації:

1. Характеристика партійної системи як невід'ємної складової політичної системи суспільства у цілому. Типологія партійної системи: одно-, дво- і багатопартійні системи.

При розгляді першого питання необхідно зосередити увагу на з'ясуванні суті та ознак політичних партій, передумов їх виникнення та ролі у сучасних демократичних політичних системах. Дослідження питання потребує здійснення детальної класифікації політичних партій за різноманітними критеріями. Особливу увагу рекомендовано приділити загальноприйнятій класифікації політичних партій за місцем у спектрі політичних сил на ліві, центристські і праві. Крім того, необхідно розглянути класифікацію партійних систем, проаналізувати особливості різновидів альтернативних і неальтернативних партійних систем на прикладі країн світу.

2. Партійна система сучасної України.

У другому питанні необхідно проаналізувати умови та особливості становлення багатопартійності в Україні після здобуття незалежності. Варто показати трансформацію партійної системи України з атомізованої до поляризованої, а також поступове набуття нею ознак партійної системи поміркованого плюралізму. Розгляд категорії «партійні системи» дозволяє уявити, яким чином і на яких засадах можуть формуватись різноманітні партійні об'єднання, коаліції та партійні блоки, які протиріччя виникають між ними, як суспільство реагує на їх діяльність в різних сферах його життя.

3. Функції політичних партій – передача влади, політична мобілізація мас і легітимізація політичного режиму.

Політичні партії виконують різноманітні функції, до основних з яких належать: а) представництво інтересів класу, соціальної групи,

національної спільності (наприклад, Шведська народна партія у Фінляндії), суспільства в цілому; б) розробка політичного курсу, вирішення існуючих у суспільстві проблем: економічних, соціальних, національних, міжнародних тощо; в) боротьба за владу з метою реалізації своїх партійних програм чи передвиборних платформ; г) втілення в життя свого політичного курсу, коли партія приходить до влади, діставши перемогу на виборах; д) контроль за діяльністю державних органів, коли партія опозиційна; е) ідеологічна функція партії, що полягає у пропаганді партією свого світогляду, своїх цінностей не тільки з-поміж її членів і прибічників, а й у суспільстві в цілому. У демократичному суспільстві не може бути монополії однієї партії, навпаки, йдеться лише про змагання ідей, їх вільну конкуренцію; є) робота із залучення до партії нових членів, прагнення до створення могутньої соціальної партії; ж) кадрова політика в партії виховання активістів, добір лідерів і їх висування як у партійному апараті, так і в державних структурах; з) регулювання внутрішньопартійного життя, вирішення різних внутрішньопартійних питань. У багатьох партіях надзвичайно гострою є проблема боротьби між фракціями: лівими, правими, центристами, радикалами тощо. Інколи розбіжності у поглядах на вирішення нагальних проблем усередині партії бувають гостріші й серйозніші, ніж між різними політичними партіями. Гостра міжфракційна боротьба паралізує ту чи іншу партію, може призвести до її розпаду.

4. Партнерська взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування з політичними партіями. Форми та методи взаємодії, тенденції.

На сьогодні в Україні існують передумови для якісного покращення партнерських відносин органів державного управління та організацій громадянського суспільства. Для цього потрібно в першу чергу вдосконалити правові підстави зазначеної взаємодії, у тому числі прийняти нові редакції Законів України «Про соціальні послуги», «Про об'єднання громадян» та Концепцію взаємодії держави з громадянським суспільством; узагальнити вітчизняний та адаптувати до сучасних соціально-економічних та громадсько-політичних умов закордонний досвід міжсекторального соціального партнерства.

Література:

1. Борисенков А. А. Политическая культура : сущность, виды, закон / А. А. Борисенков // Вопросы политологии. – 2014. – № 4 (16). – С.7–17.
2. Політичні партії у виборах : теорія та практика виборчої кампанії : навчально-методичний посібник. – К. : Знання, 2012. – 373 с.

3. Войтків В. Партийна система України : етапи становлення та їх особливості / В. Войтків // Політичний менеджмент. – 2007. – № 2. – С. 114–122.

4. Меркотан К. Трансформація Європейських партійних систем : уроки для України / К. Меркотан // Політичний менеджмент. – 2007. – № 3. – С. 147–159.

5. Обушний М. Партийна система країн Європейського Союзу в цивілізаційному поступі українства [Електронний ресурс] / М. Обушний // Українознавчий альманах. – 2012. – Вип. 8. – С. 25–27. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukralm_2012_8_7.

6. Партийна система сучасної України : еволюція, тенденції та перспективи розвитку : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. ; м. Київ, 24–25 листоп. 2011 р. / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса. – К. : Видавництво ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2012. – 588 с.

7. Тобадов Г. Т. Политология : учебник / Г. Т. Тонадов. – 2-е изд. – М. : Омега, 2011. – 371 с.

Тема 1.7. Політичні партії та їх вплив на публічне управління та адміністрування.

План семінарського заняття:

1. Політичні партії в Україні. Ознаки політичних партій.
2. Політичні посади в Україні. Порядок призначення та умови проходження служби.
3. Вплив політичних партій на формування стратегічних напрямків розвитку держави.
4. Зарубіжний досвід формування та діяльності політичних партій та їх вплив на розвиток країни.

Методичні рекомендації:

1. Політичні партії в Україні. Ознаки політичних партій.

При розгляді сутності та ролі політичних партій у суспільстві, особливу увагу треба звернути на конкретні чинники виникнення та розвитку сучасних політичних партій в Україні. Треба уявити, яким чином будь-яка партія здатна реалізувати свої цілі, яким чином вона приваблює населення під свої гасла та ін. Слід уяснити, яке місце займають політичні партії у політичній системі і яким чином вони впливають на державну політику, яку роль вони відіграють у суспільстві. При розгляді першого питання необхідно зосередити увагу на з'ясуванні суті та ознак політичних партій, передумов їх виникнення. Також варто наголосити на впливі політичних партій на політичне життя суспільства.

2. Політичні посади в Україні. Порядок призначення та умови проходження служби.

За змістом і характером діяльності, способами призначення та надання повноважень можна виділити такі типи посад в органах державної влади, що існують у сфері державного управління: політичні; адміністративні; патронатні. Політична посада – це посада, яка заміщується представниками партії, яка перемогла на виборах, або особою, що перемогла на виборах, чи призначається вибраними особами або представницькими органами. Політичні посади обіймаються політичними діями, які забезпечують визначення та вироблення державної політики. Особливості статусу політичної посади виявляються: в особливому порядку призначення і звільнення з посади; в особливій відповідальності за наслідки діяльності, яка має ознаки публічної (тобто перед населенням, главою держави, парламентом). До політичних посад належать: посади прем'єр-міністра України, інших членів Кабінету Міністрів України. В Україні вперше офіційний статус політичних посад був запроваджений Указом Президента України «Про чергові заходи щодо подальшого здійснення адміністративної реформи в Україні» від 29 травня 2001 р. Для чіткого розуміння відмінності державних політичних посад від посад державних службовців, в першу чергу необхідно з'ясувати різницю між політичними громадськими та публічними управлінськими рішеннями у виконавчій владі.

3. Вплив політичних партій на формування стратегічних напрямків розвитку держави.

Перехід України до парламентсько-президентської моделі правління та вибори представницьких органів влади на пропорційній основі внесли зміни у формування партійної та державної політики. Відтепер головним суб'єктом формування державної політики й органів влади в нашій країні постають ті політичні партії, що здобули перемогу на виборах і увійшли до складу парламенту та місцевих рад. Саме ці партії визначають в радах депутатську більшість і меншість, правлячу коаліцію та опозицію. Вони розробили програми економічного і соціального розвитку країни та її регіонів і взяли на себе відповідальність за їх впровадження перед громадянами країни, регіонами, містами та територіальними громадами. Політика держави і регіональна політика в Україні є нині похідними від партійної політики, а виконавча влада на всій її вертикалі – від втілення політичної волі політичних партій та їхніх місцевих організацій. У відповіді на питання варто розглянути вплив конституційних змін на трансформацію партійної політики в

державну (місцеву), основні зміни в політичній системі, перерозподіл владних повноважень між законодавчою та виконавчою гілками влади, посилення ролі партій і громадських організацій у формуванні й впровадженні партійної політики.

4. Зарубіжний досвід формування та діяльності політичних партій та їх вплив на розвиток країни.

Законодавство багатьох країн зобов'язує, щоб партії будувалися на демократичних принципах, регулярно оприлюднювали основні партійні документи, склад керівництва, відомості про джерела фінансування та використання коштів. Найбільш великі повноваження у парламентських партій. Вони мають право утворювати фракції, які організовано проводять установки своєї партії. Фракційна діяльність у парламенті країн з багатопартійною системою – це нормальне й корисне явище, що забезпечує відображення та захист інтересів різних соціальних груп і верств населення. У деяких країнах здійснюється державне фінансування партій. Вважається, що партія, виконуючи конституційні функції, сприяє формуванню здорового суспільства, а тому має право на одержання державних дотацій. Крім того, практика фінансування діяльності партій із державного бюджету обмежує можливості підкупу партійної еліти зацікавленими групами. Існують форми розподілу державних коштів між партіями залежно від кількості голосів, отриманих на виборах (ФРН, Італія, США), та від кількості мандатів у парламенті (Бразилія, Данія, Швеція, Фінляндія, Франція). Практикується і змішаний спосіб. Політичні партії активно впливають на діяльність органів державної влади, економіку, соціальні процеси, відносини між країнами. Вони є одним із базових інститутів сучасного суспільства, без якого неможливе функціонування представницької демократії, яка потребує розвинутих і добре організованих партій. У сучасних умовах існує стабільна тенденція до зменшення кількості політичних партій у державах з політичною та економічною стабільністю.

Література:

1. Борисенков А. А. Политическая культура : сущность, виды, закон / А. А. Борисенков // Вопросы политологии. – 2014. – № 4 (16). – С.7–17.
2. Політичні партії у виборах : теорія та практика виборчої кампанії : навчально-методичний посібник. – К. : Знання, 2012. – 373 с.
3. Войтків В. Партійна система України : етапи становлення та їх особливості / В. Войтків // Політичний менеджмент. – 2007. – № 2. – С. 114–122.

4. Меркотан К. Трансформація Європейських партійних систем : уроки для України / К. Меркотан // Політичний менеджмент. – 2007. – № 3. – С. 147–159.

5. Обушний М. Партійна система країн Європейського Союзу в цивілізаційному поступі українства / М. Обушний // Українознавчий альманах. – 2012. – Вип. 8. – С. 25–27. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukralm_2012_8_7.

6. Партійна система сучасної України : еволюція, тенденції та перспективи розвитку : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. ; м. Київ, 24–25 листоп. 2011 р. / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса. – К. : Видавництво ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2012. – 588 с.

7. Товадов Г. Т. Политологии : учебник / Г. Т. Тонадов. – 2-е изд. – М. : Омега, 2011. – 371 с.

Тема 1.8. Сутність та особливості політичного менеджменту та маркетингу.

План семінарського заняття:

1. Політичний менеджмент та маркетинг як діяльність, основні прийоми та особливості застосування.
2. Функції політичного менеджменту та маркетингу.
3. Проблеми формування політичного іміджу.
4. Створення, підтримання та зміна поведінки людей щодо конкретних політичних лідерів, організацій, ідей громадського значення.

Методичні рекомендації:

1. Політичний менеджмент та маркетинг як діяльність, основні прийоми та особливості застосування.

Політичний менеджмент як наука й мистецтво аналізу тенденцій політичного розвитку відіграє надзвичайно важливу роль, сприяючи виробленню рекомендацій для політичного керівництва, реалізації управлінських рішень, проектуванню нових типів мислення, життєдіяльності соціальної організації. У своїх ціннісних установках політичний менеджмент спирається на конструктивність, компетентність, професіоналізм, гуманізм і здоровий прагматизм. Маркетинг у політичній сфері – діяльність, спрямована на створення, підтримання чи зміну поведінки людей щодо певних політичних ідей, явищ, подій, організацій, лідерів. Маркетингові технології дають змогу виявити орієнтації громадянської думки, конкретні прагнення, уявлення людей, рівень конкурентоспроможності політичних груп. Вдале застосування прийомів маркетингу в політиці є передумовою досягнення популярності, перемоги на виборах, утримання міцних позицій на вершині

політичного олімпу. Якщо політичний маркетинг – це вивчення політичного ринку, то політичний менеджмент – організація та управління політичною діяльністю в умовах політичного ринку.

2. Функції політичного менеджменту та маркетингу.

Функції політичного менеджменту: ведення переговорів; управління політичною ситуацією; подолання спротиву опозиції. Функції політичного маркетингу: формування інформаційного банку про політичний ринок; розробка методів аналізу і обробки даних інформаційного банку; оцінка та аналіз умов політичного ринку; аналіз ринкових можливостей політичних акторів; розробка оціночних та прогностичних моделей політичного попиту, життєвого циклу та політичної поведінки суб'єктів політики; аналіз ефективності політичного маркетингу;

3. Проблеми формування політичного іміджу.

Політичний лідер та його команда неминуче стикаються з проблемою образу реального та ідеального діяча, який сформувався в суспільній свідомості виборців. У формуванні іміджу політичних лідерів і організацій значну роль відіграють технологічні аспекти іміджології. У цьому контексті слід звернути особливу увагу на: визначення основних типів іміджу та його складових; технології побудови іміджу: етапи, методи, обставини та засоби створення. Слід звернути увагу на такі ключові моменти актуалізації іміджу кандидата, як: листівкова експансія, масова індивідуальна агітація, манера виступу і мова лідера, його політична програма, вимоги до агітаційного стилю, вимоги до PR-реклами іміджу, прийоми нейтралізації опонента.

4. Створення, підтримання та зміна поведінки людей щодо конкретних політичних лідерів, організацій, ідей громадського значення.

Вивчення питання стосується політичного маркетингу (його поняття, функцій, видів), формування за допомогою громадської думки «Іміджу» політичних програм кандидата в депутати, політичної програми (її поняття, види, особливостей використання), проблем прогнозування виборчих компаній, референдуму як форми вивчення та врахування громадської думки, проблем, пов'язаних із маніпулюванням громадською думкою. Її розгляд доцільно розпочати з характеристики головних напрямів взаємодії громадської думки і політичної діяльності, зробивши акцент на специфіці соціологічного підходу до аналізу функціонування громадської думки в політичній сфері. Потім треба зупинитися на питаннях використання громадської думки в процесі організації та проведення виборчої компанії: підготовка до виборів (формування команди політичного лідерства, розробки стратегії

виборчої компанії, створення передвиборної програми), організація виборчої компанії (обрання виборчого округу для балотування, висунення та реєстрації кандидата, організації передвиборчої агітації). Окремої уваги потребує проблема менеджменту та маркетингу виборчої компанії.

Література:

1. Агарков О. А. Соціально-політичний маркетинг : постановка проблеми / О. А. Агарков // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін : збірник / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 5. – С. 73–76.

2. Багмет М. О., Темерівський В. В. Виборчий маркетинг як основна складова частина політичного маркетингу / В. В. Темерівський, М. О. Багмет // Гілея : науковий вісник : збірник наукових праць / гол. ред. В. М. Васькевич. – К. : ВІР УАН, 2010. – Випуск 38. – С. 469–475.

3. Політичний менеджмент : наук. журнал / голов. ред. Ю. Ж. Шайгородський. – 2012. – № 4–5. – 316 с.

4. Політичний менеджмент : наук. журнал / голов. ред. Ю. Ж. Шайгородський. – 2013. – № 59. – 244 с.

5. Полторак В. А. Политический маркетинг / В. А. Полторак. – Днепропетровск : Изд-во ДАУБП, 2001. – 96 с.

6. Коваль Н. Стан наукового опрацювання дефініції «Політичний маркетинг» / Н. Коваль // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Політологія. Соціологія. Філософія. – Ужгород : Говерла, 2014. – Вип. 17. – С. 31–34.

7. Лиллекер Д. Дж. Политическая коммуникация. Ключевые концепты / Д. Дж. Лиллекер ; пер. с англ. С. И. Оснек. – Харьков : Изд-во Гуманитарный Центр, 2010. – 298 с.

Тема 1.9. Політичні технології та антитехнології.

План семінарського заняття:

1. Сутність політичної технології як системи послідовних цілеспрямованих дій орієнтованих на досягнення заданого політичного результату.

2. Потреба в політичних технологіях, застосування їх для підвищення рівня та ефективності соціальної діяльності щодо політичного керівництва суспільством.

3. Сутність та мета застосування політичних антитехнологій.

4. Основа політичних антитехнологій: базування на невдоволеннях тих чи інших соціальних верств населення.

Методичні рекомендації:

1. Сутність політичної технології як системи послідовних цілеспрямованих дій орієнтованих на досягнення заданого політичного результату.

Починаючи розгляд даного питання, слід мати на увазі наступне: у боротьбі за владу суб'єкти політики використовують широкий спектр методів та прийомів досягнення стратегічних цілей і реалізації політичних завдань. Для підвищення ефективності політичної діяльності застосовують спеціально розроблені й апробовані на практиці політичні технології. Особливості політичних технологій зумовлені характером політичного процесу, який охоплює найрізноманітніші види політичної діяльності в межах конкретної політичної системи. Серед них – політична участь, яка має на меті формування в процесі політичної діяльності певних позицій, вимог, настроїв, та політичне функціонування як професійна політична діяльність щодо вироблення правових норм, управління політичними інститутами.

2. Потреба в політичних технологіях, застосування їх для підвищення рівня та ефективності соціальної діяльності щодо політичного керівництва суспільством.

Характер і особливості політичних технологій зумовлені специфікою суспільства, сутністю політичного процесу як сукупності діяльності суб'єктів політики. За кожною політичною технологією, застосування якої виявляється при аналізі реальної політики, необхідно бачити інтереси відповідних політичних суб'єктів. Ключем для складання будь-якої політичної технології є ретельне вивчення та прикладний аналіз об'єктивної ситуації, що склалася на даний момент часу, на основі чого стає можливим адекватне стратегічне і тактичне планування та застосування ресурсів, що є у наявності.

3. Сутність та мета застосування політичних антитехнологій.

При вивченні цього питання слід звернути увагу на те, що сучасний арсенал засобів маніпулювання включає до себе цілу низку спеціальних прийомів, методів і технологій. В умовах перенесення на політику законів ринкової конкуренції все більше місце у виборчих кампаніях займає «чорний PR» – зусилля, спрямовані на руйнування іміджу політичних опонентів, у тому числі такі прийоми, як компромат, демонізація та ін.

4. Основа політичних антитехнологій: базування на невдоволеннях тих чи інших соціальних верств населення.

Характерною рисою антитехнологій є те, що вони базуються, як правило, на незадоволенні тих чи інших соціальних груп та прошарків, тобто на тому будівельному матеріалі політики, який завжди є під рукою, і в достатній кількості, бо в будь-якому достатньо самокритичному і вільному суспільстві були, є і будуть невдоволені громадяни, групи громадян і цілі шари суспільства. При цьому вихідним матеріалом антитехнологій може бути не тільки експлуатація невдоволення великих прошарків реальними явищами або реальними особистостями, політичні хитрощі можуть будуватися на ненависті мас до ілюзорних об'єктів. Антитехнології мають спільну рису – всі вони виходять з парадигми незалежності політики від моралі, а точніше залежності моралі від політики (Макіавеллі – вивід політики за дужки моралі); модель політики як абсолютно вільної зони, яке не підпорядковується ні моральним законам, ні релігійним табу; ще гірше ситуація, коли мораль не просто відкидають у бік, а примушують її прислугуватися політиці (ідеології «ремісницького соціалізму» минулого століття), в якій рекомендувалося велику приватну власність вважати аморальною, а дрібну моральною.

Література:

1. Бова В. В. Політичні антитехнології як засіб формування новітніх міфів / В. В. Бова // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. – 2012. – Вип. 4 (3). – С. 111–116.
2. Жиган Д. Ф. Політичні технології: загальна характеристика політичного феномена / Д. Ф. Жиган // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – 2014. – Вип. 65. – С. 392–402.
3. Корнієнко В. О. Політичні технології у політичній практиці // Прикладна політологія : навч. посіб. / В. О. Корнієнко ; за ред. В. П. Горбатенка. – К. : ВЦ «Академія», 2008. – С. 170–180.
4. Кочубей Л. О. Виборчі технології : політичний аналіз (на прикладі виборів до парламенту сучасної України) : моногр. / Л. О. Кочубей. – К. : ТОВ «Вид-во «Юридична думка», 2006. – 280 с.
5. Тихомирова Є. Б. Зв'язки з громадськістю : навч. посіб. / Є. Б. Тихомирова. – К. : НМЦВО, 2001 – 560 с.

Тема 1.10. Здійснення децентралізації та реформування місцевого самоврядування в Україні.

1. Управлінські функції органів місцевого самоврядування.

Органи місцевого самоврядування – важливі елементи управлінської системи в Україні. Структура органів місцевого самоврядування. Роль фінансових органів та державного казначейства й інших контрольно-ревізійних, а також фінансових інспекцій і фондів у плануванні та соціально-економічному розвитку в регіонах.

2. Моделювання реформування адміністративно місцевого самоврядування в Україні.

«Громада» як укріплена базова адміністративно-територіальна одиниця, їх критерії та параметри. Види громад та їх управлінські функції в різних соціальних сферах регіонального суспільного життя. Сучасні повноваження і алгоритми дій інститутів громад.

Література:

1. Наumenко Р. А., Рильська В. В. Перспективи використання європейського досвіду впровадження сучасної моделі децентралізації влади в Україні. – електронне вахофе видання «Державне управління: удосконалення та розвиток»: – Дніпро. – ДНАЕУ. – 2015. – № 9. – Режим доступу : <http://yurvishys.in.ua>.

2. Багмет М. О., Штиршов О. М. Відображення проблем децентралізації влади в Україні під час проведення євроінтеграційних заходів в ЧНУ ім. Петра Могили (вересень 2017р.) // Матеріали XX Всеукраїнської науково-методичної конференції. Могилянські читання – 2017. – С. 90–93.

3. Лопушинський І. П. Влада над громадою чи влада громади? – К. : ІПО. – 2010. 252 <. (у співавторстві).

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття є формою навчального заняття, за якого викладачем організовується детальний розгляд студентами певного теоретичного матеріалу навчальної дисципліни та формуються вміння й навички щодо їхнього практичного застосування за допомогою індивідуального виконання студентами відповідно встановлених завдань. Особливістю проведення практичного заняття є попереднє формування методичного матеріалу: тестових завдань, за допомогою яких з'ясовується рівень засвоєння та розуміння студентами необхідних для вивчення теоретичних знань формування завдань різної складності для опрацювання їх під час практичного заняття. Під час практичного заняття можливе проведення попереднього контролю знань, вмінь та навичок студентів; формування викладачем загальної проблеми (проблем), для їх подальшого обговорення за участі студентів; проведення та розв'язування контрольних завдань, їхня перевірка та оцінювання.

Заняття-конференція на тему: «Людина і політика».

На обговорення винесені наступні питання:

1. Розвиток уявлень про місце та роль людини в політичному житті.
2. Участь сучасної людини (державного службовця) в політичному житті міста, області, регіону, країни.

Готуючись до теоретичної конференції, викладач працює з доповідачами та виступаючими, робить вступне слово, акцентує увагу студентів на важливості участі людини, громадянина в політичному житті колективу, міста, регіону, країни в цілому, на ролі конкретної категорії та особистості громадян: працівника, працедавця, творчої особистості в політичній соціалізації підростаючого покоління, співробітників та співгромадян, максимально наближуючи теоретичні положення до конкретних політичних реалій сучасної України.

Викладач допомагає доповідачам та виступаючим у підборі відповідної літератури, документів, періодики та в розробці плану й структури тексту виступу. При обговоренні першого питання варто спробувати виявити історичне коріння розбіжностей у сучасних концепціях політичної суб'єктності людини. Для цього варто підготувати фіксовані виступи студентів з наступних тем:

1. Конфуцій. Патерналістська концепція держави про роль людини в політичному житті.

2. Тоталітарне трактування особистості в працях Платона.
3. Взаємодія політичної людини з суспільством та державою за Аристотелем.
4. Підхід Д. Локка, лібералізму до проблеми «людина і політика».
5. Колективістська концепція особистості в політичних поглядах Руссо.
6. Сучасні уявлення про роль людини в політичному житті взагалі та українського суспільства.

При обговоренні другого питання особливу увагу варто звернути на наступні положення:

1. Політичні права та свободи людини.
2. Міжнародні документи та законодавство України про політичні права та свободи.
3. Політична соціалізація як фактор підготовки людини до участі в політичному житті.
4. Основні етапи політичної соціалізації особистості.
5. Роль сім'ї, навчального закладу, трудового колективу в політичній соціалізації.
6. Форми участі людини в політичному житті.
7. Порівняльний аналіз ефективності різноманітних форм участі в умовах України.
8. Проблеми політичного лідерства в сучасній Україні.

Враховуючи складність обговорюваної проблеми, викладач особливу увагу надає підготовці доповідей по 1 та 2 питаннях, а при відсутності достатньо підготовлених доповідей робить ці доповіді-виступи сам у формі дискусії. У зв'язку з цим, 1 питання варто обговорити всією групою, а 2 питання у підгрупах, які будуть виступати за або проти представленого положення.

Література:

1. Бабкіна О. В. Політологія : підручник / О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко, ред. – 3-є вид., перероб., допов. – К. : Академія, 2010. – 568 с.
2. Валовая М. Д. Политология : учебник / М. Д. Валовая. – 2-е изд. – М. : Магистр : ИНФРА, 2011. – 336 с.
3. Гаджиев К. С. Политология : учебник / К. С. Гаджиев, Э. Н. Примова. – М. : ИНФРА, 2012. – 384 с.
4. Гелей С. Д. Політологія : навч. посібн [Електронний ресурс] / С. Д. Гелей, С. М. Рутар – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 348 с. – Режим доступу : http://culonline.com.ua/Books/politologia_Geley.pdf.

5. Євтушенко О. Н., Андріяш В. І. Публічне управління : поняття та зміст / О. Н. Євтушенко, Андріяш В. І. // «Ольвійський форум – 2015 : стратегії країн причорноморського регіону в геополітичному просторі» : тези. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. – Том 1. – С. 57–59.

6. Перегуда Є. В. Політологія : навчальний посібник / Є. В. Перегуда, В. Ф. Панібудьласка, В. Л. Семко, Н. І. Рижко, С. Д. Місержи, В. Л. Стеценко, В. Л. Згурська, В. П. Третяк. – К. : КНУБА, 2011. – 216 с.

7. Політологія : підручник / за заг. ред. І. С. Дзюбка, К. М. Левківського. – К., 2010. – 415 с.

8. Політологія : підручник / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, І. О. Поліщук та ін. – Х. : Право, 2013. – 416 с.

9. Політологічний енциклопедичний словник : навчальний посібник. – Минск, 2012. – 400 с.

10. Політологія : учебник для бакалавров / В. Н. Лавриненко, В. И. Буренко, Ю. А. Головин и др. ; под ред. В. Н. Лавриненко. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрайт, 2012. – 519 с.

11. Товадов Г. Т. Политологии : учебник / Г. Т. Тонадов. – 2-е изд. – М. : Омега, 2011. – 371 с.

12. Хейвуд Э. Политология : учебник для студентов вузов / Э. Хейвуд пер. с англ. ; под ред. Г. Г. Водолазова, В. Ю. Бельского. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 544 с.

13. Шляхтун П. П. Політологія : історія та теорія : підручник / П. П. Шляхтун. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 472 с.

«Оксфордські дебати» на тему: Ефективність української влади: міф чи реальність?

Регламент Оксфордських дебатів

1. Дебати організовує і провадить Голова. Він не має права брати участь у дебатах, бо є особою безсторонньою.

2. Голову підтримує Секретар, який інформує Промовців про те, скільки вони мають часу для виступу, та провадить документацію дебатів.

3. Перед дебатами їх учасники займають місця в такому порядку:
– праворуч від Голови сидять ті, хто виступає за тезу – Пропозиція,
– ліворуч від Голови сидять ті, хто виступає проти тези – Опозиція,
– в останніх рядах, посередині (перпендикулярно до сторін) сидять ті, хто не має власної думки (так зване Болото).

4. Кожен Промовець повинен розпочати свій виступ словами:

«Пане голово...», – звертаючись до ведучого дебатів, за винятком втручання (реплік) до дискусії.

5. Учасники дебатів повинні звертатися одне до одного: «Пан/Пані».

6. У дебатах виступають по черзі Промовці, які захищають тезу і які виступають проти неї. Першим виступає Промовець, який захищає тезу і водночас її пояснює, другим – Промовець, який заперечує тезу, наступні Промовці повинні триматися тез, які сформулювали перші Промовці. Останні Промовці підсумовують аргументи сторін і відповідно підтримують або заперечують тезу.

7. Після виступів головних Промовців починаються дебати в залі: тут виступити має право кожен (в тому числі й головні Промовці), перед виступом слід назвати своє ім'я і прізвище Секретареві. Промовці по черзі представляють різні сторони – захисників тези і її опонентів. Розпочинає дебати Промовець, який захищає тезу. Дебати тривають доти, доки не виступлять усі охочі взяти участь в обговоренні, наприклад, з боку опозиції або після розпорядження Голови.

8. Промовець має виступати біля трибуни. Він має підійти до неї з того боку, з якого сидить. Промовець не повинен надмірно віддалятися від трибуни.

9. Якщо учасники дебатів хочуть поставити питання чи подати інформацію, вони повинні піднятися з місця, покласти ліву руку на голову, підняти праву руку і сказати: «Питання» або «Інформація». Промовець має право прийняти чи відкинути репліку, вдаючись до певного жесту або кажучи: «Прошу» або «Ні, дякую». Репліка не повинна бути довшою від 2–3 речень.

10. Якщо репліку буде відкинуто, то той, хто хоче з нею виступити, повинен сісти, не промовивши жодного слова.

11. Промовець і Голова мають право в будь-який момент перервати репліку.

12. Учасники дебатів можуть змінювати свої місця і покидати зал лише у перервах між виступами.

13. На час дебатів для Промовців є обов'язковий тільки офіційний стрій.

14. Голова втихомирює учасників дебатів словом: «Тиша». У виняткових випадках Голова має право попросити вийти із зали тих учасників, які порушують регламент.

15. Після дебатів настає голосування, під час якого всі мають право висловитися згідно зі своєю позицією. Голосуючі повинні оцінювати не саму тезу, а представлені обома сторонами аргументи та їхню важливість.

Етап I – вияснення принципів проведення дебатов, вступний тренінг.

Проведення добрих дебатов залежить від підготовки учасників. Якщо можливо, етап підготовки до дебатов краще провести за кілька днів перед дебатами. Ведучий має детально представити регламент дебатов, ілюструючи його схемою розташування в приміщенні під час дебатов. Важливо нагадати, що головні промовці не мусять ототожнювати свою власну думку із аргументами, наведеними під час дебатов. Слід підкреслити, що дебати є своєрідним театром, де промовців після виступу оцінює публіка (публіка під час голосування вибирає ту сторону, яка найкраще представить свої аргументи).

Готуючи учасників до участі в дебатах, слід провести вступний тренінг, який проілюструє хід дебатов і дозволить учасникам отримати впевненість у виступі. Ці тренінги є універсальними, оскільки не лише готують учасників до дебатов, але й вчать їх принципам ведення дискусії загалом.

Вправа 1. «Промовець на кріслі».

Метою цієї вправи є підкреслення важливості перших секунд виступу. Ведучий просить кожного учасника стати на крісло і виголосити одну будь-яку думку, якій передуює зворот: *«Пане голово, шановне товариство. ...»*. Тренер має звернути увагу на позу, жестикуляцію, зоровий контакт та інтонацію промовця.

Вправа 2. «Продовження висловлювання».

Метою вправи є розвиток вміння швидкої та логічної реакції на почуте слово. Ведучий просить учасників сісти в коло так, щоб бачити один одного. Далі починає розповідь на довільну тему, наприклад: *«Коли в Україні відбудуться наступні вибори...»*, *«Коли влада почне працювати на людей...»*. Завданням учасника є продовження речення. Учасники отримують слово за вказівкою ведучого, а не за порядком займаних місць. Тренер перериває висловлювання учасників і просить вказану особу продовжити його. Зміна має відбуватись швидко. Сигналом до зміни може бути, наприклад, плескання в долоні та вказівка рукою на наступного промовця. Ведучий має обговорити зв'язність висловлювання (чи кожне наступне висловлювання не перечить попереднім).

Вправа 3. «Аргумент».

Завдяки цій вправі учасники розвивають уміння аргументувати. Ведучий роздає учасникам підготовлені заздалегідь аркуші з тезою. Їхнім завданням є пошук аргументів, що підтверджують цю тезу (наприклад, найкраща пора року для виборів – осінь, політик при владі –

кращий з кращих, Україна має вступити до ЄС аби вирішити проблеми влади).

Після кожного виступу ведучий разом з учасниками обговорює аргументи. Важливо обговорення почати з позитивної інформації.

Етап II – визначення головних промовців на дебатах, підготовка виступу.

Ведучий визначає серед учасників 8–10 головних промовців (4–5 з кожної сторони). Існує також можливість включення до команд сторонньої особи (найчастіше це експерти у цій галузі). Важливо, щоб обидві сторони нараховували однакову кількість промовців. Ідеальною буде та ситуація, коли дебатанти мають декілька днів на приготування до виступу. Вони тоді зможуть зібрати необхідну інформацію, визначити стратегію та уявити собі виступ. Є можливість також проводити дебати без підготовки, однак тоді треба враховувати, що це обов'язково відіб'ється на якості аргументів. Особи, які займають місця для публіки, теж мають підготуватися до дебатів. Після виступу головних промовців вони також можуть отримати слово. Окрім того, у них є можливість ставити запитання чи виголошувати репліку (див. Регламент). Це вимагає підготовки усіх осіб.

Етап III – дебати.

Дебати – це так званий театр, а театр потребує декорацій. Важливо, щоб ведучий подбав про підготування приміщення. Крісла мають стояти так, щоб видно було поділ на пропозицію, опозицію і публіку. Центральне місце у залі займає крісло голови, секретаря і промовця. Учасники пропозиції сідають з правого боку від голови, а опозиції – з лівого боку. Промовець стає попереду, але біля своєї команди. Публіка сідає навпроти голови. Для неї є також можливість зголоситися на бік пропозиції чи опозиції, займаючи місце перед дебатами за головними промовцями підтримуваної сторони. Особи, які не мають чітких поглядів сідають напроти голови, в так званому, «болоті». Дебати розпочинаються з того, що в зал заходять головні промовці, голова і секретар. Публіка повинна привітати їх оплесками. Після того як всі учасники зайняли свої місця, голова вітає публіку, нагадує тезу дебатів, одночасно представляє всіх головних промовців та секретаря.

Перший виступ має сторона пропозиції, наступний – до опозиції. Сторони представляють свої виступи по чергово. Виступи перших та останніх промовців даної сторони тривають довше (5–6 хв.) від інших (4–5 хв.). Час виділяє секретар, він нагадує, скільки часу залишилось до кінця виступу, кладучи перед промовцем аркуш з відповідною інформацією. Під час виступів головних промовців публіка та інша

сторона можуть ставити питання та подавати інформацію чи репліку. Вони можуть це робити не раніше, ніж через 30 сек. після початку виступу і не пізніше ніж за 30 сек. перед його закінченням (сигналом може бути, наприклад, плескання в долоні секретаря). Бажання ставити питання супроводжується вставанням з місця, підняттям руки та словом «питання» чи «інформація». Запитання можна ставити лише тоді, коли головний промовець дасть на це згоду.

Після закінчення виступів усіх головних промовців голова дозволяє виступи із зали. Час цих виступів значно коротший від виступів головних промовців (як правило, 2 хв.). Важливо зберегти рівновагу виступів. Голова має стежити, щоб виступила однакова кількість осіб з обох сторін. Останній етап дебатів – голосування. Веде його голова, допомагає секретар. Він нагадує, що публіка вибирає ту сторону, яка подала кращі аргументи, а не ту, з поглядами якої погоджується.

РОЛЬ ГОЛОВНИХ ПРОМОВЦІВ ПІД ЧАС ОКСФОРДСЬКИХ ДЕБАТІВ

ПРОПОЗИЦІЯ	ОПОЗИЦІЯ
Промовець I: Відкриває дебати. Його завдання – визначити тему і пояснити її. Апелюючи до тези, він має визначити всі неясні формулювання, які містяться у ній. Потім повинен представити 3–4 головні аргументи своєї сторони, частково їх обґрунтовуючи. Для його виступу відводять 5 хвилин. Його роль дуже важлива – всі наступні промовці як з боку Пропозиції, так і з боку Опозиції, повинні апелювати до визначеної ним тези.	Промовець I: Його завдання – апелювати до визначеної тези супротивної сторони і представити своє розуміння цієї тези, до того як це не може бути діаметрально протилежне визначення, а найбільше власне ставлення до тези у рамках представленого Пропозицією значення. Промовець повинен представити 3–4 головні контраргументи до тези Пропозиції та обґрунтувати їх. На його виступ відводять 5 хв.
Промовець II: Його завдання – розвинути аргументи Промовця I. Він може коротко апелювати до аргументів опозиції, проте це не є його головним завданням. Він має розвинути обґрунтування аргументів Пропозиції, поданих Промовцем I, та додати 2–3 власні аргументи, пов'язані з попередніми чи які будуть їх розвивати. На його виступ відводять 4 хвилини.	Промовець II: Так само, як і Промовець II з боку Пропозиції

Закінчення табл.

Промовець III–IV: Він повинен спростувати аргументи другої сторони та їхній розвиток. Нових власних аргументів він не представляє взагалі, можливо тільки в крайньому разі. Натомість він має апелювати до всіх аргументів супротивників і мірою можливості спростувати їх, показати їхню помилковість чи відсутність зв'язку з обговореним питанням. На його виступ відводиться 4 хвилини. Це найважлива роль у дебатах, яка вимагає від Промовця вслухатися в аргументи супротивника і швидко їх аналізувати. Якщо у дебатах виступає Промовець IV, він має додатковий шанс відреагувати на виступ Промовця III з боку Опозиції.	Промовець III–IV: Так само, як і Промовець III–IV з боку Пропозиції.
Промовець V: Він підсумовує аргументи своєї сторони. Може коротко апелювати до виступу попереднього промовця зі своєї команди. Якщо попередній Промовець з боку і Пропозиції не зробив цього, він може коротко повернутися до аналізу аргументів супротивників. Проте його основним завданням є повторити і закріпити найважливіші аргументи, що їх наводила його сторона, і обґрунтувати їхнє значення. Слід пам'ятати, що саме його виступ найбільше запам'ятається слухачам, які вже за хвилину приступлять до голосування. На його виступ відводять 5 хв.	Промовець V: Так само, як і Промовець V з боку Пропозиції, але його додатковим козирем є те, що він закриває головну частину дебатів і йому належить останнє слово.

Після виступу головних промовців до безпосередньої участі в дискусії допускають осіб з числа публіки в залі, так званих промовців, які будуть їх доповнювати.

1. Голова інформує, що зараз можуть взяти слово особи з числа публіки в залі, які хотіли б підтримати Пропозицію чи Опозицію.

2. Промовці, які доповнюватимуть виступи, по черзі: першим виступає Промовець Пропозиції, другим – Опозиції.

3. Якщо в залі не буде нікого, хто бажав би підтримати Пропозицію, то Голова може (але не мусить) надати слово одному Промовцю

з числа тих, хто доповнюватиме виступи, з боку Опозиції. Якщо після його виступу Промовця з боку Пропозиції не знайдеться, то Голова повинен закінчити виступи публіки із зали.

4. Промовцями, які доповнюватимуть виступи, можуть бути Головні Промовці, але заради пристойності слід надати слово Публіці.

5. Особа із зали, яка хоче взяти слово, підводиться, щоб звернути на себе увагу Голови, бо тільки він має право надати їй слово.

6. Коли Голова надав цій особі слово, вона повинна підійти до трибуни і стати з того боку, з якого сидить та сторона, яку вона хоче підтримати; далі – назвати Секретареві своє ім'я та прізвище та представитися всім присутнім.

7. Кожному Промовцеві, який доповнюватиме виступи, надають на виступ до двох хвилин.

Поза виступами Промовців, які доповнюватимуть виступи, Публіка може впливати на перебіг дебатів, вдаючись до реплік, але вони теж повинні бути регульовані процедурою. Реплікою може бути інформація чи питання, що їх Промовець бере до відома чи відкидає.

Етап IV – підсумок дебатів.

Наприкінці дебатів потрібно підвести підсумки. Тренер або запрошений експерт згадує аргументи, які були вжиті під час дебатів, доповнюючи їх в разі потреби чи провокуючи до подальшої дискусії. Обговорено має бути також вміння промовців виступати публічно.

Література:

1. Гаджиев К. С. Политология : учебник / К. С. Гаджиев, Э. Н. Примова. – М. : ИНФРА, 2012. – 384 с.
2. Гелей С. Д. Політологія : навч. посібн. [Електронний ресурс] / С. Д. Гелей, С. М. Рутар – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 348 с. – Режим доступу : http://culonline.com.ua/Books/politologia_Geley.pdf.
3. Грушевський М. С. На порозі Нової України : Гадки і мрії : монографія / М. Грушевський. – К. : Наук. думка, 1991. – 122 с.
4. Політична енциклопедія / ред. кол. Ю. Левенець і Ю. Шаповал. – К. : Парламентське вид-во, 2011. – 808 с.
5. Політологія для вчителя : навч. посібн. для студентів пед. ВНЗ / за заг. ред. К. О. Вашенка, В. О. Корнієнка. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 406 с.
6. Політологія : підручник / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, І. О. Поліщук та ін. – Х. : Право, 2013. – 416 с.

7. Политология : хрестоматия : учеб. пособие. В 2 ч. 4.1. Теория, история и методология политической науки / сост. : Н. А. Антанович и др. ; под общ. ред. С. В. Решетникова. – Минск : Изд. центр БГУ, 2010. – 327 с.

8. Оришев А. Б. Политология : учебник / А. Б. Оришев. – М. : ИЦ РИОР : НИЦ Инфра-М, 2012. – 235 с.

9. Хейвуд Э. Политология : учебник для студентов вузов / Э. Хейвуд ; пер. с англ. ; под ред. Г. Г. Водолазова, В. Ю. Бельского. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 544 с.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота над навчальним матеріалом є індивідуальним видом підготовчої роботи до лекцій, семінарів, передбачає виконання практичних завдань та контрольних робіт і здійснюється відповідно до навчального плану, навчальної і робочої програм з курсу.

Мета самостійної роботи:

- забезпечення фундаментальної загальноосвітньої та практичної підготовки студентів;
- засвоєння методів самостійного вивчення навчального матеріалу, навичок пошуку більш глибоких знань;
- підвищення ефективності навчального процесу за допомогою організації позааудиторного навчання відповідно до особистих здібностей кожного студента;
- оволодіння культурою розумової праці, вмінням орієнтуватися у потоці наукової інформації, розвиток незалежності мислення, формування власного погляду на питання, що вивчаються.

Самостійна робота студентів денної форми навчання починається після вступної лекції, на якій викладач дає основні рекомендації щодо методики самостійного опанування курсом «Політологічні аспекти державного управління».

Робота з літературою.

Студентові варто працювати одночасно з 2–3 підручниками. У списку рекомендованої літератури з кожної теми курсу подано монографії і статті вітчизняних вчених і політологів близького й далекого зарубіжжя. Але при підготовці не обов'язково обмежуватись цим списком.

Перш ніж розпочинати вивчення монографії чи статті, рекомендується ознайомитись з відповідним розділом підручника, щоб мати загальне уявлення про проблему, що досліджується. Працюючи з монографією, найбільш цікаві факти, судження й висновки доцільно записувати, обов'язково посилаючись на автора. Якщо в науковій літературі зустрілась незрозуміла дефініція, обов'язково треба звернутися до відповідних словників чи довідників.

Основні форми самостійної роботи:

- робота з підручниками, посібниками та науковою літературою;
- самостійне вивчення окремих тем і питань до семінарських та практичних занять на основі навчальної, монографічної літератури, документів, матеріалів, періодичних видань;
- підготовка до контрольної роботи;

- підготовка до модульної контрольної роботи;
- підготовка до індивідуальних занять з викладачем;
- підготовка до екзамену.

Основними формами контролю самостійної роботи студентів є:

- усне опитування на семінарських заняттях;
- письмові контрольні роботи;
- тестові завдання;
- співбесіди на індивідуальних заняттях;
- перевірка персональних опорних конспектів.

Самостійна робота за темами лекцій

Модуль 1. Політологічні аспекти публічного управління та адміністрування.

Тема 1.1. Становлення політичної науки в сучасній Україні.

1. Умови і головні завдання розвитку політології у сучасній Україні.
2. Наукові дискусії щодо розуміння суті політики та предмету політології.

Тема 1.2. Об'єкт політології в державній службі.

1. Політика як мистецтво.
2. Політична думка України XX–XXI ст.

Тема 1.3. Політична система суспільства як взаємодія владних інститутів.

1. Концептуальні підходи до розуміння суті політичної системи суспільства.
2. Конституційні засади сучасної політичної системи України.
3. **Проблеми реформування політичної системи України.**
4. Проблеми становлення державності в Україні.

Тема 1.4. Поняття і сутність влади.

1. Влада як соціальне й політичне явище.
2. **Влада і владні відносини в сучасному українському суспільстві.**
3. Основні концепції влади в світовій політології.
4. Методи реалізації влади, ресурси влади.
5. **Проблеми політичної влади в Україні на етапі її державотворення.**

Тема 1.5. Політичний режим як державний устрій.

1. «Політичний режим» як політологічна категорія.
2. Типологія політичних режимів.

3. Умови формування тоталітарних політичних режимів.
4. Шляхи трансформації недемократичних режимів у демократичні.

Тема 1.6. Сутність та функціонування політичної системи: взаємодія з державною службою.

1. Демократія та багатопартійність.
2. Становлення багатопартійності в Україні.
3. Причини виникнення та основні етапи розвитку політичних партій.

Тема 1.7. Політичні партії та їх вплив на державне управління.

1. Політичні партії в системі представницької демократії.
2. Політичні партії – основні суб'єкти політичної діяльності.
3. Політичні партії в структурі громадянського суспільства.
4. Політичні партії в перехідних суспільствах.
5. Партії як аристократичні угруповання.
6. Партії як політичні клуби.

Тема 1.8. Сутність та особливості політичного менеджменту та маркетингу.

1. Політичне управління та менеджмент.
2. Політичне рішення. Політична діяльність.
3. Дослідження політичного ринку.

Тема 1.9. Політичні технології та антитехнології.

1. Характеристика виборчої системи українського суспільства
2. Засоби масової інформації у світі політики: позитиви та негативи.
3. Політичне маніпулювання та його обмеження.

*** Примітка:** По виділених у кожній темі питаннях обов'язково скласти конспект.

Самостійна робота за темами семінарських занять

Модуль 1. Політологічні аспекти публічного управління та адміністрування.

Тематика доповідей за темою:

Тема 1.1. Становлення політичної науки в сучасній Україні.

1. Сутність політології як наукового орієнтиру, за допомогою якого моделюється, прогнозується і організовується політичне життя держави і суспільства.

2. Специфіка політології в системі гуманітарних наук: взаємозв'язок та взаємозалежність.

3. Напрямки розвитку політології в умовах трансформації: політична теорія, політична практика, політична емпірія.

4. Політологія, її місце і роль в системі суспільних наук.

5. Джерела вивчення української політичної думки.

Тема 1.2. Об'єкт політології в державній службі.

1. Загальна еволюція концепції політики як соціального явища.

2. Поняття соціального інтересу.

3. Людина, суспільство як об'єкт політології.

4. Соціально-політичні відносини та їх особливості в Україні.

5. Політична діяльність та об'єктивація інтересів і потреб суб'єктів політики.

Тема 1.3. Політична система суспільства як взаємодія владних інститутів.

1. Політична система як фактор стабілізації і розвитку політичного життя.

2. Політична влада як основа політичної системи.

3. Основні напрямки демократизації організації і діяльності державного апарату.

4. Місце і роль управлінського апарату у здійсненні державної політики.

5. Функція здійснення «загальних справ» і функція захисту існуючого режиму.

6. Політична культура як чинник формування політичної системи.

7. Держава в політичній системі суспільства.

8. Ідеальна держава Платона. Елементи соціальної утопії.

9. Ідеї територіального устрою України в федералістичній концепції М. Грушевського.

10. «Націократична» версія державного будівництва Миколи Сціборського.

11. Класифікація методів державної організації за класократичною версією В. Липинського.

12. Унітарний державний устрій та його втілення в Україні.

13. Класифікація принципів демократії, правової та соціальної держави в Конституції України.

14. Шляхи трансформації тоталітарних та авторитарних режимів у посткомуністичну добу.

Тема 1.4. Поняття і сутність влади.

1. Влада як явище суспільного життя.
2. Народ – джерело і носій влади.
3. Суперечності відносин панування і підкорення.
4. Соціальне призначення влади.
5. Система стримувань і противаг.
6. Політичне життя і владні відносини.
7. Легітимність влади як соціальна проблема.
8. Проблеми влади і владних відносин у сучасному українському суспільстві.
9. Реалізації влади у демократичному суспільстві.

Тема 1.5. Політичний режим як державний устрій.

1. Пліуралізм як основа досягнення демократичних цінностей (свободи, рівності, справедливості).
2. Авторитаризм як значне зосередження влади в руках однієї особи або обмеженої групи, звуження політичних прав і свобод громадян, організацій тощо.
3. Тоталітаризм як цілковита відчуженість громадян від власності, влади та політики.
4. Характеристика сучасного державного устрою в Україні.
5. Порівняльний аналіз політичних режимів.
6. Шляхи трансформації тоталітарних та авторитарних режимів у посткомуністичну добу.

Тема 1.6. Сутність та функціонування політичної системи: взаємодія з державною службою.

1. Напрямки політичного спектру сучасних партій.
2. Поступова трансформація партійної системи від атомізованої до більш стабільної системи поляризованого пліуралізму.
3. Політична система України.
4. Походження політичних партій.
5. Базові характеристики політичних партій.
6. Типологія політичних партій і рухів.
7. Класифікація сучасних політичних партій України.
8. Проблеми становлення багатопартійності в Україні.
9. Типи партійних систем, їхня роль у політичному житті суспільства.
10. Нові соціальні рухи і їх роль в політичному житті суспільства.
11. Нетрадиційні форми політичної активності в сучасному світі.

Тема 1.7. Політичні партії та їх вплив на публічне управління та адміністрування.

1. Робітничий рух та поява масових політичних партій.
2. Демократична та Республіканська партія США.
3. Протопартії античного періоду.
4. Торі та вігі.
5. Ерозія контрольних функцій партій.
6. Ерозія політичної лояльності.
7. Сучасні дослідження політичних партій.
8. Виборча функція партій та особливості її реалізації.
9. Картельні партії як різновид сучасних політичних партій.

Тема 1.8. Сутність та особливості політичного менеджменту та маркетингу.

1. Вивчення існуючого уявлення людей про політика, організацію чи ідею.
2. Визначення характеристик ідеального образу, що існує в масовій свідомості.
3. Основні напрямки роботи з пресою підтримки кандидата на виборах.
4. Технологія політичного менеджменту в суспільствах перехідного типу.
5. Політичний ризик: сутність, рівні, симптоми, механізм управління.
6. Розвиток громадської думки в Україні.
7. Політична реклама та її різновиди в сучасних маркетингових технологіях.

Тема 1.9. Політичні технології та антитехнології.

1. Популізм у політичній діяльності.
2. Політична участь як обов'язкова умова політичного процесу і політичної діяльності.
3. Людина і політика: особливості політичної поведінки і колективної діяльності.
4. Формування іміджу кандидата в народні депутати.
5. Технологічні аспекти іміджелогії.

ВИМОГИ ТА ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ З ДИСЦИПЛІНИ

Реферати повинні мати:

- обсяг від 20 до 25 аркушів;
- використання не менше ніж 5 джерел інформації (окрім підручників);
- наявність посилань на цитування, таблиці, статистичні матеріали;
- висловлювання власної думки.

Однак, перш ніж приступати до написання реферату, або контрольної роботи, треба виконати таку роботу:

- підібрати за темою необхідну літературу і глибоко її вивчити;
- подумати над правильністю і доказовістю висунутих авторами джерел тих чи інших положень;
- зіставити розглянуті в літературі факти, виділити в них загальне й особливе, узагальнити вивчений матеріал відповідно до наміченого плану реферату чи доповіді;
- підготувати необхідні до роботи ілюстрації, уміло використовувати особисті спостереження, досвід і експерименти.

Складання реферату – це важлива форма самостійної роботи слухачів Інституту державного управління. Вона сприяє розвитку творчої думки, учить їх використовувати отримані у ВНЗ знання на практиці.

Тематика рефератів з дисципліни

1. Джерела виникнення української політології.
2. Політика як мистецтво володарювання.
3. Порівняльний аналіз парадигм.
4. Держава в політичній системі суспільства.
5. Україна як держава з унітарним державним устроєм.
6. Шляхи трансформації тоталітарних та авторитарних режимів у посткомуністичну добу.
7. Політичні вибори та проблема суспільної стабільності.
8. Поступ української політичної науки.
9. Суспільство як об'єкт політології.
10. Особа в політичному процесі.

11. Спрямування державної служби на вирішення проблем суспільства.
 12. Держава як основний елемент організації суспільства.
 13. Складові елементи політичної системи.
 14. Проблеми формування демократичної політичної системи суспільства.
 15. Багатомірність влади.
 16. Основні концепції влади.
 17. Проблеми легітимності влади.
 18. Проблеми легальності влади.
 19. Законність влади.
 20. Політична влада і політична система.
 21. Проблеми транзитивних суспільств.
 22. Демократичний транзит.
 23. Принципи розподілу влади.
 24. Проблеми становлення демократії в Україні.
 25. Держава-нація: проблеми та перспективи.
 26. Взаємодія органів виконавчої влади та місцевого самоврядування з політичними партіями поняття політичного маркетингу.
 27. Особливості вивчення громадської думки.
 28. Технології адміністративного ресурсу в арсеналі владної команди.
 29. Використання ЗМІ для формування громадської думки.
 30. Політологія замість ідеології: чи необхідна політична освіта демократичному суспільству?
 31. Хто є хто у світовій політичній науці.
 32. Мораль і політика у вченнях Конфуціях і Н. Макіавеллі.
 33. Порівняльний аналіз вчень про державу Т. Гоббса і Дж. Локка.
 34. Марксизм і традиції європейської політичної думки.
 35. Політична думка європейського лібералізму XIX ст.: Дж. Мілль,
- III. де-Токвіль.
36. Харизма та її роль у політиці.
 37. Політична антропологія С. Кеннеті.
 38. Походження влади та її джерела.
 39. Політична система США.
 40. Функції бюрократії в політичній системі.
 41. Інститут президентства у сучасному світі.
 42. Українська державність: сучасні проблеми і перспективи.
 43. Представницькі інститути влади.
 44. Стан прав людини у сучасній Україні.

45. Сучасні концепції демократії.
46. Тоталітаризм у Європі ХХ століття.
47. Демократія як форма політичного життя.
48. Різновиди авторитарного режиму.
49. Опозиція та її роль у політичному житті.
50. Партійні орієнтації українського електорату.
51. Конституційний статус та місце Верховної Ради України в політичному житті українського суспільства.
52. Конституційний статус та місце Президента України в політичному житті українського суспільства.
53. Місцеве самоврядування в Україні, його структура, повноваження та порядок формування.
54. Культ особи як антипод політичного лідера, його характерні особливості.
55. Конституція України про структуру і функції політичної влади.
56. Походження і сутність держави як головного інституту політичної системи суспільства.
57. Проблеми функціонування парламентсько-президентської республіки в Україні.
58. Багатопартійність як необхідна умова становлення демократії.
59. Електоральна стратегія сучасних партій і рухів України.
60. Становлення партійної системи в Україні.
61. Порівняльний аналіз програмних положень провідних партій України.
62. Політичні об'єднання України як суб'єкти політичного процесу.
63. Політична опозиція в демократичному суспільстві.
64. Жіночі організації в Україні.
65. Політична еліта сучасної України.
66. Політичні лідери сучасної України.
67. Український федералізм: історія та сучасність.
68. Український парламентаризм: історія та сучасність.
69. Групи тиску в Україні: генеза та перспективи розвитку.
70. Проблеми війни та миру в сучасному політичному процесі.
71. Імплементация європейських критеріїв і стандартів у сучасне демократичне українське суспільство.

ВИМОГИ ТА ТЕМАТИКА НАУКОВИХ СТАТЕЙ З ДИСЦИПЛІНИ

Наукові статті повинні мати такі необхідні елементи:

- постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями;
- аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання заданої проблеми і на які спирається автор;
- виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття;
- формулювання цілей статті (постановка завдання);
- виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;
- висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку.

Список використаної літератури.

Тематика наукових статей:

1. Неконсерватизм: цінності, ідеї, політика.
2. Антиномія рівності та свободи у лібералізмі.
3. Специфіка соціал-демократичної ідеології.
4. Націоналізм на порозі XXI століття.
5. «Соборність» як парадигма політичної свідомості в Україні.
6. Зміст і структура, об'єкти і суб'єкти політичного життя суспільства.
7. Соціальна структурованість як чинник політичного життя.
8. Політичне життя сучасного українського суспільства.
9. Рушійні сили політичного життя суспільства.
10. Сутність та функції соціальної структури суспільства.
11. Провідні наукові підходи до осмислення сутності політичних і систем сучасності.
12. Типи політичних систем у посткомуністичних країнах: порівняльний аналіз.
13. Тенденції трансформації політичної системи сучасної України.
14. Профспілки та громадські організації: проблеми взаємодії.
15. Неформальні громадські рухи: причини та умови виникнення.
16. Типологія громадських організацій та рухів.

17. Поняття «практична політологія» і «політичного менеджменту».
18. Стратегічний менеджмент у політології.
19. Система прийняття політичних рішень: суть та специфіка.
20. Цілі і засоби реалізації політичного рішення.
21. Політичне прогнозування.
22. Футурологія (Ф. Фукуяма, С. Платонов, Д. Несбіт).
23. Основні галузі прикладної політології та напрямки відповідних їм теоретичних досліджень.
24. Розвиток прикладної політології в Україні: передумови, тенденції.
25. Проблема оптимізації політичного рішення.
26. Вироблення і пропаганда альтернативних рішень.
27. Прогнозування як пізнання, розуміння та інтерпретація процесу і тенденцій політичного розвитку.
28. Менеджмент правлячої команди: технологія утримання влади.
29. Функція виборів у демократичному суспільстві.
30. Організація та проведення виборів.
31. Передвиборча кампанія.
32. Основні виборчі системи.
33. Мажоритарна система абсолютної та відносної більшості.
34. Пропорційна система.
35. Вибори і суспільна стабільність.
36. Принцип загального та однакового виборчого права.
37. Вплив виборчої системи на партійну систему суспільства.
38. Конкретно-історичні особливості мажоритарної системи.
39. Референдум як пряме, безпосереднє звертання до виборців.
40. Виборча інженерія як засіб політичної боротьби.
41. Політичний маркетинг.
42. Принципи політичного маркетингу та його основні види.
43. Етапи маркетингової діяльності.
44. Основні складові політичного маркетингового процесу.
45. Політичні сили України як суб'єкти політичного маркетингу.
46. Політичні технології як сукупність засобів, методів і дій.
47. Парламентська соціологія як галузь прикладної політології.
48. Дослідження політичного ринку.
49. Стратегія і тактика у політичній діяльності.
50. Представництво у системі політичної діяльності.
51. Партійна форма політичної діяльності.
52. Політичний імідж.
53. Іміджмейкінг.

54. Політична пропаганда.
55. Лобювання політико-економічних інтересів в органах законодавчої, виконавчої, судової влади.
56. Підкуп чиновників.
57. Спонсорство політичних лідерів як форма пропаганди.
58. Вплив на ЗМІ.
59. Форма політичної реклами.
60. Інституційна політична реклама (реклама партії чи якогось руху як соціального інституту).
61. Політична реклама в Україні: етапи її зародження та становлення.
62. Політична реклама – стрижень передвиборчих кампаній.
63. Чинники політичного впливу, що обумовлюють позицію виборця в період політичної кампанії.
64. Аналіз роботи основних засобів політичної реклами.
65. Маркетинг органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.
66. Основні парадигми та школи сучасної політології.
67. Політична наука в сучасній Україні: основні завдання, шляхи розвитку і перспективи.
68. Проблема співвідношення моралі і політики в історії політичної думки.
69. Проекти ідеальної організації суспільства в роботах Платона та Арістотеля.
70. Проблема держави і влади в роботах Н. Макіавеллі.
71. Теорія державного суверенітету Ж. Бодена.
72. Концепція «розподілу влади» у роботах Ш. Монтеск'є.
73. Концепції «суспільного договору» і «природного права» в історії політичної думки (Т. Гоббс, Дж. Локк, Ж. Ж. Руссо).
74. Утопічний соціалізм (А. Сен-Сімон, Р. Оуен).
75. Політична соціологія (О. Конт, Е. Дюркгейм, Г. Спенсер).
76. Марксизм і традиції європейської політичної думки.
77. Політичні ідеї М. Вебера: їх значення для розвитку політичної науки.
78. Класичні теорії еліт Г. Моски, В. Парето, М. Вебера і Р. Міхельса.
79. Американська політична думка (А. Бентлі, Ч. Мерріам, Г. Лассуел).
80. Європейська політична думка другої половини XX століття: теоретичні проблеми, тенденції і перспективи розвитку.
81. Розвиток політичних традицій та політичної думки в Україні.

82. Ідеї суспільного і державного устрою в роботах М. Грушевського.
83. Сучасний стан розвитку політичної думки в Україні.
84. Центральні проблеми влади та способи їх вирішення в сучасній політичній науці.
85. Проблема відчуженості людини від влади і політики.
86. Співвідношення легітимності і ефективності політичної влади.
87. Легітимність та ефективність політичної влади.
88. Джерела легітимності політичної влади в сучасній Україні.
89. Радянська номенклатура, сучасна українська політична еліта: ретроспективно-політичний аналіз.
90. Механізми рекрутування і способи діяльності сучасної політичної еліти України.
91. Теорія раціональної бюрократії М. Вебера.
92. Проблеми правового обмеження негативного впливу бюрократії на суспільне життя.
93. Політичне лідерство і рівень політичної культури та активності мас.
94. Політичний імідж: поняття, складові елементи, технологія формування.
95. Політичні портрети сучасних українських лідерів.
96. Політична стабільність та політичний ризик.
97. Політичний маркетинг та політична реклама.
98. Роль і місце засобів масової інформації у виборчій кампанії.
99. Порівняльний аналіз основних типів сучасних виборчих систем.
100. Особливості виборчої системи України.
101. Особливості розвитку політичних систем у посттоталітарних країнах.
102. Політичний режим в сучасній Україні: тенденції і перспективи.
103. Соціально-політичні, економічні та психологічні витоки тоталітаризму.
104. Порівняльна характеристика основних історичних форм тоталітаризму (комунізм, фашизм, націонал-соціалізм).
105. Концепції демократії в сучасній західній політології. Елітарна та плюралістична моделі демократії.
106. Загрози та дилеми демократії на початку XXI століття.
107. Українська державність: сучасні проблеми та перспективи.
108. Динаміка соціальної структури українського суспільства.
109. Взаємозв'язок громадянського суспільства та правової держави.

110. Проблеми і перспективи формування громадянського суспільства в Україні.

111. Партійна система сучасної України: особливості формування, тенденції розвитку.

112. Політичні рухи в Україні, їх генезис та типологія.

113. Роль і місце груп інтересів у політичній системі сучасної України.

114. Політичне маніпулювання в соціально-психологічному механізмі політичної влади.

115. Політична культура як засіб легітимації та підвищення ефективності влади.

116. Політичні стереотипи в системі політичних уявлень.

117. Міфи в політиці.

118. Специфіка української політичної культури: історія і сучасність.

119. Регіональні особливості сучасної політичної культури в Україні.

120. Формування політичних орієнтацій у посткомуністичній Україні.

121. Особливості електоральної поведінки в Україні.

122. Специфіка української політичної культури: історія та сучасність.

123. Проблеми політичної соціалізації в сучасній Україні.

124. Політичні кризи та конфлікти в умовах модернізації суспільства.

125. Соціокультурні особливості політичної модернізації в сучасній Україні.

126. Політичний тероризм: сутність, типи, причини виникнення та засоби боротьби з ним.

127. Міжнародні відносини на сучасному етапі: характеристика і тенденції розвитку.

128. Геополітична структура світового співтовариства. Місце України в сучасній геополітичній картині світу.

129. Глобальні проблеми сучасності як фактор світового політичного розвитку.

130. Міжнародна безпека і глобальний політичний процес: проблеми формування нового міжнародного політичного порядку.

131. Впровадження в Україні публічної євроінтеграційної політики.

132. Ставлення України до ЄС і НАТО в умовах створення системи колективної безпеки і повернення Криму та закінчення гібридної війни на Донбасі.

133. Місцеве самоврядування і децентралізація влади в Україні: історія та сьогодення.

134. Практика громадських слухань у Миколаєві з проблем децентралізації влади в Україні.

135. Підсумки проведення виборів до об'єднаних громад.

136. Порівняльний аналіз в Україні та Польщі в ході імплементації децентралізації влади.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОДІАГНОСТИКИ

Тема 1.1. Становлення політичної науки в сучасній Україні.

1. Яка відмінність між політологією та політикою?
2. З якого часу політологія викладається в Україні?
3. Визначте сильні і слабкі сторони окремих методів дослідження, що використовуються у політології.
4. Проілюструйте на конкретних прикладах дію різних функцій політології.
5. Виберіть та проаналізуйте різноманітні визначення політики та політології. Виберіть, на ваш погляд, найбільш вдале. Аргументуйте свій вибір.
6. Визначте зміст і характер сучасних соціально-політичних процесів в Україні.

Тема 1.2. Об'єкт політології в державній службі.

1. Чому, на Вашу думку, виникає такий вид людської діяльності як політика?
2. У різних наукових словниках знайдіть визначення поняття «політика». Порівняйте їх, проаналізуйте й виділіть ключові поняття, через які воно розглядається.

Тема 1.3. Політична система суспільства як взаємодія владних інститутів.

1. Що таке система?
2. З якими системами взаємодіє політична система?
3. Які функції виконує політична система?
4. Що таке «артикуляція інтересів»?
5. Від чого залежить стабільність політичної системи?
6. З'ясуйте суть таких категорій та понять: політична система, політичні інститути, функції політичної системи.
7. Як впливає бюрократія на функціонування політичної системи суспільства?
8. Яке місце займає церква в державі і як вона впливає на функціонування політичної системи?

Тема 1.4. Поняття і сутність влади.

1. Які види влади Ви можете назвати?
2. Які ознаки влади?

3. Охарактеризуйте основні види і роль ресурсів політичної влади; поясніть, у чому полягає особлива роль економічних ресурсів політичної влади.

4. Поясніть, чому поєднання політиками їх діяльності у владних структурах з працею у підприємницьких структурах заборонено законодавчими актами багатьох держав.

5. У чому полягає відповідальність влади перед суспільством?

Тема 1.5. Політичний режим як державний устрій.

1. За допомогою яких критеріїв можна визначити який режим існує в Україні?

2. Які прояви тоталітарного режиму зафіксовані в історії XX ст.?

3. Чим відрізняється політичний режим від форми правління.

4. Президентський політичний режим, наведіть приклади.

5. Змішаний політичний режим, наведіть приклади.

6. Тоталітарний політичний режим, наведіть приклади.

7. Авторитарний політичний режим, наведіть приклади.

8. Чим тоталітаризм відрізняється від диктатури?

Тема 1.6. Сутність та функціонування політичної системи: взаємодія з державною службою.

1. Чим політичні партії відрізняються від громадянських організацій?

2. Які типи політичних партій Ви можете назвати?

3. З'ясуйте зміст таких основних категорій та понять: партія, політична партія, масова партія, кадрова партія, функції партії, партійна система, однопартійна система, коаліція партій, партійні фракції.

4. Проаналізуйте нові тенденції в еволюції сучасних політичних партій.

5. Визначте, які партії чи коаліції в Україні входять до центристського блоку.

6. Які партії в сучасній Україні підпадають під класифікацію французького політолога М. Дюверже?

Тема 1.7. Політичні партії та їх вплив на публічне управління та адміністрування.

1. Партійна система України: суть, тенденції та роль у функціонуванні народовладдя.

2. Політичні організації в процесі управління.

3. Чому багатопартійність є показником демократичності в суспільстві? Чи завжди?

4. Чим пояснити велику кількість партій в сучасній Україні?

5. У чому проявляється олігархізація політичних партій в Україні?

6. Проаналізуйте політичний розвиток України в межах колишнього СРСР і визначте ступінь впливу номенклатурної етики в умовах сьогодення.

Тема 1.8. Сутність та особливості політичного менеджменту та маркетингу.

1. Визначте межі допустимих дій у створенні негативного іміджу суперника під час виборчої кампанії.

2. Що таке маніпулювання суспільною свідомістю і як воно виявляється у політичній сфері?

3. Сформулюйте основні вимоги до роботи правлячої команди.

4. Проаналізуйте схему прийняття політичного рішення.

5. Дайте оцінку політичному ризику.

6. Проаналізуйте сучасне макросередовище та визначте особливості його впливу на розвиток мікроелементів політичного буття.

7. Наведіть приклади опитувань громадської думки в Україні та визначте сутність їхнього впливу на розуміння суспільно-політичних процесів, що відбуваються у нашому суспільстві.

8. Проаналізуйте основні методи виборчої інженерії, що застосовуються в Україні під час виборчих кампаній.

Тема 1.9. Політичні технології та антитехнології.

1. Як взаємодіють політичні технології та механізми реалізації політичних рішень?

2. Які особливості індивідуальних політичних технологій?

3. Охарактеризуйте особливості використання загальних політичних технологій.

4. Охарактеризуйте особливості політичних технологій під час виборчих кампаній.

5. Що таке функціональний імідж та його складові?

6. З'ясуйте сутність контекстного іміджу.

7. Визначте основні риси порівняльного іміджу.

Тема 1.10. Здійснення децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування в Україні.

1. Поясніть різницю в діяльності центральних та регіональних органів державної влади і органів місцевого самоврядування?

2. Аргументуйте, на прикладах, позитивні зміни у використанні об'єднаними громадами перших реальних змін в різних сферах регіональних суспільних сферах.

САМОСТІЙНА РОБОТА ДЛЯ ОТРИМАННЯ ДОДАТКОВИХ БАЛІВ

Модуль 1. Політологічні аспекти публічне управління та адміністрування.

Тема 1.1. Становлення політичної науки в сучасній Україні.

1. Опрацювання праці М. Міхновського «Самостійна Україна».
2. Опрацювання праці М. Грушевського «Хто такі українці і чого вони хочуть».
3. Складіть схему: Політологія як наука і як навчальна дисципліна.

Тема 1.2. Об'єкт політології в державній службі.

1. Опрацювання праці М. Вебера «Політика як покликання і як професія».
2. Опрацювання фрагментів праці Аристотеля «Політика». Складіть схему: вчення Аристотеля про «правильні» і «неправильні» форми держави і дайте характеристики кожної з них.
3. Зробіть порівняльний аналіз поглядів Конфуція, Н. Макіавеллі та В. Леніна на співвідношення моралі й політики. Ваше власне розуміння цієї проблеми.

Тема 1.3. Політична система суспільства як взаємодія владних інститутів.

1. Зробіть порівняльний аналіз політичної системи за проектом Конституції гетьмана Пилипа Орлика та Української Народної Республіки.
2. З'ясуйте взаємозалежність проблем розвитку, модернізації, реформування та трансформації політичних систем.
3. Чи може індивід впливати на державу? Які режими найбільш сприятливі для здійснення такого впливу?
4. У сучасних геополітичних умовах та ризиках складіть схему державного устрою нашої держави.
5. Складіть схему політичної системи, окресліть її структуру та механізми функціонування.

Тема 1.4. Поняття і сутність влади.

1. Дайте характеристику реалізації влади у сучасному українському суспільстві.
2. Складіть схему за такими параметрами: влада державна і влада політична, спільне і відмінне.

Тема 1.5. Політичний режим як державний устрій.

1. Чи може авторитарний політичний режим виконувати позитивну роль? Так чи ні. Обґрунтуйте свою відповідь.

2. Перехід до якого суспільства створює умови для встановлення демократичних політичних режимів? Обґрунтуйте свою відповідь.

3. Виконайте самостійно та обговоріть на семінарському занятті завдання на тему: «Сучасні критерії оцінки рівня демократичності політичних процесів».

Мета: засвоєння критеріїв оцінки рівня демократичності політичних процесів, які використовуються в західній політології і вироблення вмінь їх практичного застосування для аналізу політичних процесів в сучасній Україні.

Завдання для виконання:

1. Проаналізуйте політичний режим в сучасній Україні за критеріями демократії.

2. Запропонуйте шляхи позбавлення «дефектності» української демократії.

Форма звітності для завдання:

Ознаки демократії	Відповідність демократії в Україні критеріям дефектності (вказати модель)	Обґрунтування обраної моделі демократії
Легітимація панування		
Доступ до панування		
Монополія на панування		
Притягання на панування		
Структура панування		
Спосіб здійснення панування		

Рекомендації щодо виконання завдання.

1. Опрацюйте теоретичний матеріал теми 1.5.

2. Опрацюйте теоретичний матеріал до завдання.

3. Зверніть увагу: при заповненні другої колонки форми звітності слід вказати, якій саме моделі більшою мірою відповідають умови демократичного політичного режиму в Україні – можливі варіанти: тоталітарний режим; авторитарний режим; конституційно-правова (ліберальна) демократія; дефектна демократія, що виключає; дефектна анклавна демократія; неліберальна демократія.

Теоретичний матеріал до завдання.

Досліджуючи молоді демократії кінця ХХ ст. (насамперед у постсоціалістичних країнах), відомі європейські політологи В. Меркель та А. Круасан розробили теорію «дефектної демократії».

**Політологічні аспекти публічного управління та адміністрування
в умовах здійснення децентралізації влади в Україні**

Спираючись на теорію поліархії, вони визначили шість параметрів характеристики політичних режимів: легітимація панування; доступ до панування; монополія на панування; домагання на панування; структура панування і спосіб здійснення панування.

Дані відображені у Таблиці 1.

Таблиця 1.

Параметри державної влади за різних політичних режимів

Ознаки демократії	Автократичні режими		Демократичні режими	
	Тоталітарний режим	Авторитарний режим		Тоталітарний режим
<i>Легітимація панування</i>	<i>Світогляд</i>	<i>Менталітет</i>	<i>Легітимація панування</i>	<i>Світогляд</i>
Доступ до панування	Закритий («всезагальне схвалення» замість всезагального виборчого права)	Обмежений (інколи виборче право, обмежено плюралістичні і вільні вибори)	Доступ до панування	Закритий («всезагальне схвалення» замість всезагального виборчого права)
Монополія на панування	Лідер/партія (не легітимовані через вибори та демократичну конституцію)	Лідер/олігархія (легітимація через вибори відсутня або носить частковий характер)	Монополія на панування	Лідер/партія (не легітимовані через вибори та демократичну конституцію)
Притягання на панування	Необмежене («тотальне»)	Велике	Притягання на панування	Необмежене («тотальне»)
Структура панування	Моністична	Напівплюралістична	Структура панування	Моністична
Спосіб здійснення панування	Заснований на сваволі, систематично репресивний, терористичний	Обмежено репресивний	Спосіб здійснення панування	Заснований на сваволі, систематично репресивний, терористичний
Ознаки демократії	Автократичні режими		Демократичні режими	
	Тоталітарний режим	Авторитарний режим	Дефектна демократія	Конституційно-правова демократія
<i>Легітимація панування</i>	<i>Світогляд</i>	<i>Менталітет</i>	<i>Суверенітет народу</i>	<i>Суверенітет народу</i>
Доступ до панування	Закритий («всезагальне схвалення» замість всезагального виборчого права)	Обмежений (інколи виборче право, обмежено плюралістичні і вільні вибори)	Відкритий (всезагальне виборче право – крім підтипу демократія, що виключає)	Відкритий (всезагальне виборче право)

Закінчення табл. 1

Монополія на панування	Лідер/партія (не легітимовані через вибори та демократичну конституцію)	Лідер / олігархія (легітимация через вибори відсутня або носить частковий характер)	Органи влади легітимовані через вибори та демократичну конституцію, інколи обмежені владою вето	Органи влади легітимовані через вибори та демократичну конституцію
Притягання на панування	Необмежене («тотальне»)	Велике	Конституційно-правове, але з порушенням меж	Конституційно-правове з гарантованими межами
Структура панування	Моністична	Напівплюралістична	Плюралістична	Плюралістична
Спосіб здійснення панування	Заснований на сваволі, систематично репресивний, терористичний	Обмежено репресивний	Обмежений конституційно-правовий	Конституційно-правовий

Перші два показники – легітимация політичної влади через суверенітет народу і необмежений (принципово) доступ до політичних владних позицій повинні розумітися як базові критерії демократії.

Будь-яка ідеологія чи світогляд панівної верхівки або навіть народу (в такому разі світогляд набуває форму менталітету) не може стояти вище за таке природне право людини як право на суверенітет.

Єдиним суб'єктом влади в демократичній країні визнається народ, тому єдиним способом легітимации державної влади може бути виключно суверенітет народу.

Показники 3–6, навпроти, не є демократичними у «вузькому розумінні». Вони являють собою додаткові фактори та критерії з конституційно-правової сфери. Парадоксальним чином вони обмежують владу народу як демократичного суверена, але за допомогою цього обмеження захищають його довговічність і претензію на дієвість.

Базовим з цих факторів є право кожного громадянина на доступ до панування, яке в демократичних країнах забезпечується законодавчо у вигляді всезагального виборчого права за будь-яким невмотивованим

Політологічні аспекти публічного управління та адміністрування в умовах здійснення децентралізації влади в Україні

виключенням (допускається обмеження виборчого права для неіє-
здатних осіб, позбавлених такого права за рішенням суду).

Монополію на панування в демократичних державах можна отри-
мати виключно в ході вільних політичних виборів.

Ознакою відсутності реальної демократії є обмеження (заборона чи
жорстка протидія) діяльності опозиції, створення штучних умов (пере-
ваг) для забезпечення перемоги на виборах провладним політичним
силам, створення ситуацій безальтернативності виборів або зняття з
реєстрації опонентів діючої влади.

Відповідно владою створюється в суспільстві певна політична ат-
мосфера притягання на велике чи навіть необмежене панування з боку
діючої влади, а сама державна влада набуває моністичного або частко-
во плюралістичного характеру (коли до влади допускаються лише
політичні сили певного ідеологічного сегменту) й застосовує репресії,
сваволлю чи певні обмеження прав людини.

Якщо один із зазначених центральних критеріїв не діє, не можна
говорити про повноцінну демократію. Вона «дефектна». При цьому,
залежно від того, який із критеріїв демократії «ушкоджений», виявля-
ється тип дефектності демократії. Дані відображені у таблиці 2.

Таблиця 2.

Критерії дефектності демократії

Ознаки демократії	Ознаки демократії			
	Ліберальна демократія	Дефектні демократії		
		Демократія, що виключає	Анклавна демократія	Неліберальна демократія
<i>Легітимаци́я панування</i>	<i>Суверенітет народу</i>	<i>Суверенітет народу</i>	<i>Суверенітет народу</i>	<i>Суверенітет народу</i>
Доступ до панування	Відкритий (всезагальне виборче право)	Обмежений: – всезагальне виборче право, обмежене на підставі раси, статі, етносу, релігії, влас- ності, політич- них переконань – формально обмежене на підставі ре- стриктивних законів про	Відкритий (все- загальне вибор- че право)	Відкритий (всезага- льне виборче право)

		партії– де факто обмежена через соціальний чи політичний тиск		
--	--	---	--	--

Закінчення табл. 2

Монополія на панування	Органи влади легітимовані через вибори та демократичну конституцію	Органи влади легітимовані через вибори, що виключають, та демократичної конституції, мають виключну монополію на владарювання	Монополія на владарювання виборних конституційних органів влади є неформальною або обмеженою за допомогою права вето	Легітимовані за допомогою виборів та демократичної конституції органи влади мають монополію на владу. При цьому виконавчою владою виголошується роль парламенту
Притягання на панування	Конституційно-правове з гарантованими межами	Конституційно-правове з гарантованими межами між державою та громадянами	Конституційно-правове з гарантованими межами, що відмінені в анклавах функціональних та територіальних	Юридично визначені межі фактично переминаються та порушуються виконавчою владою
Структура панування	Плюралістична	Плюралістична	Плюралістична (за виключенням анклавів)	Напівплюралістична – тенденції до монопольної концентрації влади у виконавчій гілці за рахунок порушення парламентських прерогатив та/або зневага до судової влади; часткова – утрата контролю над владою
Спосіб здійснення панування	Конституційно-правовий	Конституційно-правовий	Правова держава частково обмежена «групами вето»	Правова держава частково обмежена через порушення громадянських прав і свобод виконавчою владою та неефективним судовим захистом цих прав і свобод

Тема 1.6. Сутність та функціонування політичної системи: взаємодія з державною службою.

1. Вивчення проблеми трансформації виборчої системи України.
2. Розкрийте зміст юридичних процедур проведення політичних виборів.
3. Складіть схему: типологія партійних систем.
4. Складіть теоретичну модель політичної партії.

Тема 1.7. Сутність та особливості політичного менеджменту та маркетингу.

1. Сформулюйте основні вимоги до роботи правлячої команди.
2. Визначте роль бюрократії в ухваленні та реалізації управлінських рішень.
3. Проаналізуйте негативні тенденції бюрократизації політики та підміни її управлінням, а також правові засоби упередження й подолання негативних тенденцій.

4. Виконайте самостійно та обговоріть на семінарському занятті завдання на тему: «Вплив політичної культури на політичні процеси в сучасній Україні».

Мета: формування у студентів розуміння сутності демократичної політичної культури і її ролі в демократизації політичного процесу в сучасній Україні, аналітичного мислення, уміння застосовувати теоретичні знання на практиці та працювати з інформаційними джерелами.

Завдання для виконання:

1. Визначте характерні риси політичної культури та особливості їх прояву в політичному житті сучасної України в умовах здійснення гібридної війни на Донбасі.
2. Зробіть висновок щодо впливу особливостей політичної культури на зміст сучасного політичного процесу в Україні в умовах створення системи колективної безпеки.

Форма звітності для завдання.

Характерні риси політичної культури суспільства	Особливості їх проявів в політичному житті сучасної України
1.	1.
2.	2.
3.	3.
Висновок щодо впливу особливостей політичної культури на зміст сучасного політичного процесу в Україні (2–3 аргументи)	

1.
2.
3.

Завдання 2.2.

1. Складіть порівняльну характеристику тоталітарної і демократичної політичної культури відповідно до запропонованих критеріїв.

Форма звітності для завдання.

Критерії	Тоталітарна політична культура	Демократична політична культура
Ставлення до ідеології		
Відношення до суспільного прогресу		
Ціннісні орієнтації		
Рівень політичної участі		
Рівень відкритості-закритості		
Дані соціологічних досліджень, які свідчать на користь (чи проти) формування демократичної політичної культури в Україні.		

Рекомендації щодо виконання завдання:

1. Опрацюйте теоретичний матеріал до теми 1.7.
2. Зверніть увагу на основні характеристики і ознаки політичного процесу та поміркуйте над питанням про вплив політичної культури суспільства на протікання політичних процесів, їх спрямованість і результативність.

Тема 1.8. Політичні технології та антитехнології.

1. Проаналізуйте основні методи виборчої інженерії, що застосовуються в Україні під час виборчих кампаній.
2. Беручи за основу діяльність найпопулярніших українських політичних лідерів, обґрунтуйте перемогу одного з них на майбутніх президентських виборах.
3. Дайте характеристику основних каналів та особливостей політичного впливу ЗМІ в сучасній Україні.
4. Чим викликана значна кількість «брудних технологій» у виборчих кампаніях в Україні?
5. Визначте межі допустимих дій у створенні негативного іміджу суперника під час виборчої кампанії.
6. Що розуміють під маніпулюванням суспільною свідомістю і як воно виявляється у політичній сфері?

7. Розкрийте сутність технологій проведення електоральних кампаній.

8. Проаналізуйте схему прийняття політичного рішення.

Тема 1.9. Здійснення децентралізації та реформування місцевого самоврядування в Україні.

1. В чому полягає мета державного регулювання економіки?

2. Яку роль відіграє місцеве самоврядування у розвитку підприємства?

3. Яким чином в Україні має формуватися система соціального захисту населення?

4. Поясніть специфіку і відмінність управління центральних органів влади і органів місцевого самоврядування у різних сферах соціальної політики освіти, культури, медицини, а також національної безпеки.

5. Тестові завдання.

Поділ державної влади на законодавчу, виконавчу та судову було сформульовано у:

а) Римському праві;

б) XIX ст.;

в) XX ст.;

г) XVIII ст.

6. Охарактеризуйте соціально-економічні відмінності між регіонами України та вкажіть причини їх виникнення.

7. Дайте визначення поняттю «регіон»?

8. Що є найважливішою одиницею Регіонального управління?

9. Розкрийте роль місцевих бюджетів у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіонів?

ВИМОГИ ТА ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ З КУРСУ

Контрольна робота – це необхідна складова частина самостійного опанування студентами курсу «Політологічні аспекти державного управління». Ця робота має бути результатом самостійного опрацювання рекомендованої літератури.

Вимоги до написання контрольної роботи:

1) студент під час написання контрольної роботи повинен подолати стереотипні уявлення про політику як про «брудну справу» – арену непримиренної боротьби, протистояння, конфліктів – та утвердити її розуміння як засобу інтегрування інтересів соціальних суб'єктів;

2) продемонструвати засвоєння знань основних підходів до визначення предмету та методів політології, провідних концепцій тлумачення таких центральних категорій політичної науки, як «влада», «державна», «політичний режим», «громадянське суспільство», «політична етика», розуміння провідних ідей, викладених у першоджерелах з проблематики, що вивчається у рамках відповідного модулю;

3) показати вміння застосовувати свої знання до розв'язання (на основі орієнтації у понятійно-категоріальному апараті політології) стандартних (алгоритмічних) питань і здійснювати самостійне мислення у процесі аналізу нестандартних проблемних питань;

4) студент повинен продемонструвати ступінь розвиненості способу мислення, своєї базової політологічної компетентності, здатності до інноваційного використання отриманих знань (що передбачає поєднання різних типів гуманітарної рефлексії у процесі самостійного пошуку відповідей на проблемні питання), набутих студентом у результаті вивчення відповідних тем модулю;

5) показати вміння застосовувати свої знання до розв'язання практичних завдань і здійснювати самостійне мислення у процесі аналізу нестандартних (творчих) проблемних питань та практичних завдань;

6) формування аналітичного мислення, уміння застосовувати теоретичні знання на практиці та працювати з інформаційними джерелами.

Варіант № 1.

1. Оновлення українського суспільства і актуальні проблеми політичної науки.

2. Держава як базовий інститут політичної системи.

3. Як впливає бюрократія на функціонування політичної системи суспільства?

4. Показником демократичного розвитку суспільства є принцип плюралізму. Покажіть, як цей принцип виявляється в різних сферах суспільного життя.

5. Давньогрецький правитель Перикл якось сказав, що «лише де-хто може творити політику, але судити про неї можуть всі». Чи погоджуєтесь Ви з цим твердженням? Аргументуйте свою відповідь.

Варіант № 2.

1. Правова держава й механізм захисту прав і свобод громадян.

2. Політологія, її місце і роль в системі суспільних наук.

3. Назвіть головні ознаки держави як форми політичної організації суспільства.

4. Як Ви розумієте вислів: держава – для людини, чи людина – для держави.

5. Деякі політологи звинувачують Платона в тому, що його вчення є ідейно-теоретичною основою тоталітаризму. На Ваш погляд, ідеї Платона дають підстави для такого твердження?

Варіант № 3.

1. Проблеми формування громадянського суспільства в Україні.

2. Які є проблеми сучасної політичної влади та пропонувані способи їх розв'язання у сучасній західній політичній науці?

3. Назвіть та дайте характеристику основним функціям політики.

4. Назвіть основні характеристики, сутність і причини різної політичної поведінки особи.

5. Американський політолог С. Ліпсет стверджує «Чим більше нація досягає економічних успіхів, тим більше шансів для того, щоб ця нація стала демократичною». Ваша точка зору з цього приводу.

Варіант № 4.

1. Політика як соціальне явище, її специфіка та роль у суспільному житті.

2. Охарактеризуйте структуру політичної системи суспільства.

3. Історична генеза та сутність політичних режимів.

4. Проаналізуйте, чому пострадянські країни розглядаються як переважно слабкі держави. Скористайтеся такими характеристиками, як відсутність монополії на легітимне насильство та відсутність верховенства права.

5. Ваші міркування по наступному висловленню американського дослідника Ю. Дженнінгса: «Немає сумніву, що якщо ситуація дозріла для Наполеона, та Наполеон дозрів для ситуації».

Варіант № 5.

1. Тоталітарна держава: моделі й реальності.
2. Який політичний режим існує в Україні та які можливі напрями його подальшого розвитку?
3. Сучасне політичне життя характеризується наявністю політичних конфліктів і криз. Наведіть приклади урядової, парламентської, конституційної та інших типів криз. З чим, на вашу думку, пов'язана «підвищена конфліктність» сучасного політичного життя? Чи можливо побудувати ієрархію криз?
4. Назвіть причини та ситуації, за якими влада може ігнорувати політичні права та свободи особистості, а особистість виказує недовіру до властей.
5. Т. Гоббс стверджував, що «репутація влади і є сама влада». Що мав на увазі англійський просвітник? Чи погоджуєтесь Ви з його точкою зору?

Варіант № 6.

Завдання: осмислити проблему політичної комунікації через призму проблеми співвідношення цілей, методів і засобів у політиці; визначити причини та межі допустимого політичного маніпулювання та засоби його обмеження і контролю.

План опрацювання завдання:

Поняття «політична маніпуляція». Проблема політичної маніпуляції у контексті проблеми співвідношення цілей, методів і засобів у політиці.

Засоби та прийоми маніпуляції у комунікативній сфері політики:

Взаємодія візуального та вербального простору у політичній комунікації.

Метафоричний простір політичної комунікації. Шляхи творення політичного міфу.

Шляхи здійснення політичного маніпулювання в сучасних умовах гібридної війни.

Варіант № 7.

Завдання: з'ясувати та розкрити поняття виборів та їх місце у формуванні й функціонуванні демократичної держави; на функціях виборів; принципах виборчого права та демократичної організації виборів; типах виборчих систем (мажоритарна, пропорційна, змішана,

куріальна); умовах ефективності виборів; виборах як інституті політичного маніпулювання.

План опрацювання завдання:

1. Вибори, їх класифікація та особливості при різних політичних режимах.

2. Принципи виборчого права та організація демократичних виборів.

2.1. З'ясуйте зміст понять «виборче право», «активне виборче право», «пасивне виборче право».

3. Виборчі системи та технології виборів.

3.1. Охарактеризуйте особливості політичних технологій під час виборчих кампаній.

3.2. Які особливості індивідуальних політичних технологій?

3.3. У чому відмінність між виборами і голосуванням?

4. Політичні вибори і виборчі системи.

4.1. За яких умов вибори можуть розглядатися як знаряддя політичного маніпулювання?

4.2. Охарактеризуйте суть проведення виборів на Донбасі за Мінськими умовами.

5. Основні стадії виборчої кампанії.

Варіант № 8.

Завдання: з'ясувати як співвідносяться між собою політика і управління; встановлення основних завдань політичного управління; виявлення залежності ефективності управлінської діяльності.

План опрацювання завдання:

1. Політичне та публічне управління.

1.1. Визначте чинники, що впливають на ефективність управлінської діяльності і порівняйте їх з критерієм ефективності управління.

1.2. Як співвідносяться між собою політика та управління?

2. Політичне рішення.

2.1. Сформулюйте основні вимоги до здійснення адміністрування та до роботи правлячої команди.

2.2. Визначте роль бюрократії в ухваленні та реалізації управлінських рішень.

2.3. Який механізм прийняття політичного рішення? Охарактеризуйте основні його етапи.

2.4. Як взаємодіють політичні технології та механізми реалізації політичних рішень?

3. Політична діяльність.

3.1. Чим зумовлена політична поведінка і політична діяльність різних суб'єктів політичного процесу?

Варіант № 9.

Завдання: визначити сутність і зміст політичного менеджменту, розкрити особливості менеджменту у різних сферах суспільної діяльності; сформулювати основні вимоги до роботи правлячої команди; проаналізувати схему прийняття політичного рішення (фази, алгоритм, методи).

План опрацювання завдання:

1. Політичний менеджмент.
 - 1.1. Сформулюйте основні вимоги до роботи правлячої команди.
2. Політичний менеджмент – система управління політичними процесами.
 - 2.1. Проаналізуйте сучасне макросередовище та визначте особливості його впливу на розвиток мікроелементів політичного буття.
3. Політичне рішення.
 - 3.1. Проаналізуйте схему прийняття політичного рішення.

Варіант № 10.

Завдання: осмислити і з'ясувати сутність політичного маркетингу як засобу організації діяльності в політичній практиці.

План опрацювання завдання:

1. Політичний маркетинг.
 - 1.1. Дайте загальну характеристику складовим та функціям політичного маркетингу; політична інженерія та її методи; моделі ухвалення політичних рішень; політична програма; політична позиція; політична оцінка; політична девіація (криміналізація); політичне насильство; політичний тероризм.
 - 1.2. З'ясуйте зміст понять «політичний маркетинг», «політична позиція», «політична акція», «політичний патронаж», «політичне насильство», «політичний міф», «політичний стереотип», «політична програма».
 - 1.3. Охарактеризуйте суть Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом.
2. Дослідження політичного ринку.
 - 2.1. Проаналізуйте основні методи виборчої інженерії, що застосовуються в Україні під час виборчих кампаній.

ПИТАННЯ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Курс складається з одного модулю. Модуль закінчується написанням модульної контрольної роботи, що включає в себе одне питання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу, творче та 10 тестових завдань, які покликані показати, наскільки студент може застосовувати отримані знання.

Критерії оцінювання завдань модульної контрольної роботи: теоретичне питання –

5 балів: повна правильна відповідь (завдання виконано правильно, відповідь обґрунтована);

3 бали: неповна правильна відповідь (завдання виконано правильно, але відповідь недостатньо обґрунтована);

2 бали: неповна достатньо правильна відповідь (завдання виконано правильно, але відповідь представлена лише в загальних рисах, не обґрунтована);

1,5 бали: неповна та недостатньо правильна відповідь (частково завдання виконано правильно, але відповідь не обґрунтована);

0 балів: неправильна відповідь (помилкова відповідь із неправильним або відсутнім обґрунтуванням) чи її відсутність.

творче питання –

5 балів: повна правильна відповідь (завдання виконано правильно, відповідь обґрунтована, містить власну критичну точку зору);

3 бали: неповна правильна відповідь (завдання виконано правильно, відповідь недостатньо обґрунтована, містить власну точку зору);

2 бали: неповна та недостатньо правильна відповідь (завдання виконано правильно, але відповідь представлена лише в загальних рисах, не обґрунтована, відсутня власна точка зору);

1 бал: фрагментарна відповідь (завдання частково виконано правильно) без обґрунтування;

0 балів: відсутність відповіді.

тестове завдання –

5 балів: повна правильна відповідь (надані всі правильні відповіді у завданнях з двома правильними відповідями);

4 бали: повна правильна відповідь із незначними неточностями (перераховані не всі правильні відповіді з двох можливих);

3 бали: неповна правильна відповідь (вказано лише одну правильну відповідь з двох можливих);

3 бали: відповідь містить помилки (вказано правильну та неправильну відповідь на тестове завдання);

2 бали: фрагментарна відповідь з помилками;

1 бал: частково перераховані правильні відповіді, наявні безуспішні спроби виконати завдання;

0 балів: відсутність відповіді.

Приклад варіантів модульної контрольної роботи:

Варіант № 1.

1. Роль, зміст та особливості політики в сучасних умовах.

2. Криза політичної влади в Україні – це реальність чи ілюзія? Дайте обґрунтовану відповідь.

3. Охарактеризуйте суть публічного управління та адміністрування.

3. Тестові завдання:

1. Дозволяє правильно оцінити співвідношення людських, державних, національних, групових, особистих інтересів та визначити своє місце в політичному житті суспільства така функція політології, як...

- а) виховна;
- б) теоретико-пізнавальна;
- в) аналітична;
- г) світоглядна.

2. Стан влади, коли вона визнається більшістю народу законною і справедливою, називається...

- а) легальністю влади;
- б) раціональністю влади;
- в) легітимністю влади;
- г) демократичною владою.

3. Яку з перелічених ознак можна визначити як головну умову існування демократичної політичної системи?

- а) наявність багатопартійності;
- б) виборність органів місцевого самоврядування;
- в) вільні вибори, що забезпечують людині рівні можливості обирати і бути обраними до органів влади;
- г) гарантії прав та свобод особи.

4. Якій з концепцій походження держави відповідає таке твердження: «Держава є органом класового панування, органом гноблення одного класу іншим?»

- а) патріархальна;
- б) теократична;
- в) марксистська;
- г) насилля.

5. Невід'ємною рисою якого режиму є політичний плюралізм?

- а) демократичного;
- б) тоталітарного;
- в) авторитарного;
- г) змішаного.

6. Суть якої функції політичних партій полягає у включенні людини в політичне життя, передачі політичного досвіду, традицій, культури наступним поколінням?

- а) соціального представництва;
- б) політичної соціалізації;
- в) боротьби за владу;
- г) політичного рекрутування.

7. Що собою являє виборча система?

а) умови політичного функціонування і розвитку суспільства, які виражаються у співвідношенні політичних сил щодо оволодіння, утримання й використання політичної влади;

б) сукупність правил, прийомів та процесів, що забезпечують і регулюють легітимне становлення державних представницьких органів влади;

в) система засобів і методів здійснення політичної влади;

г) система взаємовідносин державних та недержавних соціальних інститутів.

8. Політологія як самостійна навчальна дисципліна почала формуватися:

- а) в II половині XIX ст.;
- б) в I половині XIX ст.;
- в) на початку XIX ст.;
- г) на початку XX ст.

9. Що із вказаного є головною і необхідною умовою демократичного існування політичної системи?

а) виборність органів місцевого самоврядування;

б) наявність політичних партій; обмеження для політичних лідерів терміну перебування у виборних владних органах;

г) вибори, які проводяться на альтернативній основі.

10. Яке визначення не притаманне авторитарному режиму?

- а) відсутні вибори, де передбачене реальне змагання між кандидатами;
- б) діяльність політичних опозицій практично заборонена;
- в) суспільно важливі рішення приймаються вузьким колом осіб, які перебувають при владі;
- г) релігійне й культурне життя суспільства контролюється державою.

Варіант № 2.

1. Формування владних структур у сучасному українському суспільстві.

2. Політика багатоманітна за своїми видами, характером, змістом і методами. Які види політики ви знаєте? Охарактеризуйте політику: прогресивну, консервативну, реакційну. До якого виду чи типу належить політика, що проводиться нинішнім керівництвом України?

3. Тестові завдання:

1. Серед наведених термінів знайдіть політологічні категорії і вкажіть їх.

- а) політичний процес;
- б) суспільство;
- в) держава;
- г) децентралізація влади.

2. На вірі у святість норм, що віддавна керують життям суспільства, базується...

- а) раціонально-легальний тип легітимності влади;
- б) традиційний тип легітимності влади;
- в) харизматичний тип легітимності влади;
- г) етнічний тип легітимності влади.

3. Яка з функцій політичної системи полягає у включенні людини у політичне життя суспільства?

- а) вироблення політичного курсу;
- б) соціальної інтеграції;
- в) політичної соціалізації;
- г) легітимізації.

4. Відмітьте характеристики, властиві монархіям:

- а) влада є спадковою;
- б) влада є обмеженою в часі;
- в) влада є безстроковою;
- г) влада здійснюється за дорученням іншого органу.

5. Характерною рисою якого режиму є те, що носієм влади є одна людина?

- а) демократичний;
- б) тоталітарний;
- в) авторитарний;
- г) змішаного.

6. Суть якої функції політичних партій полягає у підборі, підготовці, висуванні кадрів як для самої партії, так і для інших елементів політичної організації суспільства?

- а) соціального представництва;
- б) політичної соціалізації;
- в) боротьби за владу;
- г) політичного рекрутування.

7. Які обмеження існують щодо пасивного виборчого права в демократичних країнах?

- а) обмеження за соціальним становищем;
- б) обмеження за національністю;
- в) обмеження за віком;
- г) обмеження за статтю.

8. Що є предметом вивчення політології?

- а) політична культура;
- б) владні відносини;
- в) держава;
- г) закономірності функціонування політичної системи.

9. Визначте основні риси політичної влади:

- а) легальність;
- б) харизматичність лідера;
- в) легітимність;
- г) верховенство.

10. Країна, в якій за конституцією вся політична влада сконцентрована в руках центрального керівництва є:

- а) монархією;
- б) диктатурою;
- в) республікою;
- г) унітарною державою.

Варіант № 3.

1. Політична система суспільства: структура, сутність. Особливості політичної системи сучасної України.

2. Покажіть у чому полягають відмінності між категоріями «політичний режим» та «форма державного правління». Обґрунтуйте свою думку конкретними прикладами.

3. Тестові завдання:

1. Центральною категорією політології як науки є:

- а) політика;
- б) влада;
- в) держава;
- г) суспільство.

2. На вірі у винятковий талант політичного лідера базується...

- а) раціонально-легальний тип легітимності влади;
- б) традиційний тип легітимності влади;
- в) харизматичний тип легітимності влади;
- г) етнічний тип легітимності влади.

3. Який з перелічених компонентів не входить до структури політичної системи?

- а) мораль;
- б) політична організація суспільства;
- в) політична культура;
- г) правової норми.

4. Виберіть з наведених ознак ті, що притаманні унітарній державі:

- а) окремі її частини не мають ознак державності;
- б) окремі її частини мають певні елементи суверенітету;
- в) діють єдині судова і правова системи;
- г) можливі територіальні автономії.

5. Для якого політичного режиму характерною рисою є ідеологізація всього суспільного життя?

- а) демократичного;
- б) тоталітарного;
- в) авторитарного;
- г) змішаного.

6. Якому критерію відповідає класифікація політичних партій на комуністичні, соціал-демократичні, ліберальні, консервативні, фашистські?

- а) ідеологічна спрямованість;
- б) засоби та методи діяльності;
- в) відмінності в структурі та організації внутрішнього життя партій;
- г) ставлення до існуючого політичного режиму

7. Який тип виборчої системи характеризується тим, що обраним вважається кандидат, який отримав більшість голосів у виборчому окрузі?

- а) мажоритарна виборча система;
- б) партійно-пропорційна виборча система;
- в) змішана виборча система;
- г) пропорційна виборча система.

8. У перекладі з грецької мови термін «політика» означає:

- а) наука про функціонування та розвиток соціальних спільностей;
- б) прагнення до влади;
- в) мистецтво управління державою;
- г) «мистецтво можливого».

9. Хто є автором першої конституції в Україні?

- а) М. Костомаров;
- б) П. Орлик;
- в) П. Могила;
- г) Б. Хмельницький.

10. На традиційній легітимності ґрунтується влада:

- а) вождів у країнах командно-адміністративного соціалізму;
- б) демократично обраних президентів;
- в) військових диктаторів;
- г) спадкових монархій.

Варіант № 4.

1. Держава – основний соціально-політичний інститут суспільства. Концептуальні підходи до проблеми походження держави.

2. Наведіть приклади опитувань громадської думки в Україні та визначте сутність їхнього впливу на розуміння суспільно-політичних процесів, що відбуваються у нашому суспільстві.

3. Тестові завдання:

1. Оберіть правильну відповідь.

Загальним об'єктом політології є:

- а) політична сфера суспільства;
- б) політична система суспільства;
- в) політичні інститути суспільства;
- г) політичні партії.

2. До функцій політичної влади не належить...

- а) інтегративна функція;
- б) регулятивна функція;
- в) пізнавальна функція;
- г) стабілізаційна функція.

3. Який з перелічених інститутів не належить до політичної системи суспільства?

- а) держава;
- б) засоби масової інформації;
- в) партія;
- г) церква.

4. Переважно, на що вказує наявність в державі двопалатного парламенту? Обґрунтуйте свою відповідь.

- а) на монархію;
- б) на республіку;
- в) на демократичний режим;
- г) на федерацію.

5. Характерною рисою якого політичного режиму є розподіл влад?

- а) демократичний;
- б) тоталітарний;
- в) авторитарний;
- г) змішаного.

6. Для якої партійної системи характерним є заборона існування опозиційних партій?

- а) однопартійна;
- б) двопартійна;
- в) політичного домінування;
- г) обмеженого плюралізму.

7. Перевагами якого типу виборчої системи є закладена в ній можливість формування ефективно працюючого, стабільного уряду, безпосередній зв'язок між кандидатом і виборцями?

- а) мажоритарна виборча система;
- б) партійно-пропорційна виборча система;
- в) змішана виборча система;
- г) пропорційна виборча система.

8. У якій країні була створена перша школа політичної науки?

- а) СРСР;
- б) Великобританія;
- в) США;
- г) Німеччина.

9. До загальнотеоретичних методів політології належить:

- а) метод конфліктології;
- б) метод історичний;
- в) метод біхевіоризму;
- г) метод вибіркового дослідження.

10. Хто висловив ідею розподілу влади?

- а) Ж. Руссо;
- б) Д. Локк;
- в) Ш. Монтеск'є;
- г) Г. Гегель.

Варіант № 5.

1. «Політичний режим» як категорія політології: суть та критерії класифікації.

2. Чи існують у нашому суспільстві передумови реалізації відомої формули «приватна власність – незалежний громадянин – громадянське суспільство – правова держава»?

3. Тестові завдання:

1. Закінчіть визначення, обравши один із варіантів.

Під терміном «політика» сучасна політологія розуміє...

а) сукупність подій, що відбулися у світі за період існування людства;

б) сферу суспільної діяльності, пов'язану з відносинами між великими соціальними групами, політичними інститутами суспільства, політичними об'єднаннями, ядром якої є питання завоювання, утримання та реалізації влади;

в) сферу людських відносин, що пов'язані з виробництвом та розподілом матеріальних благ;

г) сукупність уявлень про суспільство, змістом яких є політичне життя, інтереси суб'єктів політичної діяльності, політичні ідеали, норми, цілі великих соціальних груп.

2. Країна, в якій за конституцією вся політична влада сконцентрована в руках центрального керівництва є:

- а) монархією;
- б) диктатурою;
- в) республікою;
- г) унітарною державою.

3. У політології існують різні визначення політичної системи суспільства, серед яких є і те, яке наведене нижче. Вкажіть його.

Політична система – це...

- а) сукупність методів і способів управління суспільством;
- б) форма політичного устрою суспільства, заснована на визнанні народу основним джерелом влади;

в) система інститутів, відносин, дій, ідей, пов'язаних з формуванням і практичним здійсненням політики, тобто влади і управління в суспільстві;

г) сукупність дій різноманітних політичних сил, течій, котрі прагнуть здійснення певних політичних цілей, програм.

4. Яке з наведених тверджень відповідає концепції правової держави?

а) всі державні органи можуть судити про те, чи людина є злочинцем;

б) особа має обов'язки перед державою, держава ж не відповідає перед особою;

в) заборонено все, що не дозволено законом;

г) кожен державний орган повинен діяти в рамках закону.

5. Що собою являє політичний режим?

а) зв'язок центральних і місцевих державних органів;

б) відносини окремих частин держави між собою і з державою в цілому;

в) способи організації верховної державної влади, принципи взаємовідносин її органів;

г) сукупність засобів і методів здійснення державної влади.

6. Головною ознакою двопартійної системи є:

а) наявність у країні лише двох партій;

б) розкол суспільства на два непримиренні табори, кожен з яких очолюється своєю політичною партією;

в) наявність багатьох партій, з яких лише дві поперемінно перемагають у виборах і одноосібно формують уряд;

г) система за якої уряд формується коаліціями з двох партій.

7. При якій виборчій системі розподіл мандатів між партіями, які виставили своїх кандидатів у представницький орган, проводиться згідно з кількістю отриманих партією голосів?

а) мажоритарна виборча система;

б) партійно-пропорційна виборча система;

в) змішана виборча система;

г) пропорційна виборча система.

8. Перші спроби теоретичних пошуків «ідеального правління» зародилися в:

а) Японії;

б) Китаї;

в) Греції;

г) Єгипті.

9. Верховна Рада України є:

- а) законодавчим органом влади;
- б) єдиний законодавчий орган в Україні;
- в) виконавчий орган;
- г) судовий орган.

10 Хто розробив теорію класів, класової боротьби, соціалістичної революції та соціалістичних ідеалів?

- а) Г. Моска;
- б) М. Вебер;
- в) К. Маркс;
- г) О. Конт.

Варіант № 6.

1. Умови виникнення теорії державної служби та основні характеристики бюрократії за М. Вебером.

2. Сучасне українське суспільство перебуває на шляху встановлення демократії. Який тип демократичного режиму, на Ваш погляд, найбільш відповідає потребам України і мав би бути найбільш ефективним в умовах нашої країни? Обґрунтуйте свою відповідь.

3. Тестові завдання:

1. Яка з наведених дефініцій найбільш точно відтворює поняття «політика»?

- а) Політика – це діяльність, спрямована на досягнення високих стандартів соціального забезпечення;
- б) Політика – це діяльність, спрямована на забезпечення ефективного управління економікою;
- в) Політика – це діяльність, спрямована на здобуття, використання і збереження політичної влади;
- г) Політика – це діяльність, спрямована на задоволення суспільних потреб.

2. Яка з наведених дефініцій є найбільш не відповідною щодо змісту поняття «політика»?

- а) Політика – це управління державою;
- б) Політика – це управління місцевими справами;
- в) Політика – це управління партійною організацією;
- г) Політика – це управління навчально-методичними та науковими процесами.

3. Назвіть фактор, який визначає аморальність політики:

- а) розмежування політики і бізнесу;
- б) вільна конкуренція між учасниками політичного процесу;

- в) підтримка політика церквою під час виборів;
- г) збалансований механізм стримувань і противаг між органами політичної влади.

4. Політика як діяльність виникла в умовах:

- а) виникнення класів;
- б) виникнення міст;
- в) виникнення держави;
- г) виникнення поділу праці.

5. Які фактори сприятливо впливають на дотримання політиками верховенства права?

- а) моніторинг міжнародних правових організацій;
- б) вільні ЗМІ;
- в) жорстка конкуренція між політичними силами;
- г) усі відповіді правильні.

6. Яка з наведених цінностей найбільш сприяє демократизації в політиці?

- а) ненависть до ворогів нації;
- б) віра в національну правду;
- в) зневіра у можливість подолати корупцію;
- г) віра у прогрес.

7. Який з наведених принципів взаємодії політики і релігії є сприятливим для демократичного розвитку суспільства?

- а) папоцезаризм;
- б) цезаропапізм;
- в) забезпечення правових умов для утвердження релігійного плюралізму;
- г) верховенство традиційної національної церкви.

8. З погляду кратологічного підходу до розуміння політичної науки політологія – це:

- а) наука про державну владу;
- б) наука про всі владні процеси в суспільстві;
- в) наука про механізми формування та розвитку політичної влади;
- г) наука про взаємодію адміністративної правової та військової влади.

9. У якому судженні виражена аналітична функція політології?

- а) політологія описує політичні події;
- б) політологія розробляє політичні проекти;
- в) політологія з'ясовує природу політичних явищ;
- г) політологія прогнозує політичні події.

10. Об'єктом вивчення політології є:

- а) держава;
- б) державні органи управління;
- в) державні політичні інститути ;
- г) соціальна структура суспільства.

Варіант № 7.

1. Державна служба як етична система, носій моралі та загально-людських цінностей.

2. На основі запропонованих визначень поняття «політична партія» виявіть основні цілі, ознаки і функції цього політичного інституту. Охарактеризуйте складові частини публічного управління і адміністрування.

а) «Партія являє собою організацію людей, об'єднаних із метою просування спільними зусиллями національного інтересу, керуючись деяким специфічним принципом, відносно якого вони прийшли до згоди» (Е. Берк).

б) «Партії – це громадські організації, що спираються на добровільний прийом членів, що ставлять собі за мету завоювання влади для свого керівництва і забезпечення членами відповідних умов (духовних і матеріальних) для одержання певних матеріальних вигод або особистих привілеїв».

в) «Політична партія може бути визначена як засіб організації політичної влади, що характеризується винятково політичними функціями, стабільною структурою і членством, а також спроможністю домінувати в політичній боротьбі» (Ф. Сорауф).

г) «Партія (легальна) – це громадська організація, що відкрито ставить своєю ціллю встановлення або утримання контролю (частіше за все – в коаліції) над ключовими позиціями в структурах державної влади і управління через змагання з іншими партіями в електоральному процесі» (А. Кулік).

д) «Партії – це організовані політичні сили, що об'єднують громадян однієї політичної тенденції для мобілізації думки за певною кількістю цілей і для участі в органах влади або для орієнтування влади на досягнення цих вимог» (Ж. Кермонн).

3. Тестові завдання:

1. Яка із названих ідей характерна для античного періоду?

- а) ідеального правителя;
- б) демократичного правопорядку;
- в) громадянських прав та свобод;
- г) кращого державного устрою.

2. Яка із названих ідей характерна для Стародавнього Сходу?

- а) ідеального правителя
- б) пріоритету приватної власності;
- в) кращого державного устрою;
- г) верховенства закону.

3. Вчення Конфуція стверджує, що:

- а) суспільство і держава мають відповідати божому закону;
- б) правитель у своїй діяльності повинен керуватися законом;
- в) правитель повинен дбати про підлеглих як батько про дітей;
- г) правитель у своїй діяльності повинен опиратися на державний

апарат.

4. Яке із вчень започаткувало ідею патерналізму?

- а) конфуціанство;
- б) легісти;
- в) даосизм;
- г) арістотелізм.

5. Тезу Н. Макіавеллі «мета виправдовує засоби» слід розуміти як таку, що:

- а) виправдовує аморальність політики;
- б) припускає аморальність політики в певних історичних умовах;
- в) визнає моральність політики;
- г) визнає аморальними принципи, які є універсальними і для сучасної політики.

6. Яка із концепцій походження держави найбільше відстоює права народу?

- а) патріархальна;
- б) класова;
- в) суспільної угоди;
- г) органічна.

7. Хто із соціологів сформулював «залізний закон олігархії»?

- а) В. Паретто;
- б) Е. Дюркгейм;
- в) Р. Міхельс;
- г) Ч. Мілз.

8. Хто автор ідеї заміни держави народним самоврядуванням?

- а) М. Вебер;
- б) В. Паретто;
- в) К. Маркс;
- г) усі відповіді правильні.

9. Яка дорога, за Ф. Хаском, веде до рабства?

- а) моральний занепад нації;
- б) стихійність ринку;
- в) відсутність у людини твердих релігійних переконань;
- г) широке державне регулювання.

10. Джерелом тоталітаризму, на думку Г. Аренд, є:

- а) монополія однієї партії;
- б) монополія однієї ідеології;
- в) віра мас в ідеального вождя;
- г) мілітаризація економіки.

Варіант № 8.

1. Державна служба як державно-правовий інститут.

2. Політичні партії в передвиборній боротьбі використовують найрізноманітніші засоби для обробки масової свідомості. Які з принципів пропаганди (за теорією американських дослідників А. і Е. Лі) використовували політичні партії і рухи України на минулих парламентських і президентських виборах:

1) принцип «наклеювання ярликів»: наділення певної особи або ідеї образливим епітетом для підризу авторитету;

2) принцип «рекомендацій»: використання з метою посилення ефекту своєї популярності відомих акторів, спортсменів та ін.;

3) принцип «прості люди»: отождолення інтересів самого інформатора з інтересами простих людей, більшості виборців;

4) принцип «підтасування карт»: відверта фальсифікація дійсних фактів за допомогою прийомів, не помітних для мас;

5) принцип «загального вагона»: стимулювання певної реакції в населення шляхом розповсюдження думки про її загальновідомість.

Відповідь обґрунтуйте.

3. Тестові завдання:

1. Яка ідея була пріоритетною для політичної думки Київської Русі?

- а) ідея досконалого державного устрою;
- б) ідея справедливого династичного князя;
- в) ідея приватної власності;
- г) ідея справедливого правового порядку.

2. Основу концепції митрополита Іларіона становила ідея:

- а) верховенство церковної влади;
- б) верховенство князівської влади;

- в) верховенство права;
- г) усі відповіді правильні.

3. Згідно з Березневими статтями Україна отримала:

- а) державний суверенітет;
- б) автономію;
- в) статус колонії;
- г) протекторат Росії.

4. Конституція Пилипа Орлика закріпила:

- а) політичні права громадян;
- б) верховенство права;
- в) державний суверенітет України;
- г) політичні права козаків.

5. Хто із членів Кирило-Мефодіївського товариства був його основним ідеологом?

- а) Т. Шевченко;
- б) П. Куліш;
- в) М. Костомаров;
- г) М. Гулак-Артемовський;

6. І. Франко був представником однієї з течій якого соціалізму?

- а) марксистського;
- б) бакунівського;
- в) громадівського;
- г) соціал-демократичного.

7. Ідеологи націонал-комунізму розглядали Україну як:

- а) незалежну національну державу;
- б) незалежну українську соціал-демократичну республіку;
- в) соціалістичну республіку у складі СРСР;
- г) усі відповіді правильні.

8. За М. Міхновським, Україна повинна бути:

- а) гетьманською державою;
- б) парламентською республікою;
- в) народною республікою;
- г) президентською республікою.

9. М. Драгоманов визнає фактором прогресу українського суспільства:

- а) козацько-селянський рух;
- б) іконізацію Т. Шевченка;
- в) розвиток освіти і науки;
- г) усі відповіді правильні.

10. Згідно з народницькою ідеологією, рушійною силою української історії є:

- а) політична еліта;
- б) дворяни і шляхта;
- в) козаки і селяни;
- г) усі відповіді правильні.

Варіант № 9.

1. Опозиція та її роль у політичному житті.

2. Нажаль, до органів державної влади всіх рівнів не рідко потрапляють люди, далекі від державних справ, не чесні і не справедливі. Як Ви вважаєте, чому? Свою позицію обґрунтуйте.

3. Тестові завдання:

1. **Латиноамериканська модель політичної системи ґрунтується на культурних традиціях:**

- а) протестантського раціоналізму;
- б) православної етики;
- в) патерналізму і протекціонізму;
- г) важливої ролі освіти і науки у суспільному житті.

2. **Англосаксонська модель політичної системи ґрунтується на традиціях:**

- а) протестантської етики;
- б) державного регулювання економіки;
- в) політичного панування над своїм народом;
- г) клієнтилізму.

3. **Для мусульманської моделі політичної системи характерні такі ознаки:**

- а) політичний плюралізм;
- б) вагома роль духовенства в політичному житті;
- в) розвинутий парламентаризм;
- г) збалансований механізм державної влади.

4. **Слов'яно-православна модель політичної системи ґрунтується на культурних традиціях:**

- а) лібералізму;
- б) поєднання політичного і духовного гніту;
- в) розвинутого громадянського суспільства;
- г) усі відповіді правильні.

5. **Політична система України на сучасному етапі має таку ознаку, як:**

- а) розвинута конкурентна партійна система;
- б) надмірна концентрація влади в руках президента;

- в) поєднання політики і бізнесу;
- г) відчутність парламентської опозиції.

6. Політична система України на сучасному етапі еволюціонує в напрямку:

- а) посилення авторитаризму;
- б) послаблення демократичних механізмів;
- в) розширення прав олігархії;
- г) становлення збалансованого механізму державної влади.

7. Політична система України опанувала традиції:

- а) верховенства права;
- б) політичного плюралізму;
- в) пріоритету «шапки» над «головою»;
- г) поваги до інтелектуальної свободи.

8. Тоталітарний режим на відміну від авторитарного передбачає:

- а) одноособову владу;
- б) відсутність виборів;
- в) тотальну ідеологічну обробку мас;
- г) переслідування опозиції.

9. В основі формування тоталітарних режимів здебільшого використовувалася ідеологія:

- а) комунізму;
- б) фашизму;
- в) ісламського фундаменталізму;
- г) націоналізму.

10. Авторитарний режим включає:

- а) військову диктатуру;
- б) сильну президентську владу;
- в) сильну владу прем'єр міністра;
- г) усі відповіді правильні.

Варіант № 10.

1. Чи правомірне твердження про те, що лише легітимна влада може бути ефективною?

2. Керуючись правовими та етичними принципами, оцініть наступну ситуацію.

Ви працюєте співробітником Міністерства юстиції України, і маєте доступ до комп'ютерної системи «Право», а ваш колега працює приватним адвокатом і регулярно користується цією комп'ютерною системою для ведення справ своїх клієнтів. Крім того, ви час від часу йому надаєте консультативну підтримку, використовуючи матеріали внутрішніх документів.

3. Тестові завдання:

1. Яка із названих дефініцій влади найбільше відповідає структуралістському підходу?

- а) влада – це система органів управління;
- б) влада – це здатність особи нав'язувати свою волю іншим людям;
- в) влада – це товар, який символічно продається і купується під час виборів;
- г) усі відповіді правильні.

2. Кратологічний мотив проявляється у прагненні отримати:

- а) багатство;
- б) славу;
- в) насолоду;
- г) владу.

3. На ерозію влади найбільше впливає такий фактор:

- а) воля особистості;
- б) вільні ЗМІ;
- в) авторитарний режим;
- г) усі відповіді правильні.

4. Ерозії влади запобігає такий фактор:

- а) децентралізація влади;
- б) корупція;
- в) державна монополія ЗМІ;
- г) усі відповіді правильні.

5. Особиста влада великих політиків та реформаторів спрямована на:

- а) досягнення багатства;
- б) реалізацію потреб суспільства на далеку перспективу;
- в) реалізацію власних амбіцій;
- г) реалізацію тих завдань, які забезпечать утримання влади.

6. В Україні влада на сучасному етапі характеризується як:

- а) ліберально-демократична;
- б) авторитарна;
- в) перехідна від авторитарно-олігархічної до ліберально-демократичної;
- г) перехідна від авторитарно-олігархічної до авторитарної.

7. Політична влада в недемократичних політичних системах, як правило, не передбачає:

- а) багатство;
- б) багатство і славу;
- в) багатство, славу, високий науковий статус;
- г) ефективне політичне управління.

8. Які з ідеологій найбільше протистоять популістському режиму?

- а) соціал-демократична;
- б) комуністична;
- в) ліберальна;
- г) усі відповіді правильні.

9. Який із названих режимів можна вважати синонімом режиму «опікунська демократія»?

- а) тоталітарний;
- б) анархо-демократичний;
- в) авторитарний;
- г) авторитарно-демократичний.

10. Із названих режимів назвіть найбільш тоталітарний режим, в основі якого лежала ідеологія ісламського фундаменталізму:

- а) режим абсолютної монархії в Саудівській Аравії;
- б) соціалістичний режим на Кубі;
- в) режим С. Хусейна в Іраку;
- г) режим Талібану в Афганістані.

Варіант №6

1. Обґрунтуйте доцільність та ефективність запровадження сучасної моделі децентралізації влади в Україні.

2. Поясніть суть деконцентрації та децентралізації влади.

3. Тестові завдання.

1. Яка мета запровадження реформи децентралізації влади в Україні ?

- а) забезпечити спроможність місцевого самоврядування та наблизити владу до народу;
- б) здійснити укріплення органів місцевого самоврядування в регіонах;
- в) отримання додаткових фінансових ресурсів у вигляді субвенцій;
- г) зниження рівня надання послуг населення від громад.

ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ

1. Добре відомо, що політика має двоїсту природу: з одного боку, вона – наука, з іншого – мистецтво. Чому? Аргументуйте свою відповідь.

2. У конфуціанстві сформувався погляд на сім'ю як на модель держави: підлегли розглядаються як «діти», а правитель для них – «батько», який зобов'язаний турбуватися про добробут своїх підлеглих, наставляти і виховувати їх. У китайській мові слово «держава» складається з двох ієрогліфів: «го» – держава і «цзя» – сім'я. Позитивні сторони такого бачення держави видаються очевидними: консолідація націй, розвиток колективної самосвідомості і т. д.) – Але! Чи містяться в ньому й негативні моменти? Якщо містяться, то які?

3. У різних наукових словниках знайдіть визначення поняття «політика». Порівняйте їх і виділіть стрижневі поняття, через які вони розглядаються.

4. Політичне життя включає в себе елементи багатоманітних політичних відносин і дії різноманітних соціальних верств, класів, націй, держав, партій, особистостей. Їх учасники відповідно до своїх інтересів (правильно або не правильно зрозумілих) відстоюють власні позиції, намагаються проводити свою лінію. Які вони? Подумайте й виділіть декілька груп інтересів, котрі реально існують у різних учасників політичного життя.

5. Найбільш суттєвим у політиці – це питання про державну владу, але чи можна всі політичні відносини зводити до влади? Аргументуйте свою позицію.

6. Політика багатоманітна за своїми видами, характером, змістом і методами. Які види політики ви знаєте? Охарактеризуйте політику: прогресивну, консервативну, реакційну. До якого виду чи типу належать політика, що проводиться нинішнім керівництвом України?

7. Априорі прийнято вважати, що республіканська політична система демократичніша, ніж монархічна. Англія функціонує як конституційна монархія, фашистська Німеччина була республікою. Чим же визначається рівень демократичності цих країн: політичною системою чи режимом?

8. Партії з'явилися разом із політикою як певним видом діяльності. Але їх функції і ставлення суспільства до них змінювалися. Чим відрізняються сучасні партії від партій Античного світу чи партій Середньовіччя?

9. Консервативна партія Великобританії не має програми і статуту, будується на підставі виборчих округів, членство в партії офіційно не оформлюється, реальна влада зосереджується в руках парламентської фракції. До якого типу партії належить ця партія?

10. Проаналізуйте вплив історичних, національно-культурних чинників, типу політичного режиму, державного устрою на зміст і форми функціонування партій і партійних систем.

11. Використовуючи таблицю, покажіть взаємозв'язок політичних партій і груп інтересів, а також їх відмінності.

№ пор.	Критерії	Партії	Групи інтересів
1	Головна мета		
2	Склад		
3	Визначення політичної позиції		

Які існують засоби впливу груп інтересів на курс державно-політичних інститутів і політичних партій?

12. Дайте характеристику однопартійної, двопартійної та багатопартійної систем. Порівняйте їх за критеріями наявності або відсутності політичного суперництва, можливості вибору для виборців, впливу на ступінь демократичності суспільства.

13. Яке визначення партії ближче, на ваш погляд, до істини?

а) «Партія – це група людей, яка домагається влади для того, щоб мати можливість виконати свою програму» (Л. Троцький).

б) «Партія – це об'єднання людей, що сповідують єдину політичну доктрину» (Б. Констант).

в) «Партія – це союз людей одностайних, які ставлять перед собою спільні завдання і поєднують свої сили для узгодженої діяльності в державному житті» (Ю. Мартов).

14. Відомий політичний мислитель Р. Міхельс сформулював закономірність переродження демократичних партій на олігархічні: «Партія створюється як засіб досягнення мети. Однак, ставши метою сама по собі, стурбована своїми власними завданнями, вона відчувається від того класу, що її представляє».

Як ви вважаєте, чому так відбувається?

15. У своїй роботі «Курс державної науки» Б. Чичерін серед інших питань розглянув і проблему багатопартійності. Для об'єктивної оцінки принципу багатопартійності у створенні правової держави він виявив такі його переваги та недоліки:

**Політологічні аспекти публічного управління та адміністрування
в умовах здійснення децентралізації влади в Україні**

«За»:

а) всі найважливіші політичні питання одержують всебічне публічне висвітлення;

б) наявність опозиції змушує уряд виконувати ці обіцянки, діяти ефективно;

в) у членів партії виховується дисципліна, необхідна для політичної боротьби;

г) у процесі політичного протиборства на лідируючі позиції відбираються найбільш талановиті люди.

«Проти»:

а) приналежність індивіда до партії формує в нього одностороннє розуміння дійсності, оскільки він повинний дивитися на неї очима цієї партії;

б) «дух» своєї партії заслоняє безкорисливе служіння загальному благу, оскільки поведінка людини підпорядкована інтересам партії;

в) для перемоги над опонентом партії звертаються до низинних інстинктів мас;

г) у політичній боротьбі партії використовують найбрудніші засоби: наклеп, неправду і т. д.;

д) боротьба з опозицією послабляє сили уряду, необхідні йому для ефективної роботи.

Чи згодні ви з наведеними оцінками Б. Чичеріна? Аргументуйте свою відповідь.

16. Порівняйте два висловлення і визначте, якій ідеології (ліберальній або соціал-демократичній) кожне з них відповідає:

1) «...Поняттю свободи не вистачає одного елемента, надзвичайно важливого в сучасному житті – ув'язки з реальною соціальною рівністю».

2) «...Рівність можливостей більш детально розкриває зміст ідеї особистої рівності або рівності перед законом... Рівність можливостей, як і особиста рівність, не суперечить свободі: навпаки, вона являє собою істотну частину свободи».

17. Заповніть таблицю «Етапи розвитку політичної думки в Україні».

№ з/п	Етапи	Особливості розвитку політичної думки	Представники
1	Політичні ідеї часів Київської держави (IX–XIII ст.)		
2	Політична думка Галицько-Волинського та польсько-литовського періодів (XIV–XVII ст.)		

Закінчення табл.

3	Політична думка в Києво-Могилянській академії (XVII ст.)		
4	Політичні ідеї козацько-гетьманського періоду (XVII–XVIII ст.)		
5	Українська політична думка Нової доби (XVIII–XIX ст.)		
6	Політичні ідеї Кирило-Мефодіївського товариства (XIX ст.)		
7	Політична думка в Україні кінця XIX – середини XX ст.		
8	Політична думка в Україні радянського періоду (1917–1991)		
9	Українська політична думка новітнього періоду (кін. XX–XXI ст.)		

18. Держава – «Левіафан» – це історично минула форма чи можливе її існування й сьогодні?

19. Чи можливе, на ваш погляд, існування людського суспільства без держави в близькому (далекому) майбутньому? Обґрунтуйте свою відповідь.

20. У Конституції України записано, що Україна є суверенна, демократична, соціальна, правова держава. Чи правомірним є поєднання цих термінів?

21. Відомо, що загальність як демократичний принцип виборчого права передбачає участь усіх громадян у виборах. Але в дійсності різні політичні режими обмежують це право відповідними цензами. Покажіть на реальних прикладах, що це за цензи і в чому специфіка їх прояву в різних країнах.

22. Принципу свободи виборів і добровільної участі в них громадян дотримується більшість демократичних країн. Чи немає іншого світового досвіду (на прикладі сучасних демократичних країн)?

23. Скільки партій потрібно в Україні на сучасному етапі і взагалі в подальшому? Чи пов'язано їх виникнення в такій великій кількості з перехідним періодом? Аргументуйте відповідь.

24. На прикладі вітчизняних ЗМІ (телебачення (новини, ток-шоу, інтерв'ю та ін.) чи преса) прослідкуйте приховані чи явні технології їх впливу (маніпулювання) на імідж конкретних політичних лідерів.

25. Дослідіть психологічний феномен у політичному процесі, обираючи новини з газети чи з програми телевізійних новин. Спробуйте самостійно проаналізувати, що в поточних політичних подіях обумовлено об'єктивними політичними чи економічними законами, а що – результат зусиль конкретних людей чи партій.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Політологія як самостійна навчальна дисципліна почала формуватись:

- а) у I половині XVIII ст.;
- б) на початку XIX ст.;
- в) у II половині XIX ст.;
- г) після зруйнування Бастилії.

2. У якій країні була створена перша школа політичної науки?

- а) США;
- б) Німеччина;
- в) Франція;
- г) СРСР.

3. Що є предметом вивчення політології?

- а) політична культура;
- б) владні відносини;
- в) держава;
- г) усе вищесказане.

4. Що з переліченого є головною необхідною умовою існування демократичної політичної системи?

- а) виборність органів місцевого самоврядування;
- б) наявність політичних партій;
- в) обмежений в часі мандат на перебування при владі;
- г) вибори, які гарантують реальну можливість вибирати серед багатьох кандидатів.

5. Які із запропонованих дій є показником абсолютної підтримки населенням політичної системи суспільства?

- а) неучасть у виборах місцевих органів влади і управління;
- б) дотримання правил дорожнього вуличного руху;
- в) згода поставити свій підпис під якоюсь петицією (зверненням);
- г) ніщо з названого.

6. Політична система України є:

- а) перехідною від закритої до відкритої;
- б) консервативною;
- в) етатизованою;
- г) демократичною;
- д) авторитарною.

7. Демократія характеризується:

- а) участю всіх громадян в управлінні суспільними та державними справами, формуванні органів влади;
- б) підпорядкованістю більшості волі меншості при прийнятті рішень та їх виконанні;
- в) пріоритетом прав держави над правами людини;
- г) формуванням законодавчих органів зверху;
- д) наявністю політичного консенсусу.

8. Плюралістична концепція демократії визнає:

- а) заперечення автономії особи, ставлення до неї як до складової єдиного соціального організму;
- б) первинність великого соціального суб'єкта (нації, церкви та ін.) у визначенні поведінки громадянина;
- в) необмежену владу більшості над меншістю;
- г) суперництво і баланс інтересів як основу демократичної влади.

9. Політична влада включає в себе:

- а) економічну владу;
- б) партійну владу;
- в) владу ідеології;
- г) сімейну владу;
- д) державну владу;
- е) законодавчу владу;
- є) судову владу;
- ж) духовну владу.

10. Найголовнішою ознакою влади є:

- а) контроль над життям людини;
- б) регулювання суспільного виробництва;
- в) узгодження інтересів і дій різних соціальних верств;
- г) насилля;
- д) примус;
- е) панування однієї групи над іншою.

11. Що є, на Вашу думку, головною підставою для приналежності до еліти сьогодні?

- а) мужність, відвага;
- б) видатні здібності, знання;
- в) походження;
- г) мудрість;
- д) інше (що саме).

12. Що з переліченого не є ключовим в концепції елітарного підходу до політики?

- а) політика – це боротьба за владу;
- б) більшість людей повинні мати доступ до найважливіших політичних інструментів і засобів;
- в) більшість людей не повинна бути втягнута у політику;
- г) населення держави ділиться на дві основні верстви – ті, хто керує, і ті, ким керують.

13. Які можливі причини встановлення рівноваги між конкуруючими політичними партіями:

- а) ліквідація розбіжностей у програмних вимогах;
- б) формування єдиних передвиборчих блоків;
- в) організаційне злиття;
- г) однакова ефективність у вирішенні суспільних проблем.

14. Як називається політична концепція, прихильником якої був М. Бакунін?

- а) консерватизм;
- б) лібералізм;
- в) анархізм;
- г) націоналізм;
- г) інвайроменталізм.

15. Прагнення до відособлення, спрямоване на створення самостійних держав чи національно-державних автономій:

- а) ізоляціонізм;
- б) лібертаризм;
- в) сепаратизм.

16. У різних політичних вченнях – форма держави, де правлять найкращі:

- а) олігархія;
- б) меритократія;
- в) медіакратія;
- г) аристократія.

17. Який тип політичної культури орієнтується на високу залученість до політичного життя?

- а) підданицький;
- б) активістський;
- в) патріархальний.

18. Яке політичне вчення проголошує своєю метою знищення держави й заміну будь-якого примусу вільною і добровільною асоціацією громадян?

- а) егалітаризм;
- б) анархізм;

- в) націоналізм;
- г) соціал-демократизм.

19. Яка з перерахованих ознак властива тоталітаризму?

- а) поділ влади;
- б) надання прав і свобод людині;
- в) вільні вибори;
- г) загальний поліцейський контроль і нагляд;
- д) багатопартійність.

20. Яка з перерахованих ознак властива демократичному режиму?

- а) реальне здійснення принципу поділу влади на законодавчу, виконавчу, судову;
- б) домінування командних, адміністративних методів здійснення влади;
- в) терор, насильство, примус як методи правління;
- г) існування тільки однієї політичної партії;
- д) політичні права й свободи людини проголошуються, але реально не забезпечуються.

21. Яка з перерахованих ознак властива авторитарному режиму?

- а) реальне здійснення принципу поділу влади на законодавчу, виконавчу, судову;
- б) домінування командних, адміністративних методів здійснення влади;
- в) терор, насильство, примус як методи правління;
- г) існування тільки однієї політичної партії;
- д) загальний поліцейський контроль і нагляд.

22. Яка з наведених оцінок не належать до демократичних політичних режимів?

- а) усі демократичні режими дотримуються прав людини;
- б) усі демократичні режими допускають існування опозиції правлячим партіям;
- в) усі демократичні режими характеризуються поділом влади;
- г) усі демократичні режими ґрунтуються на президентській формі правління.

23. Які з перерахованих елементів не належать до політичної системи?

- а) політичні й правові норми;
- б) політичні партії;
- в) міжнародне співтовариство;
- г) політичні відносини.

24. Який зв'язок між політикою й владою?

- а) політика – мета і засіб влади;
- б) влада – мета і засіб політики;
- в) політика й влада не мають нічого спільного;
- г) політика й влада повністю збігаються.

25. Наука про владу називається:

- а) партіологією;
- б) біхевіоризмом;
- в) кратологією;
- г) ідеократією.

26. Форма правління, при якій політична влада перебуває в руках глави церкви, духовенства називається:

- а) медіакратією;
- б) кратологією;
- в) теократією;
- г) геронтократією.

27. Що таке легітимність влади?

- а) характеристика стабільності влади;
- б) достатній рівень політичної культури панівного класу;
- в) миролюбна зовнішня політика держави;
- г) відповідність дій політичної еліти законам певної держави;
- д) характеристика відносин маси громадян або підданих до влади.

28. Юридичне обґрунтування законності політичної влади називається:

- а) традиційне панування;
- б) легальність;
- в) легітимність;
- г) медіакратія.

29. Для чого використовується принцип поділу влади?

- а) для запобігання кризи влади;
- б) з метою запобігання тиранії;
- в) як інструмент руйнування держави;
- г) для досягнення консенсусу;
- д) для підвищення ефективності функціонування політичної системи.

30. Один з типів легітимного панування, що характеризується відношенням до політичного лідера як до вищої надординарної істоти – це:

- а) харизматичне панування;
- б) різновид раціонального панування;
- в) легальне панування;
- г) традиційне панування.

- 31. Кращою формою держави М. Драгоманов вважав:**
- а) імперію;
 - б) федерацію;
 - в) конфедерацію;
 - г) унітарну державу.
- 32. Яку з наведених нижче форм держави вважав найбільш прийнятною Платон?**
- а) аристократія;
 - б) тимократія;
 - в) олігархія;
 - г) демократія;
- 33. Хто із учених стародавнього світу виділяв правильні і не-правильні форми держави?**
- а) Конфуцій;
 - б) Сократ;
 - в) Платон;
 - г) Аристотель.
- 34. Хто з названих учених вніс вагомий внесок у створення й розвиток теорії держави та її абсолютної влади?**
- а) Н. Макіавеллі;
 - б) Т. Гоббс;
 - в) Ш. Монтеск'є;
 - г) К. Маркс.
- 35. Яка з названих ознак не входить до визначення держави?**
- а) територія;
 - б) суверенітет;
 - в) ідеологія;
 - г) влада;
 - д) населення.
- 36. Україна є:**
- а) унітарною державою;
 - б) федерацією;
 - в) конфедерацією;
 - г) автономією.
- 37. Виберіть правильну відповідь: форма державно-територіального устрою – це:**
- а) правовий статус особистості;
 - б) принципи організації вищих органів влади;
 - в) принципи організації, повноваження й взаємодії між центром і територіями.

38. До функцій держави не входить:

- а) економічна;
- б) екологічна;
- в) оборона та охорона здоров'я;
- г) управління приватними підприємствами.

39. Що з переліченого не є об'єктом етнонаціональної політики?

- а) розселення етносів на території, на яку поширюється суверенітет держави;
- б) розвідування і використання природних ресурсів;
- в) соціально-економічні та політико-культурні взаємини етносів між собою та державою;
- г) стосунки етнічних груп, що проживають на території певної держави з їхніми етнородичами в других державах.

40. Який з названих факторів, що впливають на зовнішню політику держави, належить до групи факторів внутрішнього соціального середовища?

- а) особливості території;
- б) природні ресурси;
- в) структура державного апарата;
- г) блокова приналежність.

41. Який з названих факторів, що впливають на зовнішню політику держави, належить до групи факторів зовнішнього соціального середовища?

- а) економічний потенціал суспільства;
- б) демографічна структура суспільства;
- в) ступінь інтегрованості в систему міжнародних відносин;
- г) особливості території.

42. Який з названих факторів, що впливають на зовнішню політику держави, належить до групи геополітичних факторів?

- а) політична структура суспільства;
- б) загальний стан і тенденції розвитку системи міжнародних відносин;
- в) географічне положення країни;
- г) структура державного апарата.

43. До яких засобів зовнішньої політики варто віднести дипломатію?

- а) політичних;
- б) економічних;
- в) військових;
- г) інформаційно-пропагандистських.

44. Державна служба є інститутом:

- а) державного управління;
- б) політичного управління;
- в) соціальним інститутом;
- г) правовим інститутом;
- д) організаційним інститутом.

45. Ключову роль для використання політичного маркетингу в держслужбі грають:

- а) взаємодія державної служби з органами законодавчої влади;
- б) взаємодія державної служби з органами судової влади;
- в) взаємодія державної служби з органами муніципального управління;
- г) реформування державної служби;
- д) зв'язку і взаємодії державної служби з політичними і громадськими акторами.

46. Сучасний менеджмент – це:

- а) вміння об'їжджати коней;
- б) управління людьми;
- в) державне регулювання;
- г) сімейні відносини;
- д) управління в умовах ринку.

47. Політичний менеджмент включає такі види діяльності, як:

- а) лобіювання;
- б) оподаткування;
- в) приватизація;
- г) націоналізація;
- д) аудит;
- е) імпічмент.

48. До методів політичного менеджменту і маркетингу належать:

- а) застосування насильства легітимного;
- б) використання статусних ресурсів влади;
- в) зміцнення авторитету державної влади;
- г) нормотворчість.

49. Відправним моментом становлення політичного маркетингу стало:

- а) зміна соціальної структури суспільства;
- б) виникнення консалтингових структур;
- в) поява комерційного маркетингу;
- г) формування політичного ринку.

50. Стратегія активного і енергійного початку виборчої кампанії задовго до виборів отримала назву:

- а) стратегії швидкого фіналу;
- б) крейсерською стратегії;
- в) стратегії ривка;
- г) стратегії великої події.

51. Стратегія поступового збільшення темпу виборчої кампанії з розгортанням основної агітаційної кампанії на останньому етапі виборчої кампанії мала назву:

- а) стратегії швидкого фіналу;
- б) крейсерської стратегії;
- в) стратегії ривка;
- г) стратегії великої події.

52. Стратегія виборчої кампанії, заснована на проведенні декількох великих заходів з подальшим їх висвітленням у засобах масової інформації отримала назву:

- а) стратегії швидкого фіналу;
- б) крейсерської стратегії;
- в) стратегії ривка;
- г) стратегії великої події.

53. Стратегія виборчої кампанії, заснована на рівномірному розподілі рекламного часу в ЗМІ впродовж усієї виборчої кампанії отримала назву:

- а) стратегії швидкого фіналу;
- б) крейсерської стратегії;
- в) стратегії ривка;
- г) стратегії великої події.

54. Основним змістом інформаційного етапу передвиборної рекламної кампанії виступає:

- а) формування установки голосувати за кандидата;
- б) формування та підвищення рейтингу особистої привабливості кандидата;

- в) формування сприйняття кандидата як «свого»;
- г) формування та підвищення рейтингу впізнаваності кандидата.

55. Основним змістом спонукає етапу передвиборної рекламної кампанії виступає:

- а) формування установки голосувати за кандидата;
- б) формування та підвищення рейтингу особистої привабливості кандидата;

- в) формування сприйняття кандидата як «свого»;
- г) формування та підвищення рейтингу впізнаваності кандидата.

56. Яка з наведених форм реклами передвиборчої кампанії не належить до прямої?

- а) зовнішня реклама;
- б) кампанія «від дверей до дверей»;
- в) позитивні висловлювання авторитетних осіб про кандидата;
- г) участь кандидата в прес-конференції.

57. Хто із названих політичних лідерів очолював демократичний режим?

- а) А. Піночет;
- б) Б. Франко;
- в) Ф. Дювальєс;
- г) В. Адамкус;

58. У якому із суджень виражена психологічна концепція походження держави?

- а) держава виникла внаслідок виникнення класів;
- б) держава виникла на основі продовження владних відносин батька в сім'ї;
- в) держава виникла як необхідність врегулювання сексуальних відносин у суспільстві;
- г) держава виникла внаслідок підкорення одних народів іншими.

59. У якому судженні виражена основна функція держави з позиції лібералізму?

- а) розподіляти суспільні блага;
- б) узгоджувати класові інтереси;
- в) забезпечувати економічне зростання;
- г) захищати права і свободи громадян.

60. У якому судженні виражена основна функція держави з позиції соціал-демократії?

- а) забезпечувати домінування в геополітичному просторі;
- б) захищати інтереси правлячої еліти;
- в) справедливо розподіляти бюджетні кошти;
- г) усі відповіді правильні.

61. Правова держава на відміну від поліцейської передбачає:

- а) верховенство влади;
- б) концентрацію влади в руках силових структур;
- в) конституційний правопорядок;
- г) усі відповіді правильні.

62. Соціальна держава на відміну від правової передбачає:

- а) верховенство права;
- б) плюралістичну демократію;
- в) забезпечення високих соціальних стандартів за рахунок бюджету;
- г) усі відповіді правильні.

63. Україна за формою державного правління є:

- а) президентською республікою;
- б) президентсько-парламентською республікою;
- в) парламентською республікою;
- г) парламентсько-президентською.

64. Яка із названих країн не є федеративною?

- а) Канада;
- б) Росія;
- в) Іспанія;
- г) Бразилія.

65. У якій країні уряд має назву «Федеральна рада»?

- а) Швеція;
- б) Австрія;
- в) Німеччина;
- г) Швейцарія.

66. У якій країні уряд формує парламент?

- а) Іспанія;
- б) Ісландія;
- в) Франція;
- г) Швейцарія.

67. Які із названих об'єктів не входять у компетенцію Президента України?

- а) оборона;
- б) національна безпека;
- в) міжнародна політика;
- г) державні фінанси.

68. Які ознаки є характерними для політичної партії?

- а) організаційна упорядкованість;
- б) наявність цілей, пов'язаних із владними відносинами в суспільстві;
- в) наявність лідера;
- г) прихильність до традицій.

69. Ким була розроблена класифікація політичних партій на масові, кадрові і централізовані, що виходить з умов придбання партійного членства?

- а) Ч. Мерріамом;
- б) М. Дюверже;
- в) В. Парето;
- г) М. Вебером.

- 70. Основною відмітною ознакою політичної партії є:**
- а) наявність програми;
 - б) соціальна база;
 - в) домагання політичної влади;
 - г) принцип демократичного централізму;
 - д) наявність чіткої внутрішньої структури.
- 71. Коли виникли масові політичні партії?**
- а) наприкінці XIX ст.;
 - б) після Першої світової війни;
 - в) у середині XVIII ст.;
 - г) у Стародавньому Римі.
- 72. Чим відрізняються масові партії від кадрових?**
- а) значною кількістю членів;
 - б) вільним членством;
 - в) опорою на професійних політиків і фінансову еліту.
- 73. Які з перерахованих партій є масовими?**
- а) демократична партія США;
 - б) лейбористська партія Великобританії;
 - в) соціал-демократична партія Німеччини;
 - г) французька комуністична партія.
- 74. Які із суджень є правильними?**
- а) усі партії діляться тільки за класовою ознакою;
 - б) усі партії мають індивідуальне фіксоване членство;
 - в) усі партії мають на меті боротьбу за державну владу;
 - г) деякі партії обмежують свою діяльність тільки виборами.
- 75. На які види залежно від участі у здійсненні влади поділяються політичні партії?**
- а) правлячі та опозиційні;
 - б) опозиційні і легальні;
 - в) правлячі і нелегальні;
 - г) легальні і нелегальні.
- 76. Яку мету переслідують групи інтересів?**
- а) стійкий контакт із структурами влади;
 - б) прихід до влади;
 - в) критика політики правлячої партії;
 - г) дії, спрямовані на захист групового інтересу.
- 77. Яке з наведених нижче положень розкриває сутність лобізму?**
- а) централізована система влади;
 - б) спосіб формування еліти;

- в) процес впливу на органи влади;
- г) тип легітимної влади.

78. Що таке політична партія?

а) відносно стійкий тип і форма соціальної практики, завдяки якому організується суспільне життя, забезпечується стійкість зв'язків і відносин у межах соціальної організації суспільства;

б) один із типів організованості соціальних систем, який виникає та існує разом з формальною організацією цих же систем, який являє собою спонтанно складену систему соціальних зв'язків, норм, дій, які є продуктом більш чи менш дострокового міжособистісного та внутрішньогрупового спілкування;

в) політична організація, найбільш активна і організована частина соціальної спільності, класу, яка виражає і захищає інтереси цієї спільності, здійснює практичну роботу по їх задоволенню.

79. Партія в перекладі з латинської означає:

- а) спілка однодумців;
- б) об'єднання громадян;
- в) частина;
- г) цілісність.

80. Найважливішим керівним органом політичної партії є:

- а) президент партії;
- б) голова партії;
- в) з'їзд (конференція) партії;
- г) вища рада партії;
- д) політична рада партії.

81. Класифікація партій, виходячи з їх поділу на масові та кадрові, була розроблена:

- а) К. Марксом;
- б) М. Дюверже;
- в) М. Вебером;
- г) Дж. Сарторі.

82. Кадрові партії – це:

а) партії, які мають інститут офіційного членства, а належність до партії визначається, наприклад, через голосування за її кандидатів на виборах;

б) партії, які допускають колективне членство;

в) партії, що орієнтуються на залучення до своїх лав якнайбільшої кількості членів для забезпечення шляхом членських партійних внесків фінансової підтримки своєї діяльності;

г) партії, які об'єднують у своїх лавах невелику кількість професійних політиків, що мають значний вплив у суспільстві і спираються на фінансову підтримку привілейованих прошарків суспільства.

83. За характером ідеології, політичною доктриною політичні партії розподіляються на:

- а) революційні і реформістські;
- б) масові і кадрові;
- в) ліберальні і консервативні.

84. Які маніпулятивні можливості у двопартійній системі?

а) виборці голосують за одну з провідних партій через небажання безрезультатно витратити свій голос, віддаючи його за нечисленну партію;

б) виборець голосує за принципом вибору меншого зла із двох можливих;

в) при збереженні стабільних умов політичного процесу забезпечується зміна інтересів;

г) ніщо з перерахованого.

85. Які маніпулятивні можливості у однопартійній системі?

а) відсутність реального багатоманіття політичних симпатій у суспільстві;

б) односторонні переваги у доступі до засобів масової інформації;

в) домінування силових методів регулювання конфліктів;

г) усе з перерахованого.

86. Партійна система поляризованого плюралізму – це:

а) партійна система, яка характеризується наявністю в суспільстві багатьох політичних партій, представництвом у парламенті лише деяких з них, формуванням уряду партіями центру, відсутністю позасистемної опозиції, демократичним політичним режимом;

б) партійна система, яка характеризується наявністю в суспільстві багатьох партій, тривалою (понад 20 років) перемогою однієї партії на виборах і одноосібним формуванням уряду, демократичним політичним режимом;

в) партійна система, яка характеризується наявністю великої кількості партій, які є малочисленими і мають незначну впливовість у суспільстві;

г) партійна система, яка характеризується наявністю багатьох політичних партій, гостротою ідеологічного розмежування між ними, наявністю двосторонньої деструктивної опозиції.

87. Які з перелічених ознак характерні для атомізованої партійної системи?

- а) демократичний політичний режим;
- б) одна провідна партія, інші партії – сателіти;
- в) зрощення партійного апарату з державним;
- г) позасистемна опозиція відсутня;
- д) кількість партій значення не має, всі вони не впливові;
- е) уряд формується або на позапартійній основі, або на засадах широкої коаліції;
- є) авторитарний або тоталітарний політичний режим.

88. Конституція України зазнавала змін у:

- а) 2007 р.;
- б) 2001 р.;
- в) 2004 р.;
- г) 1998 р.

89. Кому заборонено бути членом партії?

- а) посадовцям;
- б) військовим;
- в) лікарям;
- г) ув'язненим.

90. Яка з функцій політології спрямована на управління і керівництво суспільними процесами?

- а) регулятивна;
- б) виховна;
- в) оцінна;
- г) інтегративна.

91. Децентралізація управління – це:

- а) передача центральною владою окремих владних повноважень органам місцевого самоврядування;
- б) передача повноважень з центрального на місцевий рівень адміністраторам, які призначаються центральною владою;
- в) поліпшення координації діяльності місцевих служб і зниження вартості послуг, які надаються місцевими органами влади.

92. Виберіть твердження, що відповідає дійсності:

- а) Конституція є актом держави, що визначає права та свободи людини і громадянина і закріплює межі повноважень органів влади;
- б) Конституція є актом народу, що закріплює права та свободи людини і громадянина і визначає повноваження органів влади;
- в) Конституція є договором між народом та державою, що закріплює права та свободи людини і громадянина і визначає повноваження органів влади.

93. Що з вказаного нижче забезпечує народний суверенітет?

- а) цензура;
- б) суверенітет держави;
- в) розподіл влади;
- г) Конституційний Суд України;
- д) народовладдя.

94. Принципами правової держави є:

- а) верховенство права;
- б) суверенітет держави;
- в) розділення властей;
- г) членство України в ООН.

95. Державна служба – це:

а) професійна діяльність осіб, які займають посади в органах державного управління та їх апараті, щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів;

б) професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті, щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів;

в) публічно-правовий інститут, що визначає правила та норми професійної діяльності осіб, які обіймають посади в державних органах та їх апараті, щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державного бюджету;

г) професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті, щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державного бюджету;

д) аналітична і синтетична категорія, яка відображає реалізацію відносин держави, суспільства, закону і громадянина.

96. Чим визначається статус голів, депутатів та інших посадових осіб у об'єднаних громадах ?

- а) Законами України;
- б) сесіями відповідних рад;
- в) регламентами територіальних громад;
- г) рішеннями виконавчого комітету відповідної ради.

97. Які об'єкти можуть об'єднувати на договірних засадах об'єднані територіальні громади ?

- а) об'єкти комунальної власності;
- б) об'єкти державної власності;
- в) об'єкти приватної власності;
- г) кошти Державного бюджету України.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТІВ (ЗАЛІКІВ)

1. Політика як суспільне явище.
2. Суб'єкти, структура і функції політики.
3. Місце політології в системі наук про суспільство.
4. Об'єкт, предмет і структура політології.
5. Основні категорії, методи і функції політології.
6. Політична думка України в ХІХ ст.
7. Сутність, види і функції влади. Політична влада. Концепції влади.
8. Ресурси й легітимність політичної влади.
9. Політичний режим, його сутність та типологія.
10. Особа як суб'єкт політики. Політична поведінка і участь в політиці.
11. Основні форми політичної участі.
12. Сутність, структура і функції політичної системи.
13. Типи політичних систем.
14. Особливості політичної системи сучасної України.
15. Сутність, ознаки та функції держави. Теорії походження держави.
16. Форми державного правління та державного устрою.
17. Вищі органи сучасної держави і поділ державної влади.
18. Держава як суб'єкт управління соціальними процесами. Основні характеристики держави.
19. Становлення і розвиток правової держави і громадянського суспільства в Україні.
20. Сутність, генеза і функції політичних партій, їх типологія.
21. Партійні системи. Типологія партійних систем.
22. Політичні партії в Україні. Становлення багатопартійності.
23. Поняття «суспільно-політичний рух». Основні тенденції і типи сучасних суспільно-політичних рухів.
24. Особливості становлення і розвитку демократії в сучасній Україні.
25. Сутність, витоки і функції політичного лідерства.
26. Вибори та виборчі системи. Основні типи виборчих систем.
27. Принципи виборчого права та організація демократичних виборів.
28. Поняття маркетингу. Функції і види політичного маркетингу.

29. Політичне рекламування та імідж.
30. Поняття, функції і види менеджменту. Політичний менеджмент.
31. Переконавання в системі методів публічного управління та адміністрування.
32. Державний примус та його види.
33. Форми державного устрою та їх вплив на структуру державно-го управління.
34. Поняття публічного управління та адміністрування. Державна влада та державне управління в Україні.
35. Методи публічного управління та адміністрування в умовах становлення української держави.
36. Централізація і децентралізація в публічному управлінні та адмініструванні.
37. Публічне управління та адміністрування і виконавча влада: їх співвідношення в умовах розподілу влад.
38. Інститут Президента України та публічне управління і адміністрування.
39. Влада та інтерес в публічному управлінні та адмініструванні.
40. Співвідношення політики та управління.
41. Політична влада і форми її здійснення.
42. Поняття законності та дисципліни в сфері публічного управління та адміністрування.
43. Влада як системоутворюючий чинник політичної системи.
44. Адміністративна реформа в Україні: мета, завдання, етапи.
45. Політична реформа в Україні: мета, завдання, етапи.
46. Адміністративно-територіальний устрій України. Ідеї федералізації в Україні. Насильницьке приєднання Криму до Росії.
47. Основні етапи розвитку української науки про політику.
48. Головні школи та течії політичної науки Заходу.
49. Харизма та її роль у політиці.
50. Економічна, соціальна та національна політика держави.
51. Функції бюрократії в політичній системі суспільства.
52. Опозиція та її роль у політичному житті.
53. Партійні орієнтації українського електорату.
54. Лобізм у політичному житті сучасного українського суспільства.
55. Конституційні права, обов'язки та відповідальність громадян.
56. Партнерська взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування з політичними партіями.
57. Популізм у політичній діяльності.
58. Номенклатура та причини її формування.

59. Українська політична наука в ХХІ ст.
60. Україна й міжнародні організації та рухи.
61. Сутність держави і її місце в політичній системі суспільства.
62. Форми публічного правління та адміністрування і державного устрою. Політичний (державний) режим.
63. Україна на шляху побудови правової держави.
64. Основні концепції громадянського суспільства.
65. Поняття політичного менеджменту та маркетингу.
66. Вивчення громадської думки. Формування політичного іміджу.
67. Маркетинг органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.
68. Сучасні політичні технології.
69. Девіантні технології.
70. Створення іміджу.
71. Антитехнології у політичній боротьбі: використання ЗМІ.
72. Етапи історичного розвитку партій.
73. Функції партій у недемократичних та постколоніальних державах.
74. Парламентські та урядові партії.
75. Класифікація партійних систем Дж. Сарторі.
76. Інституціоналізація виборчої системи в Україні.
77. Групи інтересів в українському політикумі.
78. Виборча інженерія.
79. Менеджмент виборчої компанії.
80. Виборчі технології.
81. Виборчі піар-акції в Україні: особливості використання.
82. Охарактеризуйте становлення публічної влади та розкрийте її значення в політиці.
83. Окресліть специфіку функціонування політичних систем в різних країнах.
84. Назвіть основні види політичного маркетингу.
85. Назвіть основні функції політичного маркетингу.
86. Дайте коротку характеристику каналів отримання інформації у процесі вивчення громадської думки.
87. Назвіть і охарактеризуйте основні види громадського опитування.
88. Назвіть основні функції вивчення громадської думки.
89. Назвіть основні етапи створення політичного іміджу.
90. Назвіть основні класифікації політичного іміджу.
91. Окресліть сутність сучасної децентралізації влади та здійснення реформування місцевого самоврядування в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

Нормативно-правові акти:

1. Акт проголошення незалежності України. Прийнятий Верховною Радою України 24 серпня 1991р. – К., 1991. – № 38.
2. Про внесення змін до Конституції України : Закон України від 8 грудня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 2.
3. Конституція України : Із змінами, внесеними згідно із Законом № 2222-IV від 08.12.2004 р. – К. : Велес, 2006.
4. Декларація про державний суверенітет України. – К., 1991.
5. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон Української РСР від 23 квітня 1991 р. із наступними змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 25.
6. Про всеукраїнські та місцеві референдуми : Закон України від 3 липня 1991 р. із наступними змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради. – № 33.
7. Про об'єднання громадян : Закон України від 16 червня 1992 р. із наступними змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34.
8. Про вибори народних депутатів України : Закон України від 5 березня 2004 р. із наступними змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 27–28.
9. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 21 грудня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 11.
10. Про національні меншини в Україні : Закон України від 25 червня 1992 р. із наступними змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36.

Підручники, методичні та дидактичні матеріали:

1. Арендт Х. Джерела тоталітаризму / Х. Арендт. – К. : Дух і літера, 2002. – 321 с.
2. Арістотель. Політика / пер. з давньогрецької, авт. передм. О. Кислюк. — К. : Основи, 2000. – 239 с. ; – 2 вид. – К. : Основи, 2003. – 239 с.
3. Арон Р. Мир і війна між націями / Р. Арон.; пер. з фр. – К. : МП «Юніверс», 2000. – 688 с.

4. Агарков О. А. Соціально-політичний маркетинг : постановка проблеми / О. А. Агарков // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін : збірник / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 5. – С. 73–76.
5. Бабкіна О. В. Політологія : підручник / О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко, ред. – 3-є вид., перероб., допов. – К. : Академія, 2010. – 568 с.
6. Багмет М. О., Темерівський В. В. Вибірчий маркетинг як основна складова частина політичного маркетингу / В. В. Темерівський, М. О. Багмет // Гілея : Науковий вісник : збірник наукових праць / гол. ред. В. М. Васькевич. – К. : ВІР УАН, 2010. – Випуск 38. – С. 469–475.
7. Бжезинский З. Великая шахматная доска. Господство Америки и ее геостратегические императивы / З. Бжезинский – М., 1998. – 243 с.
8. Бова В. В. Політичні антитехнології як засіб формування новітніх міфів / В. В. Бова // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. – 2012. – Вип. 4 (3). – С. 111–116.
9. Бондарева К. Поняття політичних режимів як предмет юридичних досліджень / К. Бондарева // Держава і право. – 2012. – № 7. – С. 71–78.
10. Борисенков А. Политический режим – способ политического влияния / А. Борисенков // Политика и общество. – 2011. – № 5 (83). – С. 20–28.
11. Борисенков А. А. Политическая культура : сущность, виды, закон / А. А. Борисенков // Вопросы политологии. – 2014. – № 4 (16). – С. 7–17.
12. Войтків В. Партійна система України : етапи становлення та їх особливості / В. Войтків // Політичний менеджмент. – 2007. – № 2. – С. 114–122.
13. Гаджиев К. С. Политология : учебник / К. С. Гаджиев, Э. Н. Примова. – М. : ИНФРА, 2012. – 384 с.
14. Гелей С. Д. Політологія : навч. посібн [Електронний ресурс] / С. Д. Гелей, С. М. Рутар – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 348 с. – Режим доступу : http://culonline.com.ua/Books/politologia_Geley.pdf.
15. Гоббс Т. Левиафан / Томас Гоббс ; пер. з англ. Р. Димерця та ін. – К. : Дух і літера, 2000. – 606 с.
16. Гомеров И. Н. Динамика политических систем : критерии сегментации базовых состояний / И. Н. Гомеров // Политические институты и процессы. – 2014. – № 1. – С. 16–24.

17. Гришин О. Е. Политическая система : некоторые подходы к анализу, функционированию и адаптации / О. Е. Гришин // Евразийский юридический журнал. – 2015. – № 5 (84). – С. 248–250.
18. Гришин О. Е. Устойчивость политической системы : понятие, подходы, регуляторы [Электронный ресурс] / О. Е. Гришин // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 1. – Режим доступа : <http://www.science-education.ru/121-18121>.
19. Гришин О. Е. Взаимосвязь государства и политической системы : теоретический аспект / О. Е. Гришин // Евразийский юридический журнал. – 2015. – № 4 (83). – С. 204–206.
20. Гришин О. Е. Константность политической системы : технологии разрушения / О. Е. Гришин // Евразийский юридический журнал. – 2015. – № 8 (87). – С. 307–309.
21. Гришин О. Е. Регресс политической системы : подходы, причины, технологии / О. Е. Гришин // Евразийский юридический журнал. – 2015. – № 9 (88). – С. 287–289.
22. Грушевський М. С. На порозі Нової України : Гадки і мрії : монографія / М. Грушевський. – К. : Наук. думка, 1991. – 122 с.
23. Данилюк Н. Основні підходи до трактування поняття «політичний режим» / Н. Данилюк // Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації. – 2009. – № 3. – С. 55–61.
24. А. Давтян С. П., Пойченко А. М., Саханенко С. Є. Організаційно-правовий механізм державного управління на місцевому : навчальний посібник. – Одеса : ОРІДУ НАДУ. – 2006 – 252с.
25. Димитрова Л. М. Політологія : підручник / Л. М. Димитрова, С. О. Кисельова. – К. : Знання, 2009. – 206 с.
26. Євтушенко О. Н., Андріяш В. І. Публічне управління : поняття та зміст / О. Н. Євтушенко, Андріяш В. І. // «Ольвійський форум – 2015 : стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі» : тези. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. – Том 1. – С. 57–59.
27. Жиган Д. Ф. Політичні технології : загальна характеристика політичного феномена / Д. Ф. Жиган // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – 2014. – Вип. 65. – С. 392–402.
28. Кириченко В. М. Політичні системи світу : кредитно-модульний курс : навч. посіб. / В. М. Кириченко. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 218 с.

29. Кириченко В. М. Порівняльне конституційне право : модульний курс : навч. посіб. / В. М. Кириченко, О. М. Куракін. – К. : Центр навчальної літератури, 2012. – 256 с.

30. Кирилюк Ф. М. Новітня політологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Ф. М. Кирилюк. – К. : Центр початкової літератури, 2009. – 594 с.

31. Коваль Н. Стан наукового опрацювання дефініції «Політичний маркетинг» / Н. Коваль // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія : Політологія. Соціологія. Філософія. – Ужгород : Говерла, 2014. – Вип. 17. – С. 31–34.

32. Конституційні акти України. 1917–1920 : Невідомі конституції України / наук. ред. і упоряд. Ю. Д. Прилюк, В. Ф. Жмир. – К. : Філософська і соціологічна думка, 1992. – 272 с.

33. Корнієнко В. О. Політичні технології у політичній практиці // Прикладна політологія : навч. посіб. / за ред. В. П. Горбатенка. – К. : ВЦ «Академія», 2008. – С. 170–180.

34. Кочубей Л. О. Вибірчі технології : політичний аналіз (на прикладі виборів до парламенту сучасної України) : моногр. / Л. О. Кочубей. – К. : ТОВ «Вид-во «Юридична думка», 2006. – 280 с.

35. Лиллекер Д. Дж. Политическая коммуникация. Ключевые концепты / Д. Дж. Лиллекер ; пер. с англ. С. И. Оснек. – Харьков : Изд-во Гуманитарный Центр, 2010. – 298 с.

36. Меркотан К. Трансформація Європейських партійних систем : уроки для України // Політичний менеджмент. – 2007. – № 3. – С. 147–159.

37. Обушний М. Партійна система країн Європейського Союзу в цивілізаційному поступі українства [Електронний ресурс] / М. Обушний // Українознавчий альманах. – 2012. – Вип. 8. – С. 25–27. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukralm_2012_8_7.

38. Оришев А. Б. Политология : учебник / А. Б. Оришев. – М. : ИЦ РИОР : НИЦ Инфра-М, 2012. – 235 с.

39. Партійна система сучасної України : еволюція, тенденції та перспективи розвитку : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. ; м. Київ, 24–25 листоп. 2011 р. / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса. – К. : Видавництво ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2012. – 588 с.

40. Перегуда Є. В. Політологія : навчальний посібник / Є. В. Перегуда, В. Ф. Панібудьласка, В. Л. Семко, Н. І. Рижко, С. Д. Місержи, В. Л. Стеценко, В. Л. Згурська, В. П. Третяк. – К. : КНУБА, 2011. – 216 с.

41. Політологія : навчальний посібник / О. М. Кузь, П. В. Брунько, І. М. Дубровська та ін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 348 с.

42. Політологія : підручник / за заг. ред. І. С. Дзюбка, К. М. Левківського. – К., 2010. – 415 с.
43. Політологія : підручник / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, І. О. Поліщук та ін. – Х. : Право, 2013. – 416 с.
44. Політичний менеджмент: наук. журнал / голов. ред. Ю. Ж. Шайгородський. – 2012. – № 4–5. – 316 с.
45. Політичний менеджмент: наук. журнал / голов. ред. Ю. Ж. Шайгородський. – 2013. – № 59. – 244 с.
46. Полторак В. А. Политический маркетинг / В. А. Полторак. – Днепропетровск : Изд-во ДАУБП, 2001. – 96 с.
47. Политология : учебник для бакалавров / [В. Н. Лавриненко, В. И. Буренко, Ю. А. Головин и др.] ; под ред. В. Н. Лавриненко. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрайт, 2012. – 519 с.
48. Політична енциклопедія / Ред. кол. Ю. Левенець і Ю. Шаповал. – К. : Парламентське вид-во, 2011. – 808 с.
49. Політологія для вчителя : навч. посібн. для студентів пед. ВНЗ / за заг. ред. К. О. Ващенко, В. О. Корнієнка. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 406 с.
50. Политология : хрестоматия : учеб. пособие. В 2 ч. 4.1. Теория, история и методология политической науки / сост. : Н. А. Антанович и др. ; под общ. ред. С. В. Решетникова. – Минск : изд. центр БГУ, 2010. – 327 с.
51. Политология : учебное пособие / под ред. С. В. Решетникова. – 7-е изд. – Минск : Тетра-Системс, 2011. – 524 с.
52. Політичні партії у виборах: теорія та практика виборчої кампанії: навчально-методичний посібник. – К. : Знання, 2012. – 373 с.
53. Соловьев А. И. Политология : политическая теории, политические технологии : учебник, – 2-е изд., перераб. и доп. / А. И. Соловьев. – М. : Аспект Пресс, 2010. – 530 с.
54. Тихомирова Є. Б. Зв'язки з громадськістю : навч. посіб. / Є. Б. Тихомирова. – К. : НМЦВО, 2001 – 560 с.
55. Трегубов Н. А. Политическая система : принципы функционирования, условия стабильности, механизм трансформации / Н. А. Трегубов // Вестник ЮУрГУ. Серия : Социально-гуманитарные науки. – № 10. – 2008. – № 6 (106). – С. 107–111.
56. Тодадов Г. Т. Политологии : учебник / Г. Т. Тонадов. – 2-е изд. – М. : Омега, 2011. – 371 с.
57. Хейвуд Э. Политология : учебник для студентов вузов / Э. Хейвуд пер. с англ. под ред. Г. Г. Водолазова, В. Ю. Бельского. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 544 с.

58. Шабров О. Ф. Современные политические системы и политические режимы / О. Ф. Шабров ; под общ. ред. В. С. Комаровского. // Политология: учебник. – Изд. 2-е, доп. и перераб. – М. : Изд-во РАГС, 2006. – С. 94–109.

59. Шакірзянова І. Політичний і державний режим: сучасні погляди та характеристики / І. Шакірзянова // Держава і право. – 2008. – № 39. – С. 58–62.

60. Шляхтун П. П. Політологія : історія та теорія : підручник / П. П. Шляхтун. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 472 с.

Додаткова:

1. Бойко Ю. В. Реформування місцевого самоврядування в Україні в контексті Європейської інтеграції : теоретичні та прагматичні питання ; зб. наук. праць. Держава і право. – К. ; 2011. – Вин. 52. – С.

2. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. – К. : Центр політико-правових реформ. – 2012. – 212с.

3. Королько В. Г. Виборчі технології : порівняльний аналіз 1998–2002 років / В. Г. Королько // Проблеми розвитку соціологічної теорії. Теоретичні проблеми змін соціальної структури українського суспільства. – К. : Соціологічна асоціація України, Інститут соціології НАН України. 2002. – С. 488–496.

4. Королько В. Г. Передвиборча комунікаційно-агітаційна компанія : політичний феномен, структура, функції / В. Г. Королько // Соціологія : теорія, методи, маркетинг. – 2002. – № 1 – С. 80–100.

5. Морозова Е. Г. Политический рынок и политический маркетинг : концепции, модели, технологии / Е. Г. Морозова. – М. : 1998. – 19 с.

6. Політичний маркетинг та електоральні технології // за ред. С. М. Стукало, В. О. Чигрина. – Запоріжжя : Гарт, 2002. – 250 с.

7. Полторак В. Маркетингові дослідження : сутність, методи, технології / В. Полторак // Соціологія : теорія, методи, маркетинг. – 2000. – № 1. – С. 108–128.

8. Полторак В. Політичний маркетинг та організація виборчих кампаній / В. Полторак // Соціологія : теорія, методи, маркетинг. – 2002. – № 1. – С. 61–79.

9. Пушкарева Г. В. Политический менеджмент : учебное пособие по курсу «Политические технологии» / Г. В. Пушкарева. – М. : Университетский гуманитарный лицей, 2001. – 173 с.

10. Методичні вказівки для виконання самостійної роботи з дисципліни «Політологічні аспекти державного управління» для студентів спеціальності 8.15010002 «Державна служба» денної та заочної, дистанційної форм навчання / А. Л. Черній. – Рівне : НУВГП, 2013. – 16 с.

11. Методичні вказівки для виконання контрольних робіт з дисципліни «Політологічні аспекти державного управління» з напряму підготовки «Державне управління» для студентів спеціальності 8.15010002 «Державна служба» заочної, дистанційної форм навчання / А. Л. Черній. – Рівне : НУВГП, 2013. – 16 с.

12. Методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Політологічні аспекти державного управління» для студентів спеціальності 8.15010002 «Державна служба» денної та заочної, дистанційної форм навчання / А. Л. Черній. – Рівне : НУВГП, 2013. – 38 с.

13. Контрольно-тестові завдання та методичні вказівки до виконання контрольних робіт з навчальної дисципліни «Політологія» для студентів всіх спеціальностей НУВГП заочної форми навчання в умовах кредитно-трансферної системи / Г. І. Ткаченко, А. С. Циганчук, А. В. Сталовсера, Я. П. Цецик, Т. Є. Шевчук. – Рівне : НУВГП, 2012 – 45 с.

14. Кравченко В. І. Політологія. Методичні вказівки для студентів усіх факультетів / В. І. Кравченко, В. А. Громов. – Харків: ХНМУ, 2012. – 26 с.

15. Плани та методичні вказівки з дисципліни «Політологія» для самостійної підготовки студентів для студентів усіх спеціальностей / Укл. М. А. Бучин, О. О. Волинець, С. І. Дорошенко, У. В. Ільницька, О. В. Кукарцев, Л. О. Кучма, Г. І. Луцишин, Р. Я. Пасічний, Т. І. Плазова, Ю. Я. Тишкун, Я. Б. Турчин. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2010. – 54 с.

16. Северинюк В. М. Політологія : збірник тестів / В. М. Северинюк. – Запоріжжя : ГУ «ЗІДМУ», 2006. – 56 с.

17. Політологія. Робоча навчальна програма навчальна програма, методичні вказівки, плани семінарських занять та тестові завдання з курсу «Політологія» для студентів денної форми навчання / Упоряд. : О. Ю. Кашаба ст. викладач кафедри українознавства і політології, к.і.н. : – Харків, УПА, 2010. – 65 с.

18. Горло Н. В. Політологія : методичні вказівки до написання та оформлення курсових робіт і кваліфікаційних робіт бакалавра, спеціаліста, магістра для студентів факультету соціології та управління / Н. В. Горло. – Запоріжжя : ЗНУ, 2010. – 56 с.

Суспільно-політичні журнали:

«Відомості Верховної Ради України», «Вісник Академії наук України», «Віче», «Державність», «Наука і суспільство», «Політика і час», «Міжнародне життя і зовнішні зносини в Україні», «Політологічні читання», «Політична думка», «Право України», «Розбудова держави», «Сучасність. Література, наука, мистецтво, суспільне життя», «Філософська і соціологічна думка».

КОРОТКИЙ СЛОВНИК БАЗОВИХ ТЕРМІНІВ

Абсентеїзм – ухиляння громадян, які мають виборче право, від участі у виборах.

Автократія – система правління, за якої необмежена верховна влада у державі належить одній особі й не контролюється представницькими органами.

Авторитаризм – державний устрій, характерними ознаками якого є режим особистої влади, відсутність демократичних інститутів, диктаторські методи правління.

Авторитет влади – одна з форм легітимного здійснення влади. Це якість, яку може мати або не мати суб'єкт влади.

Адміністрація (лат. *administratio* – *управління, керівництво*) – сукупність розпорядчих органів державного управління, виконавчої влади (уряд, відомчі установи, виконавчі комітети, апарат президента, губернатора тощо), діяльність яких визначена законом чи конституцією країни.

Адміністрування – професійна діяльність менеджерів організації або державних службовців, що спрямована на втілення в життя рішень керівництва, тобто реалізація поставлених задач і пошук оптимальних шляхів їх вирішення. Адміністрування є одним з багатьох інструментів менеджменту, що дозволяють організації досягати поставлених цілей найбільш ефективним способом.

Активність політична – одна з форм суспільної активності, діяльність соціальних суб'єктів, яка має на меті впливати на прийняття політичних рішень, здійснення своїх інтересів. Політична активність властива як індивідам, так і масам, буває усвідомленою і стихійною.

Біхевіоризм (лат. *behaviour* – *поведінка*) – психологічний напрям у політології та соціології, що орієнтує на вивчення проблем політики і політичних відносин крізь призму поведінки особи і груп як сукупності різноманітних реалій на вплив навколишнього середовища.

Бюрократія (франц. *bureaucratic*, букв. – *панування канцелярії, від bureau – бюро, канцелярія та грец. kratos – влада*) – вищий, привілейований прошарок чиновників-адміністраторів у державі; ієрархічно організована система управління державою чи суспільством

з допомогою особливого апарату, наділеного специфічними функціями та привілеями.

Вибори – процедура обрання або висунення певних осіб способом відкритого чи закритого (таємного) голосування; найбільш поширений механізм створення органів та інститутів влади.

Виборча система – сукупність правил і законів, що забезпечують певний тип організації влади, участь суспільства у формуванні державних представницьких, законодавчих, судових і виконавчих органів, вираження волі тієї частини населення, яка за законодавством вважається достатньою для визначення результатів виборів легітимними.

Влада – право і можливість розпоряджатися, визначувати сукупністю повноважень, що забезпечують за допомогою правових норм, силових структур, мотиваційних чинників організацію узгоджених дій людей і організацій.

Вождизм – владні відносини, засновані на поділі групи (організації) на керівників і підлеглих, на особистій відданості політичному лідеру, вождю. В. переважно властивий для тоталітарних і авторитарних режимів.

Волюнтаризм (лат. *voluntarius* – залежний від волі) – позиція суб'єкта політики, згідно з якою головним чинником досягнення поставленої мети є воля, особисті устремління й політичні наміри.

Геронтократія (грец. *geron* – старий і *kratos* – влада) – правляча політична й управлінська еліта, яка складається з людей похилого віку.

Глава держави – державна посада, інституція, якій належить чільне місце в системі органів державної влади, яка уособлює єдність нації, символізує державу, покликана гарантувати її цілісність, бути чинником гармонійної та ефективної взаємодії «гілок» державної влади між собою.

Глава уряду – керівник виконавчої влади в державі (прем'єр-міністр, канцлер, голова ради міністрів тощо), чільна фігура в системі державного врядування, громадського адміністрування.

Гласність – один з найважливіших принципів демократизму, який полягає у невід'ємному праві кожного громадянина на отримання повної й вірогідної інформації з будь-якого питання громадського життя, що не становить державної чи військової таємниці.

Громадська думка – відображення ставлення народу (в цілому або окремих спільнот) до влади, її діяльності, політики.

Громадські об'єднання – об'єднання, створені з метою реалізації та захисту громадянських, політичних, економічних, соціальних і культурних прав, інтересів людини, які сприяють розвитку творчої актив-

ності й самостійності громадян, їх участі в управлінні державними та громадськими справами.

Громадянське суспільство – суспільство громадян із високим рівнем економічних, соціальних, політичних, культурних і моральних рис, яке спільно з державою утворює розвинуті правові відносини; суспільство рівноправних громадян, яке не залежить від держави, але взаємодіє з нею заради спільного блага.

Група тиску (*Прованс, drop – вузол, group – зв'язувати*) – суспільно-політичне об'єднання, яке прагне задоволення власних інтересів через вплив на державну владу або політичні партії. Від партії Г. т. відрізняється тим, що вона безпосередньо не бореться за владу, не бере участі в керівництві та управлінні державою.

Дезінформація (*франц. des – заперечення та information – повідомлення*) – завідомо неправильна, неправдива інформація.

Декларація (лат. *dek/aro – заявляю, оповіщаю*) – офіційне проголошення державою, політичною партією, міжнародними, міждержавними організаціями головних принципів їхньої діяльності, програмних позицій, повідомлення про суттєву, принципову зміну в їхньому статусі.

Демагогія (грец. *demagogia, від demos – народ і ago – веду*) – форма свідомого введення в оману широких мас, спекуляція на реальних труднощах і проблемах, потребах і сподіваннях людей з метою досягнення політичного успіху.

Демократія – форма політичної організації суспільства, яка визнає джерелом влади народ, його право вирішувати державні справи, водночас захищаючи громадянські права і свободи.

Демократизація – втілення демократичних принципів у організації суспільства.

Децентралізація влади – це передача значних повноважень ті бюджетів від державних органів структури місцевого самоврядування.

Діяльність політична – невід'ємна складова загальної людської діяльності, специфічна сутність, якої полягає в сукупності дій окремих індивідів і великих соціальних груп, спрямованих на реалізацію їхніх політичних інтересів, насамперед завоювання, утримання і використання влади.

Діяльність управлінська – сукупність дій суб'єкта управління (керівника, апарату управління), направлена на зміну об'єкта управління в заданому напрямі. Включає: постановку мети, збір і аналіз інформації, оцінку проблемної ситуації, організацію системи

управління, підготовку і ухвалення управлінських рішень, оцінку ефективності управління, здійснення функцій соціального контролю.

Електорат – сукупність громадян, яким надано право брати участь у виборах певного органу, політичної партії чи конкретної особи.

Етатизм (франц. *Etat – держава*) – поширення активності та впливу держави на соціально-політичне життя із застосуванням централізації, бюрократизації та концентрації політичної влади.

Задача управління – предмет рішення, що припускає необхідність дій з перекладу об'єкта управління в інший стан.

Закономірності управління – об'єктивні, необхідні, стійкі і істотні відносини, зв'язки, що визначають розвиток і функціонування систем управління.

Закони науки управління – загальні, істотні і необхідні зв'язки явищ, що вивчаються наукою управління. Закони науки управління виражають найважливіші внутрішні риси, особливості процесу управління. Наприклад, закон необхідної різноманітності вимагає, щоб різноманітність управляючої системи була не менше різноманітності керованого об'єкта.

Іміджологія – наука, що вивчає проблеми формування й створення в суспільній свідомості образів суспільних інститутів (держави, політичних партій, організацій, установ) та окремих політичних лідерів, виробляє сукупність прийомів, технологій і засобів формування в суспільній свідомості відповідних образів реальних суб'єктів політики.

Імідж політичний – образ, що цілеспрямовано формується й покликаний справити емоційно-психологічний вплив на певних осіб з метою популяризації, політичної реклами і т. ін. Населення формує своє уявлення про політика не на підставі безпосередніх контактів, як при звичайному знайомстві, а на основі його символічних уявлень в межах суспільних комунікацій.

Інформація – відомості, знання, повідомлення, які містять необхідні дані для ухвалення управлінських рішень і їх реалізації.

Істеблішмент (англ. *establishment – установа*) – правляча еліта, керівні кола якоїс країни.

Кібернетика – наука про загальні закономірності управління в природі, суспільстві, живих організмах і технічних системах.

Комунікація – процес обміну інформацією в соціальній системі.

Компроміс (лат. *compromissum – угода, згода*) – згода, порозуміння з політичним противником, досягнуті шляхом взаємних поступок.

Консенсус (лат. consensus – згода, однастайність) – згода між суб'єктами політики з певних питань на основі базових цінностей і норм, спільних для всіх основних соціальних та політичних груп суспільства; прийняття рішень без голосування за виявленням всезагальної згоди.

Контроль – функція управління, встановлююча ступінь відповідності ухвалених рішень фактичному стану соціальної системи, виявляюча відхилення і їх причини.

Концепція – сукупність понять і зв'язків між ними, яка визначає основні напрями розвитку і властивості якого-небудь явища.

Конфедерація – союз суверенних держав, об'єднаних спільними керівними органами, створений для певних цілей, зокрема координації дій у сфері політики (переважно у зовнішньополітичних і військових справах).

Конформізм – згода, примирення, пристосовництво до різних думок і позицій, пасивне сприйняття існуючого ладу, панівних тенденцій, брак власної позиції у політиці.

Корупція – злочинна діяльність щодо використання посадовими особами довірених їм прав і владних можливостей з метою власного збагачення. Типові вияви – підкуп чиновників, політичних діячів, хабарництво, протекціонізм.

Култ особи (лат. cultus — шанування, поклоніння) – єдиновладдя тоталітарного типу, часто релігійного характеру, що означає раболіпство, сліпе поклоніння «божеству».

Лідер управління – людина, здатна висувати продуктивні цілі розвитку, знаходити оптимальні шляхи їх досягнення і об'єднувати різних людей в соціальні організації для вирішення загальних задач, максимально використовувати творчі можливості як своєї особи, так і оточуючих його людей, зокрема талановитих, обдарованих, неординарних.

Лобізм (англ. lobby – кулуари) – діяльність соціальних груп, які обстоюють свої особливі політичні інтереси; групи тиску на органи законодавчої та виконавчої влади.

Монархія – форма правління, за якої верховна державна влада цілком або частково зосереджена в руках однієї особи і передається у спадок.

Науковість управління – ступінь використання в процесі управління суспільними справами досягнень науки управління, особливо інноваційних соціальних технологій.

Номенклатура (від лат. *poten* – ім'я) – коло посадових осіб, призначення та затвердження яких належать до компетенції вищих органів.

Олігархія – форма державного правління, за якої політичне та економічне правління здійснюється невеликою групою людей, а також сама ця група.

Опозиція – 1) протиставлення своєї політики політиці інших політичних сил; 2) виступ проти думки більшості у законодавчих, партійних та інших структурах. Розрізняють опозицію помірковану, радикальну, лояльну, конструктивну, деструктивну (руйнівну).

Організація управління – створення, утворення системи управління або внесення прогресивних змін в порядок її функціонування і розвитку.

Паблік рилейшнз – спеціалізована діяльність державних і громадських організацій, що забезпечує взаєморозуміння і доброзичливість у контактах з масами (публікою), соціальними групами. Реалізується поширенням інформації, що розкриває механізми здійснення влади, контактами, які імітують довіру у взаємовідносинах влади і мас.

Політичні відносини – відносини між суб'єктами політики у процесі здобуття та утримання політичної влади, реалізації інтересів у сфері політики.

Політичні інститути – сукупність суб'єктів, які беруть участь у політичному житті суспільства (органи державного правління, законодавчі, судові органи, політичні партії, рухи, фронти тощо).

Політичний маркетинг – сукупність форм, методів і технологій дослідження, проектування, регулювання та впровадження в суспільно-політичну практику певних настанов суспільної свідомості з метою завоювання та утримання контролю за ринком влади.

Політичний менеджмент – система управління політичними процесами; наука і мистецтво аналізу тенденцій політичного розвитку, передбачення його наслідків, вироблення рекомендацій для політичного керівництва та забезпечення реалізації в політичній практиці.

Політичний режим – сукупність засобів і методів здійснення політичної влади, яка відображає характер взаємовідносин громадян і держави.

Політична система – впорядкована сукупність державних, політичних, громадських організацій та інститутів, сфера політичного життя суспільства. П. С. конкретного суспільства визначається його класовою природою, соціальним ладом, формою правління, типом держави, характером політичного режиму, політико-ідеологічними та культурними відносинами у суспільстві, політико-правовим статусом

держави, історичною та національною традиціями політичного устрою.

Політичні технології (грец. *techne* – мистецтво, майстерність) – сукупність методів і систем послідовних дій, спрямованих на досягнення необхідного політичного результату.

Політологія (грец. *politike* – політика і грец. *logos* – учення) – наука, об'єктом якої є політика та її взаємовідносини з людиною й суспільством; посідає одне з провідних місць у сучасному суспільствознавстві. Щодо політології в зарубіжній та вітчизняній літературі часто вживаються терміни «політична наука», «наука про політику», «політична соціологія», що відображають традиції та особливості національних політологічних шкіл.

Публічне управління та адміністрування – це діяльність, яка пов'язана з вирішенням стратегічних завдань державних органів, підприємств, установ, організацій з урахуванням комплексу зовнішніх і внутрішніх факторів впливу і тенденцій розвитку в конкурентному середовищі, а також в певній галузі суспільного виробництва і держави в цілому.

Система – безліч взаємодіючих елементів, що знаходяться у відносинах зв'язку один з одним, становлять цілісне утворення. Організована система характеризується тим, що її цілісність завжди більше становлячих її елементів підсистем.

Системний підхід – сукупність методів і засобів, що дозволяють досліджувати властивості і структуру об'єкту в цілому, уявивши його як систему, підготувати і обґрунтувати комплексні управлінські рішення з урахуванням всіх взаємозв'язків, окремі структурні частини, їх взаємовплив і виявлення дії системи в цілому на кожен елемент системи.

Соціальні технології – інноваційний розділ соціології управління, вивчаючий систему методів виявлення і використання прихованих потенціалів соціальної системи, отримання соціального результату при якнайменших управлінських витратах.

Суверенітет – незалежність держави, що полягає у її праві на власний розсуд вирішувати свої внутрішні і зовнішні справи, без втручання будь-якої іншої держави.

Теократія – форма державного правління, за якої політична влада належить духівництву або главі церкви.

Унітарна держава – єдина неподільна держава, яка не має у своєму складі інших державних утворень (наприклад, автономій), в якій функціонують єдині система права та конституція.

Управлінська культура – частина загальної культури суспільства, зв'язана переважно з формуванням управлінських знань, думок, відчуттів, настроїв, управлінських концепцій, навиків управлінської і організаційної поведінки. Вона може зрозуміти як єдність управлінських знань, відчуттів, цінностей, управлінських і організаційних відносин на певному етапі розвитку суспільства, управлінської діяльності.

Управління – процес посиленої дії суб'єкта управління на об'єкт для забезпечення його ефективного функціонування і розвитку.

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Навчальне видання

*Вікторія Іванівна
Андріяш
Михайло Олександрович
Багмет
Олександр Миколайович
Штирьов*

**ПОЛІТОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ
В УМОВАХ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ
ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ В УКРАЇНІ**

*Практикум для студентів
Інституту державного управління
(за кредитно-модульною системою)*

Науковий редактор *В. Ємельянов.*

Редактори *Д. Стригіна, А. Грубкина.*

Технічний редактор, комп'ютерна верстка *Д. Кардаш.*
Друк *С. Волинець.* Фальцювально-палітурні роботи *О. Кутова.*

Підп. до друку 06.04.2018.

Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсет.

Гарнітура "Times New Roman". Друк ризограф.

Ум. друк. арк. 8.60. Обл.-вид. арк. 6.27.

Тираж 30 пр. Зам. № 5229.

Видавець і виготовлювач ЧНУ ім. Петра Могили.

54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

Тел.: 8 (0512) 50-03-32, 8 (0512) 76-55-81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.